

The Center for Research Libraries scans to provide digital delivery of its holdings. In some cases problems with the quality of the original document or microfilm reproduction may result in a lower quality scan, but it will be legible. In some cases pages may be damaged or missing. Files include OCR (machine searchable text) when the quality of the scan and the language or format of the text allows.

If preferred, you may request a loan by contacting Center for Research Libraries through your Interlibrary Loan Office.

Rights and usage

Materials digitized by the Center for Research Libraries are intended for the personal educational and research use of students, scholars, and other researchers of the CRL member community. Copyrighted images and texts are not to be reproduced, displayed, distributed, broadcast, or downloaded for other purposes without the expressed, written permission of the copyright owner.

Center for Research Libraries
Scan Date: December 27, 2011
Identifier: d-n-000084

NYSTRÖM ANTON

P-00565913

OM

CRETINISM OCH IDIOTI.

AKADEMISK AFHANDLING,

SOM MED VIDTERFARNA MEDICINSKA FAKULTETENS I LUND TILLSTÅND,

FÖR MEDICINSKA GRADENS ERHÅLLANDE,

TILL OFFENTLIG GRANSKNING FRAMSTÄLLES

AF

ANTON NYSTRÖM,
Medicine Licentiat.

PÅ *Anat.* AUDITORIET D. 19 MAJ 1868,

P. V. T. F. M.

STOCKHOLM.

TRYCKT HOS ISAAC MARCUS,
1868.

Vere scire est per causas scire.

BACO.

91

Amo 17

Innehåll.

Inledning. Statistik.	Sid. 1.
Historik. Begrepp	8.
Ord-derivationer; benämningar. Cagots. Cretinismens första uppträdande. Forskningar. Guggenbühl. Anstalter. Hvad är cretinism och hvad idioti? Åsikter derom. Classification.	
Pathologi.	20.
Kroppens yttre form. Huden. Bensystemet. Nervsystemet. Psychofysiologi. Musklerne. Sinnesorganerna. Respiration. Circulation. Digestion. Körtlarne. Könsfunktioner och könsorganerna. Cretinismens utveckling och hälsoförhållanden i allmänhet. Idiotiens utveckling och hälsoförhållanden i allmänhet.	
Ætiologi	45.
Olikheten för idiotien och cretinismen. Cause remotæ och causæ proximæ. Förekomsten af struma och cretinism. Orsaker till struma och cretinism och det förmenta sammanhanget dem emellan. Blodsförvands-äktenskap. Hvad cretinism och idioti äro.	
Therapi	99.
Allmän hälsovård. Lagstadganden. Individuel behandling.	
Litteratur öfver Idioti, Cretinism och Struma	103.
Litteratur öfver Blodsförvandtskap	107.

A. Nyström del.

Maria D., nordisk cretin af den s. k. alpina typen (från Köpenhamn); 39 år; längd 131 c. m. (2 aln., 4,4 v. t.), hufvudets omkrets 50,5 c. m.; medfödd fullständig idioti; blind (genom ophthalmier), döf, stum; högra benet kortare genom höftsjuka; eljest frisk. Intet upptäcktbart causal-moment.

Inledning. Statistik.

Det närmare studiet af sinnessjukdomarne, hvilka längst af alla arter utaf lidande missförstodos och vanvårdades, tillhör nästan uteslutande vårt århundrade; ty fastän den nyare psykiatriens historia kan sägas börja i slutet af förra seklet med CULLEN samt ARNOLD, CRICHTON, PERFECT m. fl. i England, var det dock först i början af det 19:de seklet, som denna vetenskap kom till en högre utbildning genom fransmannen PINEL *), åt hvilken revolutionen gifvit tusenfaldt tillfälle att iakttaga vansinnet under alla dess former, och genom hvilken kedjorna borttogos och en mensklig behandling infördes i de sinnessjukes vård.

Men oaktadt man vid ett generelt betraktande i allmänhet räknat *cretinism* och *idioti* till sinnessjukdomarne, har man ej, såsom fallet varit med de egentlige bland desse — hvilka karakteriseras deraf, att de ej äro medfödde, om ock ofta anlag **) kunna finnas — vinnlagt sig om djupare forskningar öfver dem förrän på sednaste tider; och i sammanhang dermed har man därför så temligen vind för våg lemnat deras olyckliga offer åt sitt öde.

Huru litet man befattat sig med cretiner och idioter emot med vanskinnige, kan synas af följande. Vid en räkning, som anställdes i Frankrike 1856, befanns, att af 34,318 van-

*) "*Traité médico-philosophique sur l'aliénation mentale*"; Paris 1809.

**) Dessa bestå hufvudsakligen i en *nervös constitution*, och anse derjemte IDELER, GRIESINGER m. fl., att många fall finnas af s. k. ärftligt vansinne, hvilka uppstått mindre genom öfverförande af en organisk disposition än genom en sednare skedd psychisk fortplantning af karaktärs-egendomligheter genom efterhärkning, såsom fallet ofta är vid vissa excentriciteter, bizarrerier, hysteri.

sinnige 23,029 vårdades i för dem inrättade asyler, under det att af 23,447 idioter ej mer än 1,528 funno vård i sådana (CHABRAND).

Den glömska, hvari man så länge lemnat idioterne förklarar lätt, då man till kännedomen om deras skadeslöshet lägger den allmänt utbredda åsigten om deras obotlighet.

Men fastän man väl kan säga, att idioterne på det hela taget varit afglömde i jemförelse med de vansinnige, vore det dock orätt att anse nyssnämnda siffror bevisa, det de förra blifvit alldeles vanvårdade; ett vida mindre antal af idioter än af vansinnige fordra nämligen med nödvändighet vård i särskilda anstalter — såsom synes af den fullständiga statistik häröfver, hvilken innehålles i "*Report on Insanity and Idiocy in Massachusetts*" by the *Commission on Lunacy* (Boston, 1855). Af totalsumman af vansinnige: 2,632 fordrade 1,713 hospitalsvård (och 1,348 erhöilo sådan), då deremot af 1,087 idioter endast 61 fordrade densamma.

Att uppge noggranna siffror angående förekomsten af cretiner, idioter och blödsinte (*imbecilli*), är ännu svårt, dels på grund deraf, att desse i allmänhet blifvit och fortfarande blifva än strängt åtskilda, än sammanblandade*), dels på grund af deras ofta skeende inregistrering bland vansinnige, såsom förr isynnerhet timade, samt ändtligen till följe af bristande eller bristfällig statistik.

Ofta grundas de uppgifna talen mera på ungefärliga beräkningar och slutledningar än på verkliga räkningar; och DAHL förmenar, att det är på så sätt som Norge kommit att intaga en så sorglig ställning angående idioternes antal, hvilket visserligen är betydligt, men ändock ej så relativt stort (i jemförelse med andra länders), som man antagit. Följande mera tillförlitliga uppgifter har jag emellertid varit i tillfälle att anskaffa.

I Savoyen beräknas 2,000 cretiner (den 31 Aug. 1860, då innevånarnes antal var 600,000), eller 1 på 300 innevånare, i Wallis 3,000 (år 1811) samt på franska Pyreneerna 400 (på en befolkning af 500,000) eller 1 på 1,250 innevånare (AUZOUY); bland desse sistnämnde cretiner äro synbarligen ej de s. k. *cagots* (hvarom längre fram skall talas) upptagne.

I departementet Basses-Alpes fanns det år 1800 (enligt prefecten PARCHAPPE) 3,000 cretiner.

*) Sålunda menar t. ex. RÖSCH en art cretiner, då han talar om blödsinte.

GRANGE skattar antalet cretiner i Frankrike till 35—40 tusen (1850).

I Paris, der idiotien endast är sporadisk, finnes på hospitalerna 1 idiot på 29 sinnessjuke enligt ESQUIROL; 1 på 39 enligt CALMEIL. På 1,002 sinnessjuke, som inkommo under $3\frac{3}{4}$ år på Salpêtrière, funnos endast 39 idioter eller nära 1 på 26 (PINEL). Från 1804 till 1814 funnos på Salpêtrière 98 idioter på 2,804 sinnessjuke eller 1 på 28 ("*Dict. de méd.*").

På Stéphanfeld (Strasburg) räknades 63 (hvaraf 40 manlige och 23 qvinliga) idioter på 3,398 sinnessjuke eller 1 på 54; på samma antal sinnessjuke räknades 93 (hvaraf 43 manlige och 50 qvinliga) blödsinte (BARTH). I Aostadalen är 2,79 proc., i kommunen Issogne 18,77 proc. af befolkningen behäftad med cretinism.

Den sardinska commissionen uppgaf (1848) 7,084 cretiner i konungariket.

För Lombardiet uppgaf dess commission (på 1850-talet) 5,071 cretiner.

I Massachusetts*) fanns (1854) 1 idiot på 1,034 innevånare och 1 vansinnig på 427; förhållandet mellan idioter och totalsumman af sinnessjuke var som 1 : 3,4. Massachusetts räknade på sina 1,124,676 innevånare 1,087 idioter och 2,632 vansinnige. Den commission, som föranstaltade räkningen i Massachusetts 1854, gick till väga på ett särdeles omtänksamt vis, sedan 1850 års mindre lyckade försök lemnat nödig erfarenhet för dylika företag. Agenter för National Government, hvilka sistnämnda år voro beordrade att verkställa census, besökte hvarje familj och efterfrågade bland annat äfven deras vansinnige och idioter; men antalet, som härvid erhöles, nämligen 1680 af de förre och 791 af de sednare eller endast $\frac{2}{3}$ af det genom commissionen 1854 erhållna, var, äfven då man tillskrifver befolkningens tillväxt en viss tillökning i antalet af sinnessjuke, synbarligen för litet. I mången familj hade man synbarligen för desse officianter, som ej lemnade någon personlig garanti för myndighet, underlåtit att omtala dessa ömtåliga och pinsamma facta. Man fann sig därför föranlåten att gå tillväga på annat vis, och ansåg man det lämpligaste vara: bemedlingen af statens praktiserande läkare (1,386 voro verksamme härför) samt åtskilliga andra personer, som med helso- och sjukvård ha att skaffa, såsom prester, uppsyningsmän öfver fattige, hospitals-intendenter m. fl. (tillsammans 146). Till alle desse sändes

*) "*Report on Insanity*" etc.

bref med formulärer upptagande 15 punkter att besvaras; desse punkter rörde kön, ålder, ogifta, gifta eller enkeståndet, vansinne och idioti, lefnadsförhållanden, om patienten vore föremål för hospitalsvård m. m. Äfven namnen måste man begära för att kunna förebygga, det samma individ två eller flere gånger upptoges i beräkningen, såsom ju lätt kunde ske derigenom, att medlemmar af en och samma familj ofta vårdas af olika läkare; men på samma gång garanterade man dem, som emot detta namngifvande hyste betänkligheter, att ingen utom commissionen skulle läsa de angifna individernas namn samt att dessa efter kontrolleringen skulle utstrykas.

I Norge utgör idioternes antal 46,7 procent af samtliga sinnessjukes. År 1855 räknades *) på 1,490,047 innevånare 5,071 sinnessjuka, hvaraf 2,692 vansinnige och 2,379 idioter, hvilket gör ett förhållande af 1 vansinnig på 554 och 1 idiot på 626 samt af båda 1 på 294 innevånare.

I Norge var idioternes antal i förhållande till folkmålerären 3 gånger större på landsbygden än i städerna.

I Danmark funnos 1845 4,276 sinnessjuka, eller 1 på 316 innevånare (samma år i Norge 1 på 310). Af desse sinnessjuka voro 1,821 vansinnige och 2,446 idioter; desse sednare funnos i större förhållande än i Norge år 1845 (då 2,063 idioter räknades), men huruvida så ännu är, torde vara ovisst.

På Island förhöll sig 1845 antalet af sinnessjuka till befolkningens som 1 till 385 och 71 procent af de förre voro idioter.

I Oldenburg fanns i medio af 1850-talet 1 sinnessjuk på 351, 1 vansinnig på 545 och 1 idiot på 982 innevånare.

I Unterfranken funnos år 1841 133 cretiner, hvilka utgjorde 0,22 p. m. af befolkningen, motsvarande ett förhållande af 1 : 4,355.

För Sverige är det ännu omöjligt att uppgifva det verkliga antalet idioter. I vår Befolkningsstatistik **) förefinnes ej benämningen idioter, utan för alle sinnessjuka endast 3:ne rubriker, nämligen "under 15 år," "mellan 15 och 60 år" samt "öfver 60 år." Man skulle visserligen, i öfverensstämmelse med GRIESINGER m. fl., kunna ha skäl att betrakta nästan alle sinnessjuka under 15 års ålder för idioter, men

*) DAHL: "*Bidrag til Kundskab om de Sindssyge i Norge*." Christiania, 1859.

**) "*Bidrag till Sveriges officiella Statistik. A) Befolkningsstatistik*." Stockholm, 1865.

man må därför ej låta sig förledas att beräkna endast de under denna rubrik upptagne såsom sådane, ty en stor del idioter bli naturligtvis vida äldre än 15 år och finnas sålunda äfven under de andra rubrikerna.

I Sverige funnos år 1860 7,542 sinnessjuka på 3,859,728 innevånare eller 1 på 512. Skulle man upptaga som idioter endast de 308 sinnessjuka under 15 år, så blefve förhållandet mellan idioternes antal och befolkningens endast som 1 : 12,500 — ett tillstånd alltför gynsam, för att man ett ögonblick skulle kunna tro derpå.

Knappast hundrade idioter finnas på våra hospitaler, men på ett ungefär torde vi väl — om vi med *SONDÉN* beräkna idiotierne till 33 proc. af samtliga sinnessjuka — få anse, att bland nyssnämnda antal sinnessjuka funnos ett par tusen idioter.

A. MITCHELL meddelar följande idiotstatistik för vissa delar af Scotland:

1) *Kön*; antalet af undersökte idioter och blödsinte var 1,345; och af desse voro:

	manl.	qvinl.		manl.	qvinl.
idioter	430	284,	eller	100	: 66,0.
blödsinte . . .	321	310,	eller	100	: 96,5.
Summa	751	594,	eller	100	: 79,2.

Antalet af de manlige idioterne är sålunda vida mer öfvervägande det af de qvinliga mot hvad förhållandet är med de blödsinte.

2) *Ålder*; samma antal af idioter och blödsinte, 1,345 *), är på följande vis fördeladt:

*) Detta antal utgör säkert 90 procent af alle idioter och blödsinte i de distrikter, som blifvit undersökta; de *allra yngste* ha varit *undantagne*.

Tabell I.

Ålder (år).	Idioter.	Blödsinte.	Idiot. och blöds. tills.	På 1,000.
0—5	5	0	5	3,7
5—10	44	7	51	37,9
10—15	87	18	105	78,1
15—20	100	50	150	111,5
20—30	194	133	327	243,1
30—40	122	146	268	199,2
40—50	81	109	190	141,3
50—60	57	94	151	112,3
60—70	21	48	69	51,3
70—80	3	22	25	18,6
80—90	0	4	4	2,9

Af de undersökte 1,345 idioterne och blödsinte voro 850, eller omkring 63 procent, af åldern mellan 10—40 år. Antalet under 10 år är litet och vida mindre än det skulle vara, säger MITCHELL, och det af följande skäl. Mortaliteten bland idiotbarn är nämligen i de yngsta åren särdeles stor, så att skillnaden mellan de dödas och föddas antal i denna period ej är stor. I detta sitt sätt att se saken synes MITCHELL hafva fullkomligt rätt; ty (om också mortaliteten ej ännu är bevisad vara så stor som han synes antaga) proportionen måste tilltaga ända tills dess mortaliteten åter stigit.

Af tabellen synes, hurusom ett större antal idioter och blödsinte uppnå en högre ålder än vi i allmänhet ansett dem få; vidare synes, att flere blödsinte än idioter uppnå en mer framskriden ålder — 26,6 procent af de förre, 11,3 procent af de sednare lefde öfver 50:de året.

Det tyckes sålunda, som om åldrande och död inträffade förr, ju större defecten i själsförmögenheter hos individet är.

Den verkliga proportionen af idiotiska och blödsinta barn är mycket större än hvad tabellen utvisar; men i en tidig ålder iakttages i många fall icke intelligens-defecten af barnens föräldrar och omgifning; och det är på så sätt man måste förklara det skenbara obetydliga antalet af *unge* idioter och blödsinte. Ju större defecten är, ju tidigare upptäckes densamme; och i öfverensstämmelse dermed är det, som vi finna 22,5 procent idioter, men endast 3,9 procent blödsinte under 15 år.

Efterföljande tabell II utvisar förhållandet mellan sinnessjuka, hvilka *förvärfvat* sitt lidande och hvilka vårdas å hospital (vansinnige), samt dem med *medfödd* sinnessvaghet (idioter och blödsinte).

Åldern af de 3,630 vansinnige, hvilkas åldersförhållanden i tabellen framställas i reduction till proportion till 1,000, konstaterades vid en census i Scotland år 1861; reductionen af idioternes och de blödsintes åldrar är gjord af de ofvannämnde 1,345.

Tabell II.

Ålder (år).	Vansinnige på 1,000.	Idiot. & blöds. på 1,000.
0—5	0,0	3,7
5—10	0,0	37,9
10—15	1,6	78,1
15—20	14,0	111,5
20—30	147,9	243,1
30—40	249,6	199,2
40—50	252,9	141,3
50—60	186,5	112,3
60—70	111,8	51,3
70—80	29,8	18,6
80—90	4,9	2,9

Af denna tabell synes, att det finnes 3 gånger så många individer med medfödd som med förvärfvad sinnessvaghet under åldern af 30 år; förhållandet är som 47,4 procent till 16,4 procent; nära hälften af idioter och blödsinte äro således under 30 år.

Historik. Begrepp.

Ord-derivationer; benämningar. Cagots. Cretinismens första uppträdande. Forskningar. Guggenbühl. Anstalter. Hvad är cretinism och hvad idioti? Åsichter derom. Classification.

Under en lång tid betraktade man såväl cretinismen och idiotien som vansinnet än såsom ett himmelens straff, än som en välsignelse; och tider ha funnits (ännu i förra seklet), då man i Alp-dalar, der cretinerne voro talrike, kallat desse "de lycklige" eller, emedan de ej kunde synda, "bons chrétiens," hvaraf möjligen benämningen cretiner (FODÉRÉ), samt efter döden med veneration bevarat deras stafvar och kläder. Ordet cretin härleder STAHL från *creta*, emedan cretiner finnas i krit-trakter; andre härleda det från *cretira* utaf *creatura*; och åter andre af *crestin* utaf *crestar*, *crastar*, som kommer af *castrare*, hvarför cretin ifrån början skulle betyda en till själ och kropp svag och förkrymt människa.

Alltefter hudfärgen ha cretinerne ofta fått olika namn som t. ex. *Marrons* (kastanjer), *Bleichlinge*, *Weisslinge*; och det är möjligt, att denna sista benämning blifvit på latin öfversatt med *cretatus* samt genom corruption *cretinus*, kritfärgad (KOEBERLÉ).

I hvarje land, der cretiner förekomma, ha de fått särskilda benämningar, såsom: *Tschingen*, *Tscholinen* (lägsta graden) *Trissel*, *Tscheitten* (2:dra graden), *Gäuche* (högsta graden) i Wallis; *Fexe* i Salzburg; *Tolle*, *Tscholle* (af toll, galen) och *Gäutche* (stupide) i Elsass; *Dosten*, *Trotteln*, *Gocken*, *Simpel*, *Dockel*, *Simpelsaft*, *Dackelsaft*, *Lalle*, *Tralle*, *Tappe*, *Trappig*, *Tropf*, *Caffos*, *Gouchen* (förmodligen det samma som *Gäuche*, hos SIMLER) o. s. v. Benämningen *idiot* kommer af *idios*, *privatus*, *solitarius*, ett oförnuftigt individ, som på något vis är ensam, isolerad från den öfriga naturen. *Cagots* är ett namn, som af flere ansetts vara tillagdt cretinerne öfverhufvudtaget på Pyreneerna; men RAYMOND har i slutet af förra seklet (liksom MARCHANT 1842) i enlighet med folktron beskrifvit "cagots" såsom en race för sig af degenererade varelser. "Det är bland den olyckliga racen cagots,

säger RAYMOND *), som jag fann cretinerne i Luchon-dalen. Det var med en viss blygsel, som innevånarne derstädes tillstodo, att deras dalar inneslöto ett antal familjer, hvilka från urminnes tider varit betraktade såsom tillhörande ett lågt och förbannadt släkte; att man aldrig inberäknat dessa uti innevånarnes antal; att de alltid varit vapenlöse, och att intet yrke dem tillåtits utom vedhuggarens och timmermannens, hvilka ock derigenom blifvit ringaktade; att de såsom timmermän (pionnierer) måste gå främst i strid; att de såsom kommunens slafvar måste förrätta alla såsom nesliga ansedda sysslor; att elände och sjukdomar äro deras ständiga lott; att goitrarna vanligen tillhöra deras race; att det ej allenast är i Luchon-dalen, utan äfven i Comminges-, Bigorre-, Béarn- och Deux-Navarres-dalarna, som degradationen drabbat ett stort antal; att deras eländiga boningar vanligen äro förvisade till aflägsna ställen; och att, äfven om landets mer upplyste innevånare nuförtiden hysa något mindre motvilja mot desse olycklige och mildare seder något lindrat deras fordna hårda lefnadsvilkor, så förefinnes med denna race ännu ingen sorts beröring, som ej anses vanhederlig. Det var cagots eller capots som man i 11:te seklet bortgaf och sålde som slafvar, emedan de då som nu ansågos spetälske och besmittade, ej egande tillträde till kyrkan utan genom en liten särskild port; vid denna funnos vigvatten och platser särskilda för dem. På flera ställen mottogo ej presterne dem till bigt; och den gamla lagen i Béarn hade såsom gunst stadgat, att sju cagots skulle få gälla som ett vittne; cagots voro de, som år 1460 voro föremål för en reclamation af städerna och kommunerna i Béarn, hvilka af fruktan för smitta fordrade ett förbud mot de förra att gå barfota på gatorna samt att de på sina kläder skulle bära det gamla distinctions-tecknet, en gäs- eller ankfot.“

Auzoux **) har nyligen visat, att cagots utgöra en särskild race, som härstammar ifrån Westgöther från början af medeltiden; desse skola efter Chlodvigs seger öfver dem vid Vouglé (nära Poitiers) år 507 ha dragit sig tillbaka och slagit sig ned i Pyréneernas dalar och skogar och sedan genom ständiga consanguina äktenskap samt armod, hvori de råkade genom det förakt, hvarmed de för sin secterism (de voro arianske och schismatiske kristne) af andra folkstammar be-

*) "*Voyage dans les Pyrénées*"; Strasbourg 1789.

**) "*Les crétiens et les cagots des Pyrénées*"; uti *Ann. med. psych.* Jan. 1867.

handlades, urartat allt mer och mer, ehuru väl alltjemt bibehållande sin nationaltyp så till språk som fysisk organisation. RAYMOND har antagit samma härstamning för cagots, men har missförstått af flere (VISZÁNIK, KOEBERLE), som trott honom mena cretiner.

Namnet *cagots* härledes från *Can Goth*, chien de Goth eller *d'Agots*, hos Baskerne *d'Agotac*.

Hos FR. MICHEL, som lemnat en beskrifning på desse Göthernes afkomlingar, finner man RAYMONDS uppgifter konstaterade. Att cagots ingått äktenskap utom kasten, är något alldeles oerhördt (nyligen begärde en cagot att äkta dottern till en bonde, hvilken dock ej härtill samtyckte med mindre än att han erhöle 10,000 frs); äfven på kyrkogården måste deras jordiska kvarlevor vara skiljda från den öfriga befolkningens genom ett stort dike. Oaktadt denna stränghet borde försvunnit efter revolutionen 1789, äro cagots ickedestomindre fortfarande en förnedrad race, der individerna ej anses ha någon känsla af personligt värde. De förbinda sig fortfarande att ha sina bostäder skiljda från andras medelst flytande vatten och att förrätta de lägsta sysslor; de deltaga aldrig i andras glädje eller sorg, och tillvitelsen att vara besmittade och afskyvärde bekymrar dem icke.

AUZOUY uppträder till deras försvar och påyrkar i sin afhandling en mera mensklig behandling af cagots, som eljest, alldenstund antalet döde öfverstiger det af födde, så småningom måste utdö, såsom de amerikanska republikernas indianer.

CORDIER har, säger Auzouy, med utmärkt talang (i ett arbete publiceradt i början af 1866 i Bagnères) skildrat cagots, som han observerat i Azun-dalen, i Chubittua d'Anhauze och i omgifningarna af St-Jean-Pied-de-Port. De ha följande typ: vanlig kroppsstorlek, ibland temligen lång; hvit hy, färgad å kinderna; anletsdragen skilja sig märkbart från de omgifvande befolkningarnas; ögon blåa och glödande; hår blondt, ibland med utseendet af lin; profil obehaglig, ansigte bredt; pannan hvalfd, starkt böjd vid sidorna och framskjutande öfver näsroten; näsan och näsvingarne stora och särdeles utstående; öfre läppen rak och lodrät; munlinien rak; fullständig frånvaro af race-distinction(?) och eljest ingen vanskaplighet. Unga flickor ega någon gång en viss skönhet och "ha kunnat väcka passion" (!).

Auzouy har själf undersökt cagots och säger, att deras constitution visserligen har en säregen prägel, som skiljer dem

något från kringboende befolkningar*), men att intet finnes, som utvisar en ärfelig moralisk bristfällighet eller hindrad utveckling. Craniets dimensioner äro normala; ansigtsvinkeln är stor och intelligens synes ingalunda saknas hos dem. Örats missbildning är måhända det mest framstående fenomenet hos cagots: främre kanten af lobulus är vanligen adhärent till kinden, meatus externus är vidöppen och illa formad, likasom helix, pinna utvidgad och emellanåt irregulier. Hvad beträffar anklagelsen att exhalera en elak lukt, att ha ett förskämdt blod, är den endast alltför illa grundad och framstår "liksom en orättvisa på köpet." AUZAUY förnekar alldeles den analogi mellan cagots och cretiner, som af andre (OZANAM, FABRE) antagits.

Med ett ord, ändtligen, "de brister hos detta folk, hvilka, knappast hållbara under okunnighetens och vidskepelsens tider, gjort det till en förbannad race, borde ej i våra dagar på allvar framhållas för att ursäktas en antipathi, så oförenlig med våra seder och vår civilisation. Men hur man än i cagots vill se en sorts lägre varelser — från moralisk eller fysisk synpunkt — hade man åtminstone rätt att åt desse samhällets lottlöse begära den förmån, som blifvit cretiner och idioter beviljad, att nämligen *upphöjas till rangen af sjuke* och att således betraktas och behandlas som de. — — — Den moraliska förbättringen är det säkraste och osvikligaste medlet mot det blott moraliskt onda (?), hvaraf de lida."

Det hade varit af intresse och ej ringa betydelse för den stora frågan om degeneration i allmänhet, om de forskare, för hvilkas beskrifningar öfver och åsigter om cagots vi nu lemnat en redogörelse, än närmare beskrifvit denna race, synnerligast angående helsoförhållandena, huruvida cretiner förekomma bland dem eller ej etc.

Att RAYMOND fann cretiner bland dem, synes af ofvanstående citat.

Det vill af Auzours uppsats synas, som om han för att framställa cagots i den bästa möjliga dager afsigtligt utelemnat en del facta och sjelf framställt motsägende uppgifter. Vi kunna ej tro, att det är af ett "blott moraliskt ondt", hvaraf dessa varelser lida; en moralisk urartning, om

*) Pyreneernas nuvarande befolkningar bevisa på många ställen genom idiomerna och kroppsconstitutionerna sina olika ursprung. Af historien veta vi ock, att samma orter varit bebodda successivt af en mängd olika folkstammar, såsom: Basker, Celtiberier, Cantabrer, Romare, Göther, Westgöther, Maurer, Saracener, Vasconer.

hvilken alle äro ense att den existerar, måste i längden medföra såväl fysiskt som intellectuellt förfall och detta desto säkrare, om derjemte förtryck, elände och andra nedsättande momenter — bristande croisering m. m. — tillstöta.

Cretinismen synes ej vara känd från längre tid tillbaka än i det 15 århundradet, ehuruval somlige (VISZÁNTIK) anse den uråldrig och känd af de gamle grekerne och romarne, fast under andra namn; men tydliga bevis härfpå finnas ej, utan ha förvexlingar egt rum (sålunda ha struman och cretinismen förr ofta ansetts för samma sjukdom). De förste författare, som skildrat verklig cretinism, äro från 16:de och 17:de århundradet, och PARACELSUS († 1541) är säkert den förste, som lemnat beskrifningar öfver cretiner; dock uppgifves, att cretiner på Pyreneerna i Deux-Navarres skola i en lag-samling af år 1074 varit omnämnde under namn af *caffos*, men är det numera måhända omöjligt att afgöra, om härmed menats *cagots* eller cretiner.

Efter PARACELSUS ha emellertid ett stort antal forskare lemnat beskrifningar öfver cretinismen, och jag hänvisar till rubriken "Litteratur", der förteckning på de flesta arbeten, som afhandla cretinism, idioti och struma (hvilken så mycket blifvit inflätad i de förras historia), finnes. Af denna se vi att på 300 år, eller till 1841, endast ungefär 27 arbeten om cretinism utkommit och att dessa, åtminstone hvad titlarne ange (och historien säger oss detsamma), endast afhandlat den geographiska och pathologiska sidan af ämnet. Först 1841 började man — efter en impuls gifven af Schweiziska naturforskaresällskapet 1840 — befatta sig med den terapeutiska sidan*), och det var detta år som schweizaren Dr. med. GUGGENBUHL, öfvertygad om cretinismens botlighet samt att bergshöjdernas rena och lifgivande luft vore det förnämsta medlet, grundade å Abendberg (3,600 fot öfver hafvet) vid Interlachen en anstalt för cretiner; i en byggnad fanns plats för omkring 30 stycken och i en annan, såges det, för ett antal mödrar, hvilka önskade taga kännedom om behandlingen, som egnades deras olyckliga barn.

Emellertid skall G. snart ha misströstat om cretinernes botlighet, men icke desto mindre fortsatt att emottaga sådana

*) Visserligen hade FERRUS, SEGUIN och VOISIN på 1830-talet gifvit ganska betydliga impulser till sträfvan att bota och uppfostra idioter, samt en prestman i Würtemberg (Haldenwang i Wildberg) 1835 grundat en liten anstalt för uppfostran af blödsinta barn; men för cretiner och idioter hade man ej före 1841 gjort något i detta hänseende.

till behandling samt derjemte s. k. "sena" och scropolösa barn, hvilkas förbättring han lät i uppgifterna öfver resultaten af cretinernes behandling figurera såsom hafvande kommit de sednare till del — ty alla i anstalten upptagna barn fingo offentligen gälla som cretiner. Detta tvingas man att antaga, när man läser i G:s egna uppgifter*) t. ex. följande: "Jag har konstaterat, att det fordras 3—6 år för att bota och utveckla ett cretinöst barn. Men detta resultat ernås ofta efter 1—2 års förlopp, då man motar det onda alltifrån dess början." — — — "De cretiner, som blifvit förde till Abendberg, botas eller förbättras derstädes."

Skall emellertid en förbättring kunna åvägbringas, så sker den dock ytterst långsamt och endast under den omsorgsfullaste vård och uppfostran i enkom inrättade anstalter. Sådana ha emellertid, allas uppgifter likmätigt, ej funnits före den af Guggenbühl 1841 grundade, och G. uppger ej, att han dessförinnan methodiskt behandlat cretiner. Då nu G:s bok redan 1843 nedskrefs, frågas: när förflioto dessa 3—6 år, på hvilka G. konstaterat, att cretiner kunna botas och utvecklas? Sällspord lycka, att G. var i tillfälle att mota det onda alltifrån dess början hos alla Abendbergs cretiner; dessa blefvo ju botade eller förbättrade mellan 1841—1843!

Men sin otillförlitlighet lägger G. på ett oförsigtigt vis i dagen, då han i beskrifningen öfver en liten patient af ungefär 4 (säger fyra) års ålder omtalar (status præsens): "*il conçu une idée claire de Dieu*", och öfver en annan af samma ålder: "*elle savait déjà réciter, par coeur, des petites prières*". Få intelligenta barn torde vid denna ålder kunna detsamma!

Som bevis på G:s origtiga anatomiskt-fysiologiska slutledningar vill jag anföra följande fall, som han omtalar: ett 2-årigt cretin-barn fördes till Abendberg och behandlades der methodiskt; efter 2½ år hade hufvudets omkrets tilltagit med 2½ tum — "*preuve pratique*" på att en tjenlig behandling kan befordra hjernans och craniets utveckling. Att en tjenlig behandling uträttar mycket i detta hänseende är visserligen sannt; men att en dylik utveckling af hufvudet under denna tid skulle antagas vara lyckosam, är nära nog en omöjlighet. Antingen har en hydrocephalus förefunnits eller också är uppgiften icke öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Genom direkta undersökningar (se längre fram under kapitlet "*Pathologi*") hafva vi funnit det vara högst sannolikt, att ett

*) Uti "*Abenberg*", Freiburg, 1844.

normalt tilltagande af hufvudets omkrets under tiden från 2 till $4\frac{1}{2}$ år ej belöper sig till mer än 2,5 centimeter i medeltal; menas ofvan fransyska tum — och "pouces" står det skrifvet — motsvaras det nämnda måttet af 6,87 centimeter; menas tyska, motsvaras det af ungefär 6,25 centimeter — således i förra fallet öfver, i sednare nära 4 centimeter mer än hvad antagligt är!

Europas första idiot-anstalt försummades sluligen af doktor GUGGENBUHL på det oförsvarligaste vis. Den sednare hade emellertid samlat en förmögenhet på rörelsen, men måste slutligen, ett eller annat år före sin död (1862), upphöra dermed: Abendbergs sol gick ned och hon försvann i töcken. Den förra anstalten är nu ett hotell för resande.

På de flesta håll har man (VIRCHOW m. fl. de förnämste forskare) satt lit till alla Guggenbühls uppgifter om mer eller mindre lysande resultater; men de hafva betviflats af andre (såsom af STAHL, NIÉPCE, BAILLARGER, FOVILLE och i allmänhet af hans egne landsmän, Schweitzarne).

Efter nedskrifvandet af ofvanstående fann jag, att äfven AUZOUY i Maj 1867 (se nedan i litteraturförteckningen) i en uppsats om Abendberg och Guggenbühl på grund af FOVILLES m. fl:s yttranden afdragit GUGGENBUHLS mask och offentliggjort flera af hans bedrägerier.

Dock, hurudan man GUGGENBUHL än må hafva varit, emot methoden och anstalten, som från flera af Europas länder rönt kraftig uppmuntran och erhöll rikliga penningebidrag, har man eljest intet att anmärka — tvertom. De manade till efterföljd; och 1846 finna vi SEGUIN öppna en idiot-anstalt i Paris. Derpå följde flera i Tyskland, Nederländerna, Storbritanien, Förenta Staterna, Frankrike och Danmark: Maria-berg (Rösch, 1847) och Winterbach (1852) i Würtemberg, Ecksberg (1852) vid Mühlisdorf och Neudettelsau (1854, vid Nürnberg) i Bayern, Hubertsburg (1852) och Möckern (vid Leipzig, 1859) i Sachsen, Buschbod (vid Meissen), Bendorf (vid Coblenz, 1858), två Berliner-anstalter (1845 och 1848), Neinstedt (1861) och Hasserode (1861) vid Magdeburg, Liesing vid Wien, Langenhagen (1862) i Hannover; en berömd idiot-skola i Haag (1855), i Utrecht; i Bath (1847), Chileompton nära Bath, Essex Halt vid Colchester, Lowestoft i Norfolk, Hyghate nära London (1853), Earlswood (1857) äfven vid London (den utmärktaste af alla, säges det), i Surrey, i York West Riding (i Wakefield), i Dundee, i Edinburg; Bicêtre vid Paris, i Pau (för Pyreneernas cretiner), i Bassens (för Alpernas cretiner) — dessa tvenne sistnämnda under anläggning; Gamle

Bakkehuus i Köpenhamn (en väl organiserad anstalt för 60 idioter, 1856—59), i Kiel (1861), i Sönderborg (1861).

I Sverige och Norge saknas ännu, tyvärr, idiot-anstalter; hos oss inhysas idioterna på våra dårhus endast såsom förplägningshjon och äro i total afsaknad af någon egentlig vård och uppfostran.

Hvad är *cretinism* och hvad *idioti*? Hvilken är öfverensstämmelsen och hvilken skilnaden dem emellan?

Psychiatrici räkna numera hvarken cretinismen eller idiotien till sinnessjukdomar i egentlig mening (förståndsrubbning, vansinne), utan anse dem för hämmade utvecklingsformer; och det är ju ock naturligt, att förståndsrubbning endast der kan komma i fråga, hvarest ett sundt förstånd en gång funnits. Men detta har aldrig cretinen eller idioten varit i besittning utaf, ty hos dem är det onda i sin helhet, och i synnerhet bristen i de själiska förmögenheterna, redan i de yngsta barnaåren manifest.

Vi lemna tills vidare den närmare belysningen af båda formerna af hämmad utveckling och gå först att tillse de olika uppfattningar, man haft om desamma.

ACKERMANN förstod med cretinism en genom sjukdomar synnerligen vanskapad menniskoart, som, utom genom sin blygrå ansigtsfärg och betydliga goitre, utmärkte sig genom stor muskelslapphet, brist på retbarhet, tröghet, olustighet, sitt stupida utseende samt sin oförmåga att frambringa articulerade ljud.

Åtskillige ha ansett det cretinösa lidandet lokaliseradt i hjernan (BONNET t. ex.), andra i craniet (bröderne WENZEL); IPHON var den förste, som betraktade cretinismen företrädesvis från dynamisk synpunkt, i det han antog som dess hufvudkarakter kraftlöshet och vanmagt, hvilka till sin grund hade brist på lifskraft; han antog ej ärftligheten deraf, utan ansåg han den bero på endemiska inflytanden.

SCHIFFNER, som anställde undersökningar af hjernan, ryggmärgen och nerverne af tvenne blödsinte bröder och bland annat fann gangliösa ansvällningar på alla nerverne från och med tredje grenen af quintus ända ned till cauda equina, ansåg cretinismen grundas i och genom sjelfva conceptionen

eller i ett tidigt stadium af foetallifvet eller i en abnorm bildningskraft.

Andre, såsom KNOLZ, betrakta cretinismen såsom en genom conceptionen eller genom endemiska inflytanden efter födelsen frambringad chronisk blödsinhet af specifik natur, som till sin grund har bristfällig utveckling af cerebralsystemet med förherrskande utbildning af gangliesystemet.

MOREL betraktar cretinismen såsom en cerebro-spinal affection, som ger sig tillkänna genom en hämmad utveckling, hvilken påtrycker organismen en typisk prägel och hindrar utvecklingen af förståndets och känslans förmågheter. — FOURCAULT anser orsaken till den hämmade utvecklingen, hvilken äfven han betraktar såsom causalmoment, ligga uti elementarsammansättningen af kroppens väfnader; och FERRUS ville uppställa en *cachexie cretineuse*.

TROXLER såg i cretinismen en ursprunglig urartning af organismen, som i de högste graderne fortplantas och företer sig såsom medfödd, i de lägre till stor del utvecklas genom ett öfverväldigande inflytande af klimatiska, telluriska och atmosfäriska omständigheter. Och på ungefär enahanda vis uttala sig RÖSCH, VISZÁNIK m. fl.

De fleste läkare ha alltid ansett cretinismen endast som en varietet af idiotien; enligt ESQUIROL skilja sig dock cretinerna från idioterna derigenom, att de äro födde i bergstrakter, ha mer eller mindre voluminösa goitrar och äro betydligt lymphatiska och scrophulöse. — MONNERET och FLEURY anse cretinismen för en i visse daltrakter endemisk idioti, hvilken nästan alltid i de högste graderne åtföljes af hypertrophi af glandula thyreoidea och andra yttre deformiteter; men goitren och cretinismen äro dock tvenne väsendtligen skilda sjukdomar. — Enligt den af *sardiniska* regeringen tillsatta *commissionen* är cretinismen en degeneration af menniskoslägtet, hvilken karateriseras af högre eller lägre grader af idioti samt en vanskaplig habitus och som förorsakas af så mäktiga inflytanden, att infödingarne i de trakter, der densamma förekommer, till ett stort antal få vidkännas dessa sednares inverkan på skönheten samt utvecklingen af kropp och själ. — FABRE betraktar cretinismen och idiotien som varieteter af samma degeneration, beroende på olika intensitet hos den verkande orsaken. — BAILLARGER ändtligen anser enda skilnaden vara den, att cretinerna ständigt ha barndoms-typen; att den hämmade utvecklingen, som hos idioterna endast träffar hjernan, hos de förre träffar hela constitutionen. Samma åsigt delas af VIRCHOW, CHABRAND, KJELLBERG m. fl.

Men några ha dock funnits, som anse dem alldeles skiljde dels på grund af cretinismens förmenta botlighet i motsats mot idiotien samt på grund af den omständigheten, att intelligensen aldrig skulle ha funnits till den grad frånvarande hos cretinerna som hos visse idioter (FERRUS), dels på grund af causalmomenter, ty dricksvatten, som håller gips, har man trott förorsaka cretinism, men aldrig idioti (BOUCHARDAT) etc. Ingen af desse åsichter har emellertid grund för sig, såsom längre fram skall visas. Huru föga markerad skillnaden mellan cretinismen och idiotien är, kan bland annat synas deraf, att NIÉPCE i sin beskrifning öfver cretinismen funnit sig med fördel kunna begagna FABRES beskrifning öfver idioti*), der hufvudpunkterna äro följande:

“Idiotien (och cretinismen) är antingen congenital eller accidentel, utvecklande sig någon tid efter födelsen; i förra fallet är förlusten af själsförmögenheterna fullständigare, och det är här som man påträffar typerne af en ytterlig degradation; den accidentella formen är vida mindre prononcerad, emedan han drabbar individer, som redan företett instincter och t. o. m. vissa drag af moraliska och intellectuella förmögenheter. Idiotien (och cretinismen) erbjuda mångfaldige grader ända ifrån de mest degenerade varelser till sådane, som kunna förete själfmedvetande.”

Den karakter, som man finner att mången velat anse som särdeles distinctiv för cretinismen, är *endemiciteten*. Men för att denna skall vara en differential-egenskap, fordras att den endast förefinnes hos cretinismen och att denne aldrig förekommer sporadisk. Nu har emellertid å ena sidan BAILLARGER m. fl. visat, att idiotien äfven förekommer endemisk der, hvarest cretinism ej finnes (t. ex. i Storbritanien och Norge,) samt att hos samma familjer påträffats en blandning af cretiner, idioter, döfstumme och vansinnige; å andra sidan har piemontesiska commissionen funnit sporadiska fall af cretinism i gamla städer med trånga och mörka gator, och i Sverige och Danmark känner jag sporadiska fall af cretinism med den s. k. alpina typen. (Ett sådant fall är framställt i planchen.)

MOREL säger i sin “*Traité des dégénérescences*”: goître, döfstumhet, rachitism, blödsinhet och idioti, scrofulösa och tuberculösa lidanden, bräck, chroniska maginflammationer, beroende på dålig föda, hindrad intellektuell och fysisk utveckling, alstrings-oförmåga, allmänt nedsatta intellectuella förmågor äro sjukdomar, svagheter och degenerations-tillstånd, som förefinnas tillsammans med cretinism.”

*) Uti “*Diction. des dict. de médecine*”.

Då GRIESINGER medger, att enstaka fall af idioti kunna med afseende på kroppens missbildning mer eller mindre närma sig cretinism, och att det ej i de psychiska funktionerna finnes någon skildnad, inses svårigen, hvad som berättigat honom att diagnosticera dessa fall som idioti. Ty endemiciteten, hvilken han framhåller såsom den egentliga differential-karateren för cretinismen, utesluter ju ej möjligheten af sporadiska fall.

Den vanliga *hydrocephalus chronicus* må vi räkna till cretinismen; den är i de flesta fall en följd af hämmad utveckling beroende på inflammationer i ependymet samt arachnoidea under foetal-lifvet; dock utvecklar den sig äfven någon gång ur en sednare acut hydrocephalus, rubbningar i blodcirkulationen, blödningar m. m. Som ett stöd för förstnämnda åsigt kan den omständigheten tjena, att mödrar finnas, som förnyade gånger födt hydrocephaliska barn. Man får dock sällan se denna art af cretinism längre än i en tidig barndom, då barn med denna sjukdom vanligen dö före pubertetsåren. 3:ne äldre fall har jag dock observerat; 2:ne finnes nedan angifna (bland hufvudmåttén) — det ena med 87, det andra med 61 c.m's hufvudomkrets; denne var i det 3:dje fallet ungefär af sistnämnde storlek.

Mennisko-släktet synes ej vara det enda, som afficeras af cretinism; FOERSTER omtalar, att man funnit cretinartade cranier af djur och veterinärläkaren ROUGIEUX i Rosières (Meurthe), hvarest mycket cretiner finnas, uppger*), att hundar och hästar derstädes bli goitröse och förete framstående drag af cretinism**). Oxsläktet synes vara fritt derifrån.

Classification. ESQUIROL, bröderne WENZEL, DEMME m. fl. ha indelat cretinerna i 3 grader och dervid låtit språket gälla som hufvudmoment; i öfverensstämmelse med dem indelade TROMBOTTO *cretinerna* i följande grader:

1) *cretiner*: utrustade med endast vegetativa förmögenheter, helt och hållet saknande reproductiva och intellectuella samt utan articuleradt språk;

2) *semi-cretiner*: utrustade med vegetativa och reproductiva förmögenheter och några rudimenter af språk; de intellectuella förmögenheterna äro begränsade till blott hvad kroppens behof hörer och motsvara enkla sinnesintryck;

3) *cretinöse*: utrustade med vegetativa och reproductiva förmögenheter; språket så till ord som åtbörder mindre ofull-

*) MOREL: "Observat. sur le goître et le crét." i *Annales med. psych.*, Par., 1854.

**) Idioti hos en hund har jag varit i tillfälle att iakttaga.

ständigt, de intellectuella förmögenheterna mindre begränsade, men alltid under den normala nivån; individerna kunna läras något handverk eller eljest sysselsättas med hvarjehanda arbete.

Emellan desse 3:ne grader, hvilka synas bilda en lämplig uppställning, finnes det mångfaldiga öfvergångar, hvilka göra, att å ena sidan de förre ej kunna anses motsvara fullkomligt afgränsade former och att å andra sidan åtskillige forskare uppställt endast 2:ne (VISZÁNIK), andre än flere grader (RÖSCH 5, FODÉRIÉ 6).

Äfven *idioterne* indelas bäst i 3:ne grader — såsom ESQUIROL, PINEL, HENKE, SPIELMANN, MOREL, DUBOIS gjort; den sistnämndes indelning är följande:

1) idioter med den högste graden af stupiditet och inskränkte till *automatism*;

2) med *instincter*;

3) med *instincter* och *förnuftsbestämmelser*.

Men äfven mellan desse grader finnas öfvergångar, om hvilka gäller detsamma, som nyss nämndes under *cretinismen*; också finna vi äfven *idioterne* indelas af somlige (GRIESINGER) i 2, af andre i än flere grader (HOFFBAUER 5).

Äfven för idioterne lät ESQUIROL språket vara indelningsgrund.

Såsom öfvergångsformer mellan idioter och fullt förståndiga människor må vi anse dessa till hela varelsen, men isynnerhet till de själiska förmögenheterna klena individer, *simples d'esprit*, *imbecilli*, som i yngre år vanligen benämnas "sena barn", "zurückgebliebene Kinder", "enfants arriérés", och hos hvilka man ibland finner rätt egendomliga drag af humor, medfödda anlag till hvarjehanda ofog, tjufnad, dryckenskap etc., hvarigenom de omsider ej sällan komma att lemna en riklig contingent till fängelser och tukthus. Mången har räknat äfven dem till idioterne, hvilket dock synes oss oberättigadt. Låt vara, att svagheten hos de flesta är medfödd, större är den i allmänhet ej, än att den genom en omsorgsfull fysisk och psykisk uppfostran kan till stor del bekämpas. Det är dessa individer, som ofta äro praktexemplaren af "botade" patienter i idiotanstalterna. För resten, hvar är gränsen mellan den dumma och den kloka människan?

I historiskt hänseende vilja vi här endast anföra GUGGENBUHL'S 4 klasser af *cretiner*: *atrofiske* (der medulla spinalis ansågs hufvudsakligen angripnen), *rachitiske*, *hydrocephaliske* och *congenitale cretiner*, hos hvilka sistnämnde de värsta symptomen anträffas.

Pathologi.

Kroppens yttre form. Huden. Bensystemet. Nervsystemet. Psychofysiologi. Musklerne. Sinnesorganerna. Respiration. Circulation. Digestion. Körtlarne. Könsfunktioner och könsorganerna. Cretinismens utveckling och hälsoförhållanden i allmänhet. Idiotiens utveckling och hälsoförhållanden i allmänhet.

Det torde för besvarandet af de ofvan framställda frågorna vara bäst att först ingå på en närmare beskrifning öfver cretinismen och idiotien, dervid vi vid hvarje hufvudmoment i allmänhet först vilja skildra det för båda gemensamma och derpå det för det ena eller andra tillståndet mera utmärkande.

Kroppens yttre form. — Huden. — Lägste gradens idioter ha i sitt yttre i allmänhet intet eller föga afvikande från organismens normala form; och idioter af högste graden, automater, finnas t. o. m. någon gång, som i kroppsligt hänseende äro både väl utbildade och sköne. Likaså är vid föga utpräglad cretinism kroppens form ofta endast obetydligt skiljd från den normala, ehuru väl här vissa egendomligheter i allmänhet tidigt framträda.

I 2:dre graden af idioti såväl som i 2:dre graden af cretinism uppträda dock abnormiteterna såsom regel och stegras alltmer ju lägre individet står i intellectuellt hänseende. Inom båda arterna är kroppsutvecklingen inskränkt och blifven efter individets ålder; men synnerligast är det hufvud- och ansigtsformen, som är missbildad. Dock anträffas aldrig vid den sporadiska idiotien denna djupt ingripande missbildning i hela kroppen, som vi finna hos den endemiska (alpina) cretinismen och som just gifvit anledning till uppställandet af en cretinös cachexi, hvarigenom man velat häntyda på ett constitutionellt lidande.

Flertalet idioter och (i synnerhet) cretiner äro små, illa byggde, och cretiner finnas, som äro liksom oformliga massor. Ofta finner man liksom uttryck af verkliga *djurtyper*, t. ex. fogeltyper, der individerna äro helt små, mikrocephala, med framskjutande näsrot, men eljest af väl proportionerade och fina former; de röra sig lätt och med väl koordinerade rörel-

ser, äro lifliga och retliga, men af klen intelligens*). Craniet är helt litet, med tjocka ben och synostoser å taket; basen är deremot föga eller icke alls ossifierad, pars petrosa och silbenet t. o. m. större än normala, rummet för lilla hjernan enormt stort. Hjernan kan förete färre gyri än orangens eller chimpanzens.

Vidare förekomma ap-typer (betydlig mikrocephali), svin- och får-typer; sålunda omtalar PINEL ett fall, der en 11-årig idiot-flicka genom hufvudformen och hela sitt uppförande närmade sig fåret. Hela ryggen var beklädd med en sorts ullhår; hon hade motvilja mot kött, åt endast vegetabilier; hela språket bestod i: be, ma tante; i strid med andra barn stötte hon efter dessa med hjessan; hon sof på marken sammanrullad som ett får.

Hufvudet är i allmänhet af normal storlek, men ibland litet eller voluminöst, ofta prognathiskt samt irreguliert, ibland framåtlutadt; anletsdragen äro irreguliera och difforma, bära liksom blicken uttrycket af stupiditet; pannan och ögonlocken skrynkliga, ögonen ofta små, insänkta i orbitæ och ibland vidt skilda genom den breda, nedtryckta näsroten; munpartierna framskjutande och stora, läpparne och tungan ansvälda, munnen fylld af saliv; öronen ofta vanskapade, klumpiga och osymmetriskt fästade vid craniet, beroende på dettas irregulariteter. Extremiteterna äro ofta disproportionerade, de nedre svaga och små i förhållande till de öfre och till bälten — synnerligast hos cretiner; händer och fötter ofta difforma, öfvertaliga fingrar och tår anträffas emellanåt, likaså plattfötter och klumpfötter; desse sednare äro dock sällan medfödde (THEIEME omtalar ett fall), utan uppstå vanligen genom contracturer och convulsioner; anchyloser äro ej sällsynta synnerligast å de ofta obrukliga nedre extremiteterna.

Halsen är i allmänhet kort och tjock, ehuru väl någon gång hos idioterne förlängd; hos flertalet ($\frac{2}{3}$) cretiner beror tjockleken till större delen på struma; denna förekommer dock ej uteslutande hos cretinerne, utan anträffas ibland äfven hos idioter**), hvarför densamma ej kan tjena såsom differential-karakter.

Huden, som ofta är fin och normal, är dock ofta grof, skrynklig, lös samt, synnerligast hos cretiner, förtjockad såsom ock den subcutana bindväfen (mest i hufvudsvålen); färgen är ofta smutsig och en art vernix utsprider en genom-

*) Kallas äfven *Aztek-typer*; för en längre tid sedan förevisades dylika individer såsom en angifven rest af det utdöda amerikanska Azteckfolket.

**) DAHL (i Norge) har ibland anträffat struma hos idioter och här i Sverige har jag några gånger observerat detsamma.

trängande lukt. Hudaffectioner äro hos cretiner och idioter vanliga. De unge cretinerne besitta ofta ganska godt hull; deras subcutana fettväfnad är hypertrophierad — såsom (enligt VIRCHOW) hos acephala monstra. Denna fetma försvinner sednare, huden veckas och skrynklas, blir visnen, brun eller gulaktig. Håret är hos idioter af lägre grad ofta ymnigt, men hos såväl idioter som cretiner af högre grader är det i allmänhet missfärgadt och groft, glest och rudimentärt, synnerligast å skägglokaliteterna, i axillan och å pubis, som ända till 20:de och 25:te året och än längre kan vara bar.

Bensystemet. — Ossificationen försiggår ibland på regelmässigt vis, är ibland påskyndad, ibland förlångsammad. Hufvudskålsbenens tjocklek varierar, är ibland förminskad, ibland 5 till 6 gånger för stor; egendomligt är, att diploe så ofta är förtjockadt i ossa frontalia och parietalia, under det att detsamma kan vara alldeles frånvarande i os occipitale.

Cranialkaviteten rymlighet är ofta ringa, foramen magnum, craniets öfriga hål och kanaler för nerver (auditorius, vagus m. fl.) och kärl (carotis m. fl.) ofta förträngda.

VIRCHOW har åt undersökningen af cretin-cranier egnat den största uppmärksamhet och yttrar sig derom i en resumé på följande vis (*Ges. Abhandl.* sid. 925): "Tillsvidare framgå af undersökningarna följande företeelser, som dock ännu genom fortsatta forskningar kunna erhålla andra tydningar.

1) Det förekommer hos cretiner makrocephala, mikrocephala och synostotiska cranier med sned, longitudinel eller tvär förträngning.

2) Dessa 3:ne former motsvara vissa rubbningar i hjernans utveckling, i det det enkelt makrocephala craniet sammanfaller med hydrocephali, det mikrocephala med primär bristfällig hjernbildning, det synostotiska med inflammationer i meningerna.

3) Rummet för hjernan är i alla 3:ne fallen förträngdt — vid mikrocephalien och synostosen direkt, vid makrocephalien genom trassudat i ventriklarne.

4) Alla dessa rubbningar låta bäst härleda sig från foetala hyperämier och inflammationer i hjernan och meningerna".

STAHL var den, som uppdagade, att det orsakliga momentet till de skefva, osymmetriska cranierna oftast låg i suturerernas, synnerligast kronsuturens ena hälfts förtidiga sammanväxning; sutursubstansen är nämligen den egentliga matrix för det växande cranialbenet*).

*) FOERSTER uppger i sin "*Handbuch der spec. pathol. Anatomie*, att man äfven hos djur anträffar cretin-artade former på hufvudet beroende på synostoser.

Genom dessa sammanväxningar uppstår antingen ett *mikrocephaliskt cranium*, nämligen då de inträffa i flera suturer på en gång; eller en *partiel mikrocephali*, *craniostenos*, om sammanväxning sker endast i en del af en sutur; men härvid kan inträffa, att växandet i de öfriga cranialpartierna neutraliserar bristfälligheten, hvarigenom *compensatoriska utvidgningar* uppstå och difformitet således förefinnes utan rumförminskning (VIRCHOW.) V. ingår än djupare i cranial-undersökningar och finner, huru de Retzianska grundformerna för cranierna, de *dolichocephala* och de *brachycephala*, äfven på rent patologisk väg komma till stånd. Men, så karakteristiska ock de funna formerna hos *cretin-cranierna* i vissa afseenden äro, anser V. dock, att de ej bära någon specifik prägel; samma åsigt angående *idiot-cranierna* ha ESQUIROL, BELHOMME, BARTH m. fl. Hvad som blifvit påstått om säregenheten hos *cretin-* och *idiot-cranier*, måste vi alltså uppgifva. Hvad genesen angår, anser VIRCHOW, att såväl en primär bristfällighet i hjernans utveckling som en primär rubbning i hufvudskälsformationen kan vara orsak till nyssnämnda förändringar; de *hydro-makrocephala* och en del af de *mikrocephala* cranierna låta sålunda förklara sig ur rubbningar i hjernbildningen, alltså såsom secundära benanomalier; de *synostotiska* åter tala för att dessa sednare äro de primära förändringarna och hjernans secundär. GRIESINGER, som härvid delar VIRCHOWS åsichter, tror, att benanomalierna oftast äro primära, och att deras orsak är att söka uti bristfällighet i ossificationen genom en inflammatorisk process i sutur-substansen, hvilken måhända berodde på en constitutionell orsak.

Ehuru visserligen förtidiga sammanväxningar hos såväl craniets ben som extremiteternas *epi-* och *diaphyser* äro bland de vanligare företeelserna, anträffas dock emellanåt öppna suturer och ossa *Wormiana* hos idioter och *cretiner* af t. o. m. ganska hög ålder; i dessa fall förefinnes oftast, dock ej alltid *hydrocephali*.

Ett voluminöst hufvud betingas icke allenast af *hydrocephali*, utan kan ibland bero på primär *benhypertroph*i, hvilken, i den händelse *frontal-benen* äro sätet för densamma, t. o. m. kan förläna uttrycket en viss grad af intelligens. Denna *benhypertroph*i kan enligt VIRCHOW äfven uppträda såsom primär bildning af ossa *Wormiana*; de äro då ej *consecutiva* till en utvidgning af *hjerncaviteten*, utan uppträda sjelfständigt såsom ett uttryck på organisationsöfverflöd; i så fall utgöra de ofta en ny orsak — utom suturernas förtidiga

sammanväxning — till craniernas osymmetriska form; äfven rachitisk skefväxning kan härtill ibland ge anledning.

Cranialbenen äro ofta så tidigt sammanvuxna, att skallar af 3—4 år gamla idioter ej längre företett några eller åtminstone ytterst få suturer (CRUVELHIER, VROLIK, BAILLARGER); märkvärdigast är ett fall, som beskrifves af CRUVELHIER, der alla suturerna hos ett 18 mån. gammalt barn-cranium voro iörsvunna och der den vertikala diametern endast mätte 1 tum.

Tidigt försvinnande eller brist alltifrån födelsen på fontaneller kunna låta en misstänka synostoser; BAILLARGER var i tillfälle att observera idioter af samma mor, som försäkrat, att endast de 2 första af hennes 5 barn hade den stora fontanellen mjuk, men att de 3 öfriga, hvilka voro mikrocephaler, blefvo födda med hårdt cranium och utan fontanell.

Cranial-förminskning beror hos såväl idioter som cretiner mest på nedtryckning af främre partiet, panndepression, samt kort breddiameter; ofta är dock bakhufvudet betydligt förträngdt, ja nästan rakt; den perpendiculära diametern är ofta förlängd eller åtminstone relativt för lång, hvarigenom hufvudet får den bekanta sockertoppsformen. Lågt gomhufvud förefinnes äfvenledes hos både idioter och cretiner; och tyckes det sålunda vara omöjligt, att å craniet finna någon differential-karakter för dem. Cretinens hufvud anses i allmänhet större än idiotens, men så är ej fallet; det är ofta af lika storlek, ofta mindre än idiotens (FODÉRE m. fl.); och LÉLUT samt MITCHELL ha funnit, att en betydligare mikrocephali t. o. m. är sällsynt hos idioterne och att cranial-dimensionerna i allmänhet ej stå mycket under de normala. MITCHELL fann idiot-hufvudenas omkrets i medeltal vara ungefär 1 tum mindre än den normala (resultat på 123 idioter). GALL ansåg, att ett bestämdt förhållande funnes mellan craniets storlek och idiotien; men att så ej är, har PARCHAPPE (*Recherches sur l'encephale, sa structure, etc.*, 1:ere mémoire) visat; ESQUIROL redan betraktade ej heller cranial-förminskningen såsom ett constant symptom hos idiotien. Hvad cretinerne beträffar, må jag nämna, att en af de första reflexioner, jag gjorde vid besök i Schweitziska cretinbyar (t. ex. Fully, nära Martigny), var den öfver den i allmänhet normala storleken hos hufvudet — i motsats till hvad man enligt det vanliga föreställningssättet väntar sig. Nedanstående mått på idiot- och cretin-hufvuden, som jag tagit på 114 patienter i Sverige och Danmark torde kunna gifva ett temligen riktigt begrepp om medelstorleken. Måtten utmärka hufvudets största omkrets tagen i det plan som skär nackbensknölen och glabella; vid bestämmandet häraf

ha håren alltid lyftats undan så mycket som möjligt, så att mätningssfelen säkert äro helt obetydliga.

<i>Ålder.</i>	<i>Mankön.</i>		<i>Qvinnokön.</i>
4—5 år.	—	—	47,3 c. m.
7—8 "	46,5 *) c. m.	—	49,5 "
	51,5 "	—	—
	54 "	—	—
9—10 "	50 "	—	—
	52,8 "	—	—
	53 "	—	—
	53,5 " (2:ne)	—	—
10—11 "	47,2 "	—	49,5 "
	52,2 "	—	51 "
11—12 "	51 "	—	—
	52,5 "	—	—
	54 "	—	—
12—13 "	51,2 "	—	50 "
	52 "	—	—
	53,5 "	—	52,5 "
	55 "	—	—
13—14 "	51,2 "	—	51,5 "
	54 "	—	—
14—15 "	49 "	—	49,5 "
	53 " (3:ne)	—	50,5 "
	54,5 "	—	52 "
15—16 "	52 " (2:ne)	—	52 " (2:ne).
	52,5 "	—	53 "
	53 "	—	—
	54,5 "	—	—
	57,2 "	—	—
16—17 "	54 "	—	50 "
	—	—	52,5 "
	—	—	53,2 "
17—18 "	52 "	—	87 **) "
	55 "	—	—
18—19 "	53,5 "	—	56,5 "
	54,5 "	—	—
	55 "	—	—
Öfver 19 "	50 "	—	48 "
	52 " (2:ne)	—	49,5 " (2:ne ***)
	53 †) "	—	49,7 " (2:ne)

*) Cretin, rachitis.

**) Cretin; hydrocephalus internus. Skelettet af detta, kanske det största kända fall, förvaras i Carolinska Institutets samlingar.

***) Hvaraf en rachitisk cretin. — †) Cretin.

<i>Ålder.</i>	<i>Mankön.</i>		<i>Quinnokön.</i>
Öfver 19 år.	54 c. m. (2:ne)	—	50 c. m. (2:ne)
	54,5 " (2:ne)	—	50,5 *) "
	55 " (3:ne)	—	51,2 "
	55,5 " "	—	52,5 "
	56 " (nio)	—	53 "
	56,5 " (3:ne)	—	53,5 "
	57 " (3:ne)	—	54 " (2:ne)
	57,5 " (2:ne)	—	54,5 " (fyra)
	58 " (2:ne)	—	55 " (3:ne)
	59 " "	—	55,5 "
	59,5 " "	—	56 "
	61 " "	—	56,7 "
	—	—	60,5 "
	—	—	61 *) "

Medelstorleken hos manliga idioter öfver 19 år var 55,51 c. m., hos qvinliga 53,34 (cretinerne afräknade).

Elertalet hade en fullt normal hufvudform; mannen med 61 c:m's omkrets, om hvilken journalen upplyste, att han föddes med ett ovanligt stort hufvud och att han alltifrån födelsen varit idiotisk, hade en hufvudform värdig en Jupitersstaty.

För att emellertid kunna riktigt bedöma ofvanstående mått, måste vi känna de normala hufvud-omkretsarne hos fullt friska individer af samma nation. Det är därför jag anställt nedan angifna mätningar af den nyssnämnda omkretsen hos barn (141) samt fullvuxna individer (43) af den svenska (hufvudsakligen) och danska nationen.

<i>Ålder.</i>	<i>Mankön.</i>		<i>Quinnokön.</i>
Nyfödda.	34 c. m.	—	33 c. m. (2:ne)
	34,5 " (2:ne)	—	35 "
	35 " "	—	—
	36,7 " "	—	—
4—12 dagar.	33 " "	—	34 "
	—	—	38 "
	—	—	36 "
	—	—	35 "
	—	—	34 "
	35,5 " "	—	34 "
	34 " "	—	35 "

*) Cretiner; den sista med hydrocephalus.

<i>Ålder.</i>	<i>Mankön.</i>	<i>Quinnokön.</i>
2 veckor.	— c. m.	— 34 c. m.
	—	— 36 "
3 "	35 "	— 36 "
	37,5 "	— — "
1—2 månader.	34 "	— 34 "
	35 "	— 35 "
	36 "	— 38 "
	—	— 38 "
2—3½ "	37 " (2:ne)	— 37 " (3:ne)
	40 "	— 40 "
	39 "	— — "
	39,5 "	— — "
	37 "	— — "
	39 "	— — "
	38 "	— — "
	39 "	— — "
4½—6½ "	41 "	— 41 "
	42 "	— 42 "
	—	— 43 "
	—	— 38 "
	44 "	— 42 "
	—	— 43,2 "
1—2 år.	—	— 43 "
	46 "	— 46 "
	46,5 "	— — "
	47 "	— — "
	46 "	— — "
	48 "	— — "
	48 "	— 45,5 "
	49 "	— 47 "
2—3 "	47 "	— 46 "
	47 "	— 47 "
	48 "	— 47 "
	49 "	— — "
3—4 "	48 "	— 46 "
	50 " (3:ne)	— — "
	51 "	— 48 "
4—5 "	48 "	— 47 "
	50 " (2:ne)	— 50 "
	51 " (2:ne)	— — "
5—6 "	50 " (3:ne)	— 48,5 "
	—	— 49 " (2:ne)
	—	— 49,2 "

<i>Ålder.</i>	<i>Mankön.</i>	<i>Qvinnokön.</i>
5—6 år	— c. m.	— 49,5 c. m.
	—	— 50 "
	—	— 52 "
6—7 "	50 " (fyra)	— 48 "
	52 "	— 48,5 "
	—	— 49 "
7—8 "	50 " (3:ne)	— 49 "
	51 " (2:ne)	— 50 "
	54 "	— 51 "
8—9 "	50,5 "	— 48 "
	51 " (2:ne)	— 48,7 "
	51,5 " (2:ne)	— 50 "
	52 "	— 51 "
	53 "	— "
9—10 "	50,7 "	— 49 "
	51 "	— 54 "
	52 " (2:ne)	— "
	54 "	— "
10—11 "	53 "	— 52 " (2:ne)
11—12 "	53 "	— 53,5 "
	54 "	— "
	54,7 "	— "
12—13 "	54,2 "	— 54 "

Medelstorleken af hufvudets omkrets hos fullvuxne karlar befanns vara 57,00 c. m. (med extremerna 54,3—59 c. m.) och hos qvinnor 54,18 c. m. (med extremerna 53—55,4 c. m.)*).

Af en jemförande betraktelse af desse uppgifter framgår, att idiothufvudenas omkrets är något mindre än den nor-

) WELCKER ("Untersuchungen über Wachstum und Bau des menschl. Schädels"*, Leipzig, 1862) har anställt särdeles noggranna mätningar af cranier och meddelat normal-mättet för deras största omfång i olika åldrar alltifrån födelsen. Enligt honom har craniet hos nyfödde af mankønet en omkrets af i medeltal 33,4 c. m., utaf qvinnokønet af 33,3 c. m.; 1 år gammalt är dess omkrets respective 42,3 och 41,0 c. m., 6 år gammalt 46,8 och 45,5 c. m., 12 år gammalt 49,7 och 48,2 c. m. samt efter fullvuxen 52,1 och 50,4 c. m. Som emellertid dessa mått gälla den tyska nationen (nationerna?), kunna de endast tjena till måttstock för att bedöma tillväxten af ett cranium utaf annan nation, ej dess absoluta storlek. Vilja vi nu jemföra dessa WELCKERS cranier med dem af de nys angifna scandinaviska hufvudena, måste vi först från dessas mått frändraga den tillökning, som hufvudsvålen betingar. Denna tillökning fann jag hos nyfödda belöpa sig till 0,75—1 c. m., hos ett 5 veckors och ett 7 månaders gammalt barn 1 c. m., hos fullvuxna 2,5 c. m. Med afdrag häraf finna vi emellertid att tyskarnes cranier äro mindre än våra, så t. ex. hos fullvuxne af mankønet 2,4, hos dem af qvinnokønet 1,2 c. m. mindre.

male — hos fullvuxne af mankönet 1,5 c. m., hos qvinnokönet 0,84 c. m. mindre; att en betydligare minskning endast i få fall förefinnes samt att en tillökning lika ofta observeras.

Den väsendtligaste förminskningen i cranial-dimensionerna hos de hundrade idioter, som LÉLUT undersökte, rörde den bakre omkretsen, en omständighet, som ofta torde bero derpå, att craniets ansigtsdel, som i allmänhet mindre varierar, utöfvar ett visst inflytande på hjernskålens främre parti, då deremot det bakre mest har att rätta sig efter hjernan; det är också detsamma som vid en tydligare allmän hjernförstoring mest utvidgas (FOVILLE).

Enligt GRIESINGER må man äfven anse, det hjernförändringar öfva nästan intet inflytande på de ben, som bilda *basis cranii*, utan att alla förändringar, som anträffas hos dem, måste betraktas såsom primära, från brosken eller benen sjelfva utgående anomalier. En för tidig ossification af dessa brosk leder nödvändigt till förkortning af *basis cranii*; och på sphenobasilar-brosket, hvilket under normala förhållande först mot 15:de eller 20:de året eller t. o. m. än sednare ossifieras, beror i väsentligaste mån graden af denna förkortning med thy åtföljande ansigts-missbildning: djupt intryckt, bred näsrot, prognathism m. m. samt hinder för fram- och mellan-hjernans samt hjernbrons och förlängda mærgens utbildning.

Det är denna "tribasilar-synostos", som af GRIESINGER anses som utgångspunkten för *en* art af cretinism (hvilken särdeles ofta anträffas å Alperna), och som redan af flere äldre forskare betraktades som grundanomalien (ACKERMANN, bröderne WENZEL, AUTENRIETH, STAHL). VIRCHOW har sednare visat, att den totala sammanväxningen mellan kilbenets båda delar samt basilarbenet kan komma till stånd redan i foetalperioden och sålunda gifva åt den nyfödde en exquisit cretinös fysionomi. "Det finnes, säger GRIESINGER *), en alldeles säregen, men allmänt utbredd art af cretinism med den beskrifna fysionomien, som beror på den basilara synostosen; äfven synes här förefinnas ett likartadt hämmande af tillväxten i extremiteternas epiphysbrosk genom förtidig ossification, så att vi ej i dessa fall såsom vid halfsidig atrophie eller hos många mikrocephaler böra härleda afstannandet i växten från hjernaffectionen, utan ha vi här för oss ett utbredd lidande med förtidig ossification af brosken, ett lidande, som i mångt hänseende är alldeles motsatt rachitis, från hvilken

*) "Path. u. Ther. d. psych. Krankh.", 1861, sid. 373.

man förr redan sökte härleda cretinismen; den verkliga rachitis ser man dessutom *aldrig* öfvergå till cretinism — ett erkännande, som för behandlingen af dessa tillstånd kan blifva af yttersta vikt.“

Likavisst som vi med en auktoritet sådan som GRIESINGER måste antaga en dylik art af cretinism som den nämnda och likavisst som man väl aldrig skall kunna försvara cretinismens ursprung endast ur rachitis, lika nödvändigt måste vi dock fasthålla, att cretinismen och rachitis mycket ofta förefinnas samtidigt och att de kunna ega rotfäste i samma allmänlidande.

Columna vertebralis, thorax och pelvis erbjuda liksom extremiteterna i sina benbildningar, synnerligast hos cretinerna, men äfven hos idioterna, flerfaldiga abnormiteter; de äro ofta hyperostotiska, atrophiska, difforma och böjda; ofta, synnerligast hos de lägre graderne, förefinnes dock intet abnormt. Articulationerna anträffas ofta tjocka, difforma och anchyloserade, ledytor saknas ibland.

Tänderna framkomma ofta sent och oregelmässigt; de carieras och utfalla tidigt. Hos en 28-årig cretin fann sålunda KOEBERLE dentes canini samt premolares ännu djupt in i alveolerna, och Hrs påträffade hos en 58-årig cretin trenne dentes incisivi i maxilla inferior i samma tillstånd. Mjölktänderna bestå ofta till 20:de året och än längre.

Vid sidan häraf anträffar man dock ofta nog, synnerligast bland idioterna, individer med normalt bensystem och friska tänder.

Nervsystemet. — Psychofysiologi. — Musklerne. — Sinnesorganerna. — Hos både idioter och cretiner är såväl stora som lilla hjernan vanligen något förminskad, synnerligast i lobi anteriores — någon gång äfven i lobi posteriores — och hjernartererna äro små. Man har dock hos idioter af alle grader funnit hjernan alldeles normal och ej erbjudande någon märkbar förändring; ofta är litenheten den enda, så att idiothjernan härvid synes endast som en normal hjerna i miniatyr.

LÉLUTS medeltal för idiothjernans vikt äro: encephalon 1218 grammes, cerebrum 1043 gr., cerebellum 165 gr. — under det de normala medeltalen för en vanligt intelligent och frisk menniska af honom funnos vara: encephalon 1346 grammes, cerebrum 1170 gr., cerebellum 176 gr.; encephalon hos idioten är sålunda 92,2 procent, cerebrum 89,1 procent och cerebellum 93,1 procent af den normala hjernan.

De största vigter, som LÉLUT fann hos idioter, voro: för encephalon 1380 grammes, cerebrum 1188 gr., cerebellum 192 gr.; och de minsta: för encephalon 1025 gr., cerebrum 890 gr., cerebellum 135 gr. PARCHAPPE *) har dock observerat fall af mindre idiot-hjernor, der encephalon vägde 970 samt 720 grammes; likaså TIEDEMANN, som har funnit encephalon väga 614 (16 års idiot), 700 och 801 grammes (de två siste 50 och 40 år).

Denna abnormala litenhet hos hjernan anse VIRCHOW och GRIESINGER i de flesta fall bero på förtidig ossification af hela craniet; men i andra fall kan den bero på en primär bildningsanomali i hjernan sjelf eller på en sjukdom i såväl hjernan som craniet, hvilken betingas af en och samma orsak.

Hos idioter och cretiner förefinnas i allmänhet taladt vida större patologiska förändringar hos hjernan och dess höljen än hos vansinnige i egentlig mening. Asymmetrier mellan hemisphererna af både stora och lilla hjernan, i basilardelar, pons, medulla oblongata och medulla spinalis äro vanliga företeelser, och asymmetrien kan någon gång vara så höggradig, att t. o. m. en hel hemispher totalt försvunnit och förvandlats till ett med serum fyllt nätverk; gyri äro ofta minskade till antal och föga framstående, någon gång dock skiljda af djupa sulci.

Vidare iakttages förminskning eller defekt af enskildta partier: cerebellum (brist på hela organet är observerad), corpus callosum (hittills ungefär ett dussin fall observerade), fornix, pedunculi, thalami optici, chiasma nerv. opt., corpus striatum, luktkolfvarne, hypophysis cerebri, som dock ibland är förstörad, striæ acusticæ, som ibland alldeles saknas, corp. mamillaria, olivæ. Hjernhypertrophi, som vi ibland se anmärkas vid rachitis och scrophulos, har man någon gång funnit hos både cretiner och idioter (FOERSTER, GRIESINGER). Äfven anträffas fibrösa proliferationer, förtjockning af ependymet samt meningitiska, apoplektiska och encephalitiska förändringar, hvaraf spår ofta förefinnas under form af mjölkfläckar i pia mater, bruna och gula ställen, väfnadsluckor m. m. och hvilka ofta blifvit orsaken till asymmetrien och atrophien. *Porencephali* är en särskild form af en dylik aflupen sjukdomsprocess (troligen under foetallifvit); den består i en defekt i gyri och centrum semiovale, hvarigenom en trattformig öppning till ventrikeln bildats; detta hål är fyllt af transsudat och slutes af meningerna; i dess begränsning äro gyri

*) "Traité théor. et prat. de la folie" Paris 1841.

radiärt anordnade i riktningen mot ventrikeln. HESCHL har lemnat kännedom om 11 fall under detta namn.

Med brister af ofvannämnda art är dock ej alltid någon höggradigare stupiditet förbunden; ty fall af endast lägre idioti finnas, der större delen eller hela corpus callosum, fornix, septum fattats och der cystor och hydrocephalus derjemte förefunnits.

Nervtrådarne synas ej förändrade; i 2:ne fall, som KÖBERLE observerat med mikroskop, funnos nervcellerna i den grå substansen från såväl gyri som centra mindre än normala. Flera gånger har man funnit hos cretiner och idioter en förökad kvantitet grå substans, hvilken dock ofta kan vara blott skenbar genom bristen på nervtrådar i commissurer och andra förbindningar mellan de olika grå centra. Men äfven absolut förökad kvantitet af den grå substansen har man iakttagit, och detta ej allenast på ställen, der den normaliter förefinnes, utan ock på de derifrån fria.

Ofta finnes en serös ansamling inom hjernskåls-kaviteten, synnerligast i ventriklarne, ibland till den grad betydlig, att hydrocephali constituerar; vätskemängden har man ibland funnit uppgå till 230 gammes; ja än vida mera, såsom i ofvannämnda fall af hydrocephalus med 87 c.m's hufvudomkrets, der vätskemängden uppgick till 4893 grms (11,5 skålpund).

En fråga reser sig här: beror en samtidig hjernatrophi på den serösa utgjutningen eller är den förra prius till den sednare? Båda fallen inträffa helt visst. CHABRAND gör dock en anmärkning, som härför synes vara af någon betydelse: man har nämligen funnit, att i ett stort antal fall af verklig hydrocephali hjernan i början företett en förvånande grad af förhöjd verksamhet och att intelligensen syntes i början betydligt stegrad, men derpå minskats och utslocknat; motsatsen tyckes i allmänhet observeras vid den endemiska cretinismen.

Någre ha ansett, att denna utgjutning hos cretinerne vore causa morbi och att struman vore dess grund; ty trycket af denna sednare skulle, ansåg man, sätta ett tillräckligt hinder för circulationen i hjernan, så att transsudation uppstode. Men, struma finnes blott hos ungefär $\frac{2}{3}$ af cretinerne och utgjutningen fattas ofta. Att serositeten i cranial-kaviteten ej är af någon säregen betydelse för den endemiska cretinismen, bevisas för öfrigt äfven deraf, att oftast en samtidig utgjutning i pleura, pericardium, peritoneum samt anasarca förefinnas — allt häntydande på en höggradig hydropisk crasis.

Motsvarande hjernans bristfälligheter äro ock själs- och kroppsfunktionerna förändrade. Hos de högste graderne idioter

och cretiner saknas, såsom nämnt, alla intellectuella förmögenheter såväl som känslighet och rörelseförmåga, synnerligast hos de sistnämnde. Denna brist på känslighet fann GUGGEN-BÜHL hos ett cretinbarn så stor, att detsamma först efter 6 månaders behandling med magnet-elektricitet blef känsligt härför. Dylika individer ligga beständigt i ett apathiskt tillstånd, låtande urin och fæcas gå ofrivilligt och tillkännage sig medelst oartikulerade, grymtande ljud, oro och gråt blott då, när hungerskänslan väcker dem ur deras dvala, vid hvilka tillfällen man nu måste mata dem; ja, sådane finnas t. o. m., som ej en gång kunna ge sin hunger tillkänna, utan skulle dö af svält, om man ej gäfvde dem, såsom späda barn, att äta.

En så hög grad af nullitet som den ofvannämnde är dock lyckligtvis ej allmän, utan förefinnes hos de fleste cretiner och idioter ett visst, om ock inskränkt själslif. Hufvud-dragen häraf äro i allmänhet följande: af de sinliga intrycken bildas endast få och flygtiga föreställningar och abstractioner äro de ej mäktige utaf, alla sensationer äro flygtiga; något ordnad tanke-innehåll, omdöme och vilja saknas liksom ock allt personlighets-medvetande och känslor för andra människor — ganska ofta t. o. m. moderskänslan. Tillgifvenheten och godmodigheten, som man ibland får iakttaga, kunna vi kanske endast sällan anse som uttryck af några humana känslor; de äro ofta mer att betrakta som instinctmässiga och haltlösa sinnelag, ty i grunden motiveras dessa individers beteende dock mest deraf af egoism (födan, lätjan m. m.).

Om ock detta gäller om flertalet, så få vi dock ej alldeles förneka vissa humana känslor hos en del idioter, äfven af högre grader. Derigenom att man för litet studerat idioterne, har man måhända ibland gått för långt i nämnda uppfattning. Vårdarinnor på idiotanstalter, som år ut och år in ständigt observera sina skyddslingar, tycka sig ganska visst spåra högre och lägre grader af tacksamhet, tillgifvenhet och hjälpsamhet hos ett, visserligen ringa, antal af barnen.

Sjelf har jag äfven hos äldre idioter sett drag af välvilja, der alldeles inga egoistiska beräkningar framkallat densamma; der t. ex. en gammal hjälplös epileptiker ständigt undfågnades med tobak o. d. af några idioter, då de kommit i besittning deraf, ständigt af desse uppmärksammades på hvarjehanda lustigare tilldragelser på hospitalsgården o. s. v.

I allmänhet lefva de en sorts drömlif utan allt mål och beräkning — utom för att äta, och det animala lif, de föra, in-

skränker sig ofta till enformiga rörelser, "tics", såsom balanceringar, sugning på fingrar och läpparne, monotona ljud m. m. Så t. ex. har en 14-årig gosse under många år sysslat med att dagligen och hela dagen igenom draga ut och in en låda samt skakat 2:ne nycklar, och en annan betraktar idkeligen, endast med få ögonblicks afbrott emellanåt, den på ett egenomligt vis knutna handen.

Märkvärdigt är, huru akuta sjukdomar emellanåt kunna framkalla själsyttringar och förmågor, som förut legat alldeles nere; sålunda omtalar NIEPCE en idiot, som träffades af hydrophobi och som förut endast förmått uttala några få ord, men som nu talade med lätthet öfver saker, som passerat för flera år sedan och af hvilka han då ej syntes taga minsta del.

Det bristfälliga eller alldeles bristande språket, som kanske är den förnämsta hufvudkaraktern för idiotien och cretinismen, och beror antingen på bristande föreställningar eller felaktighet i språkmekanismen eller någon gång på döfhet. ESQUIROL ansåg ock, att man af ordförrådet kan sluta till graden af intelligens.

Hos idioter af lindrigare grad finna vi någon gång enidiga förmågor och talanger, såsom ordminne, aritmetisk, musikalisk *), mekanisk, rit-talang etc., men de äro endast halfmedvetna, instinctiva; sådana anträffas enligt GRIESINGER aldrig vid accidentel idioti, som drabbat förut friska barn genom hjernlidande.

Omgifningen öfvar på idioter och cretiner det största inflytande; sålunda förhålla sig de barn alldeles olika, som omsorgsfullt vårdas i fysiskt och psykiskt hänseende mot dem, som lemnas alldeles vind för våg; hos desse sednare uppväcker och underhåller en hård behandling elakartade och illvilliga känslor, då deremot de förre vanligen bli stillsamma och arta sig väl. Vidare iakttages i cretin-trakter, att sådana barn, som fått springa kring på bygden, bli mer intelligenta än de, som ständigt hållits hemma.

I de lindrigare graderne äga individerna sensationer, som äro mindre slöa: inom vissa gränser äga de förmåga af jem-

*) Det är förvånande nog, huru stort antal af idioter man finner dels begåfvade med musikaliska förmågor, dels hängifna åt åhörandet af musik och deltagandet i sångöfningar — äfven der allt spår till "röst" saknas. På idiotanstalten i Köpenhamn fanns sålunda en flicka, hvars högsta nöjelse var sångöfningarna, men som blott med det hesaste monotona ljud utförde sina sånger; hon kunde dock omöjligen öfverbevisas om att hon ej hade den vackraste rösten. Andre finner man, som äro begåfvade med sannolikt omedveten förmåga att secundera i sång.

förelse och föreställning samt att göra sig redo för sina handlingar; men deras förmögenheter räcka ännu ej till för att fatta idén om en tingens högre ordning.

Cretiner och idioter äro ibland illasinnade, men oftast godmodige.

Oaktadt vansinne eller förståndsrubbning, såsom ofvan blifvit nämnt, egentligen endast der uppträda, hvarest ett sundt förstånd en gång funnits, påträffa vi dock någon gång sådana sinnestillstånd hos idioter och cretiner af lindrigare grad, att de ovilkorligen måste hänföras till vissa former af verkliga sinnessjukdomar. Detta förhållande eger sin förklaring deruti, att hos sådana individer ofta ett visst förståndslif funnits; vissa förmögenheter finner man så t. ex. ofta alldeles rudimentära, under det andra hos samma individ nått en viss utbildning.

Mani och melancholi (med fruktan, förföljelse-inbillning m. m.) äro de former, som man anträffar hos idioter och cretiner — liksom de också äro de enda som hos andra barn förefinnas.

Till former af idioternes mani må vi väl ock — liksom hos barn i allmänhet — räkna en viss tygellöshet i snart sagdt allt hvad individet företager sig, mera framstående kuriositeter i hela deras lif, t. o. m. vissa former af "tics".

Hos cretiner synes manien förekomma mindre ofta än hos de i allmänhet lifligare och friskare idioterne, bland hvilka den t. o. m. är en ganska vanlig företeelse.

Dock behöfva vi ej ens förutsätta, att någon högre grad af förståndslif funnits hos de maniakaliske och melancholiske idioterne; sinnessjukdomen är nämligen hos dem mera rigtad åt känslo- och föreställningsområdet, drifterna och begären; melancholien består sålunda här nästan endast i fruktan, förföljelse-inbillning o. d. och torde väl sällan eller aldrig yttra sig i religionsgrubbel m. m., som alltid taga hela den osinliga menniskan i anspråk.

VISZÄNIK *) omtalar historien om smedsgesällen *Schnepf-leitner Georg*, 59 år gammal, från Steiermark, hvilkens uppträden man ibland finner framhållna såsom exempel på vansinne hos cretiner ("mania in cretino"). Hans historia var följande.

Han bar tydliga spår af lägste gradens cretinism och var nästan alldeles döf; erhöll en för handtverket lämpad uppfostran. En gång kom han på verkstaden i strid med de

*) "Die Irren- und Pflegeanstalten" etc.

öfrige arbetarne, behandlades strängt och insattes i häfte, der han på ett groft sätt emottogs, hvarför han uppförde sig obändigt och belades nu med bojar. Sedan han härigenom råkat i än större raseri blef han slutligen förklarad för sinnessjuk och förd till dårhuset i Grätz; bland annan misshandling undergick han äfven den, att ett lås stacks genom läpparne på honom, hvarom ett ärr på underläppens insida bar trovärdighetsvittne. Under den första tiden af de 7 år, som Schnepfleitner hölls på dårhuset behandlades han såsom en i högste grad vansinnig och var ock mycket uppbragt deröfver; sednare uppförde han sig lugnare och blef likgiltigare, när ingen räddning syntes; deltog i arbeten af åtskillig art samt visade sig i allmänhet fälla temligen rigtiga omdömen i ämnen, som ej rörde den orättvisa, honom vederfarits. Vid en visitation af anstalten blef han derfor förklarad botad och utskrifven. Hvad han emellertid förvärfvat, hade åtgått för underhållet å dårhuset; underrättad härom skakades han djupt och uppfattade detta såsom en ny orättvisa, hvarför han anställde process.

S. kunde emellertid ej öfvertygas om att det förlorade ldrig mear kunde återvinnas, och han trodde, att han vunnit processen, att hans förre herre skulle återgifva honom verkstad och verktyg eller ock att kommunen var förpligtigad, att dagligen betala honom en gulden. Att detta allt ej uppfylldes beskylld han fursten, som i denne punkt ansågs behandla folket för skonsamt. Äfvenså talar S. om 600 floriner, som han skulle fått med sin hustru; och det är ej möjligt att göra troligt för honom, det äfven dessa sannolikt åtgått för underhållet.

Då han kom till dårhuset i Wien, var han mycket uppbragt, men blef sednare lugn och arbetsam; han berättade der, när någon hör på honom, sitt sorgliga öde och sina processer. —

Om S. verkligen var cretin af lägste graden eller kanhända blott en *imbecillus*, är naturligtvis för oss omöjligt att afgöra; men det sannolikaste synes dock vara, att han varit det sednare.

Cretinerne kunna alltefter deras lifaktighet indelas i *apathiske*, *torpide* samt *irritable*, *agitirade*; de förre äro de oftast förekommande. De sednare finnas mest i lindrigare grader af sjukdomen och bli ofta ortens lustigkurrar.

Hos en stor del både cretiner och idioter förekomma under en längre eller kortare följd af år toniska och kloniska *krampanfall*, partiella och allmänna, med eller utan med-

vetslöshet; somlige kunna under långa tider få dessa anfall dagligen flera gånger i timmen. Sålänge dessa förekomma, pågår ännu en sjukdomsprocess i hjernan eller dess omgivning, och innan denne upphört förefinnes föga hopp om patientens förbättring.

Ofta förefinnes betydlig svårighet att gå och stå eller att eljest begagna muskelapparaten; halfsidig atropi, förlamningar, inskränkt elektrisk contractilitet samt contracturer äro vanliga; likaså (mest, såsom det synes, hos cretinerne) bräck.

Musklerne äro i allmänhet föga utvecklade, ehuru väl undantag finnas, såsom hos sådane cretiner och idioter, som blifvit inlärde något mekaniskt yrke; hos dem kan man någon gång finna en ej obetydlig styrka. Muskelatrophien är isynnerhet utpräglad å de nedre extremiteterna, hvarför gången ock är vacklande och osäker — för att ej tala om sådane, som nödgas ständigt sitta på marken eller ligga till följe af extremiteternas obrukbarhet. Det s. k. muskelsinnet är föga utveckladt, gående med slutna ögon omöjligt, rörelserna äro i allmänhet osäkra, ograciösa och uttryckslösa; gripna föremål hållas illa och släppas ofta.

Syn, hörsel, lukt, smak och känsel äro ofta minskade eller alldeles borta hos de högre graderne. Om syn och hörsel ibland tyckas vara normala utan att dock individet förnimmer hvad som passerar, häntyder detta ej alltid på en ofullkomlighet hos dessa sinnen, utan snarare på den intellektuella slöheten

Af sinnesorganerna är ögat det, som i allmänhet är, relativt taget, mest utveckladt; hos detsamma iakttagas ofta amblyopi, photophobi, strabism, nystagmus, conjunctiviter och, hos cretinerne, retinitis pigmentosa. Hos de högste graderne är pupillen nästan alltid orörlig.

Döfhetsens orsak är ofta en otitis intirna i den tidigaste barndomen. Den sardinska commissionen fann endast $\frac{1}{3}$ af cretinerne besitta god hörsel; den lombardiska fann döfstumhet hos $\frac{1}{3}$ af cretinerne.

Lukt och smak äro ofta så obetydliga, att de mest stinkande och äckliga ämnen kunna förtäras.

Känslan kan vara så slö, att individerna ej erfara någon smärta i sjukdomar, vid förlossning m. m. och ej afficeras af temperatures extremer, utan lugnt utsätta sig för hög hetta och stark köld; och sådana finnas, som med naglarne och fingrarne genomborrat hela kinden utan att deraf synas lida.

Respirationen och circulationen äro i allmänhet, synnerligast hos cretiner, förlångsammade och försvåras hos desse någon gång af struman; CERISE och BAILLARGER ha dock hos cretiner någon gång observerat frequent puls.

Digestionen försiggår i allmänhet temligen väl, trots de osmältliga ämnen, som ofta nedsväljas (sand, fæces m. m.); magen är hos andre ofta utspänd af gas; diarrheer och förstopningar bli hos dem temligen frequenta och digestionsrubbingar här snart constanta. Aptiten ojemn, men vanligen ökad, synnerligast efter amylacea; voracitas är i allmänhet en hufvudkaraktär, och att lefva endast för att äta synes vara flertalets uppgift — om de eljest ha någon.

Körtlarne äro hos cretinerne i allmänhet hypertrophierade, synnerligast thyreoidea, thymus, mjelten och lymphkörtlarne; desse sednare liksom och någon gång thyreoidea äfven hos idioterne; emellanåt anträffas ock spottkörtlarne hos både cretiner och idioter förstörade. Mjölkkörtlarne äro ibland rudimentära, ibland hängande ned till buken.

KOEBERLÉ anser mjelt- och lever-förstoringen hos cretinerne vara consecutiv till febris intermittens, som i cretin-trakter är allmän.

Spottsecretion är ofta ökad; tårar äro sällsynta, huden är vanligen torr, äfven efter ihållande muskelansträngningar.

Könsfunktioner och könsorganerna. — Man ville en tid uppställa de sednare som differential-karakter för cretiner och idioter; ty hos desse äro de i allmänhet mera normalt utbildade, hos de förre åter mera bristfälliga. Men en dylik skillnad kan ej rätt försvaras. Könsorganerna äro visserligen hos cretinerne ofta rudimentära, och alltid äro de det hos de högste graderne; men i samma stadium af idioti äro de ock ofta bristfälliga och könsfunktioner kunna här alldeles saknas; hos både cretiner och idioter — äfven i desse sednares högste grader — kunna organerna vara förstörade. Labia minora och scrotum äro ofta hypertrophierade.

Sperma-secretion saknas eller är bristfällig hos fullständiga cretiner och halfcretiner.

Puberteten inträffar hos cretiner alltid sent, ibland först vid 25 års ålder och derutöfver, ibland kommer den alls icke till utveckling och individerna bibehålla då ständigt barnets utseende.

Cretinernes menstruation är normal, oregelmässig eller saknas den.

Masculina cretiner af högre grader äro alltid impotente, de feminina vanligen sterila, hvarför reproduction här ej kan

komma i fråga. Halfcretiner och cretinöse förete ofta liksom idioterne ökad könsdrift, och onani är vanlig bland dem; de alstra barn sinsemellan och med friska individer; i förra fallet är affödan än mer degenererad, i det sednare något friskare.

Förlossningar af döda foster äro vanliga; hafvandeskapet är ofta normalt.

Puberteten inträffar hos idioter på temligen normal tid, ibland särdeles tidigt; sålunda har man funnit den inträffa t. o. m. i 4:de eller 5:te året. ESQUIROL observerade ett idiotbarn på 7 år, der alla tecken på manbarhet funnos, penis särdeles voluminös och pubis hårbevuxen; han syntes ej lifva för annat än onani. Denna last synes vara utomordentligt allmän bland idioterne, och torde detta bero på deras väl utvecklade generationsorganer; den i allmänhet — synnerligast i jämförelse med cretinernes — goda helsan i förening med bristande intelligens och moralitet.

Någon egentlig reproductionsinstinct ha de ej — utom möjligen i den lägste graden, utan öfva coitus mera för att tillfredsställa ett materielt begär.

Penis ernär ej alltid fullständig rigiditet, oaktadt att han kan vara väl utvecklad.

Menstruationen är i allmänhet regelbunden och ymnig, men inträffar vid högste graden af idioti ofta sent, efter 20:de året eller alls icke; men äfven här kan den vara normal och inträffa vid normal ålder.

Cretinismens utveckling och helsoförhållanden i allmänhet. — Enligt historikern SIMLERS påståande (1554) skulle barnmorskorna kunnat se på de nyfödda barnen, om de skulle bli cretiner eller ej; men detta bestrides af RAMBUTEAU (Prefet du départ. des Alpes), som försäkrar, att kroppens form ytterst sällan ger anledning till en dylik förutsägelse. FOERSTER, VISZÁNIK, KOEBERLÉ m. fl. anse dock, att denna förutsägelse ofta är möjlig; och troligt är, att disproportioner och vissa missbildningar å händer och fötter samt den säregna fysionomi, som beror på "tribasilar-synostosen", irreguliert hufvud, stora fontaneller, nedtryckt panna, vidare liten kroppsvikt, sömnaktighet, stupiditet i hela uttrycket etc. kunna ge anledning dertill.

Cretinismen är oftast medfödd och sällan födas barnen fullt friska; men de utvecklas ofta på normalt vis till tiden för första dentitionen, hvilken, såsom nämnt, ofta kommer sent; de börja då (ibland förr, ibland sednare) att förete symptom af den hotande sjukdomen: en allmän svaghet inträffar, förmågan att stå, gå och tala, som ofta sent inträffat, minskas

och försvinner, hufvudet kan ej längre hållas uppe, utan blir hängande, fysionomien förlorar uttrycket, lifligheten minskas, siunet blir tungt; benen ansvälla, uppmjukas och difformeras på skilda ställen (radial-uppdrifningar, böjningar af lår- och underbenspiporna, lidanden i lumbar- och sacral-kotorna) och kvarstående fonticulus major — ända till 4:de och 6:te året — observeras ibland. De otvannämnda digestionsrubbingarna infinna sig snart, huden blir kall och fläckig, får exantherer och exhalerar en stinkande lukt; struma får flertalet (ungefär $\frac{2}{3}$) cretiner; körtelansvällningar och abscesser anträffas ofta; likaså hydropisier. På flera ställen (t. ex. i hela Po-dalen) är *pellagra* en särdeles vanlig complication. Någon gång inledes sjukdomen ock af convulsioner och häftiga krampfall, säkerligen beroende på hjerncongestioner, som inträffa vid dentitionsperioden, och som ofta bilda utgångspunkten för en epilepsi.

Sällan uppenbarar sig cretinismen efter 4:de och 5:te året och vanligen är den fullt tydlig före 2:dra årets slut. Af 4,888 sardinske cretiner uppträdde sjukdomen hos 4,440 mellan födelsen och 2:dra årets slut, hos 187 mellan 2:dra och 5:te året, hos 202 mellan 5:te och 12:te året, hos 31 mellan 13:de och 20:de året, hos 28 efter 20:de året.

I allmänhet äro cretinerna skröplige och matte och bära alla tecken på minskad vitalitet; kroppsvärmen kännes också nedsatt. Der cretinismen är endemisk, bär ofta hela befolkningen, äfven i angränsande kommuner (såsom flerstädes i cantonen Wallis*) en cretinös eller åtminstone scrofulös prägel. Äfven i *malaria-trakter* veta vi bär befolkningen prägel af *intermittens-cachexien*. Möjligt är, att denna ofta utgör en hufvudsaklig del af den s. k. *cretinösa cachexien*; i vissa cretin-trakter är nämligen intermittens endemisk.

Ill proportionerade, missbildade, skelögde, stammande, lomhörde, fule, tröge och dumme äro ofta flertalet af dem, som på orten anses för friske.

Vid betraktande af constitution, nutrition m. m. finner man den tydligaste öfverensstämmelse mellan cretinism och *scrofler*, synnerligast den form deraf, som benämnes *torpida*.

*) Men man betraktar ej numera sjukdomen derstädes såsom en välsignelse eller benämner cretinerna "de lycklige", tvertom; så t. ex. möttes jag i byn Fully (nära Martigny i Wallis) till en början af en afgjord förnekelse att några cretiner der funnos — t. o. m. vid sjelfva undersökningen af ett litet 2—3-årigt barn med de bestämdaste tecken på sjukdomen; och endast genom att muta sjelfva mödrarna ernåddes tillträde till en del sådana, som ej visade sig på gatan.

och som karakteriseras af en pastös constitution, ansvällda ansigts- och buk-partier, grofva anletsdrag samt dessutom af kort, tjock hals, stort hufvud, körtelansvällningar, anæmi, svaghet m. m. Det är med den torpida cretinismen, som denna art af scrofler öfverensstämmer; med *erethiska scrofler* öfverensstämmer ganska väsendtligt den irritabla crinismen.

Ett stort antal forskare ha äfven ansett cretinismen såsom i affinitet med (RÖSCH, GUGGENBÜHL, VISZÁNIK, NIÉPCE, CHABRAND, ALIBERT m. fl.) eller såsom högste graden af *scrophulosis* (FOISSAC); äfven med *rachitis* har cretinismen mycken öfverensstämmelse, såsom af ofvanstående nosografi synes. Mången (t. ex. ACKERMANN, MAYER, BLACKIE) har t. o. m. betraktat rachitis såsom ett grundvilkor för utvecklingen af cretinismen.

Hvad de lokala processerna i hjernan och craniet beträffar, hänvisas till hvad häröfver nedan säges angående idiotien (se följ. sida).

"I allmänhet", säger KOEBERLE, "äro cretinerna ej mycket underkastade sjukdomar, hvilket beror på deras nyktra lif, deras i fysiskt och moraliskt hänseende slöa sensibilitet. De uppnå därför en högre ålder än man i betraktande af deras öfriga ofullkomligheter skulle vänta sig att finna. Vid början af deras sjukdomar förete desse föga framträdande subjectiva och objectiva symptom. Många dö af sjukdomar i de första barnåren, såsom cerebralaffektioner, hydrocephali, convulsioner, diarrhé m. m. I en mer framskriden ålder dö somlige i hydrops, andra i progressiv paralyse, sjukdomar i respirations-organerna, dysenteri etc. I trakter, der cretinismen observeras, förefinnes ock vanligen endemisk febris intermittens; denna försvagar constitutionen, föranleder hypertrophi af mjelte och lever, prædisponerar de olyckliga cretinerna till serösa utgjutningar och frambringa djupt ingripande förändringar i deras ekonomi."

Få cretiner uppnå en hög ålder; man har funnit *) 1:ste gradens cretiner i allmänhet ej bli öfver 20—30 år gamla, halcretinerna ej öfver 40—50 år, de cretinöse dock någon gång uppnå 50—60 års ålder. Undantag finnas, och man har sett de förrärligast degenererade varelser uppnå en ganska hög ålder.

Af 4,955 sardinske cretiner, hvars åldrar man kände, uppnådde endast 168 en ålder af mer än 60 år.

*) VISZÁNIK.

Det maskulina könet räknar lika många cretiner som det feminina.

Idiotiens utveckling och hälsoförhållanden i allmänhet. — Hos fiertalet idioter är sjukdomen congenital; och säkert kan man hos ett antal af hufvudets conformation redan vid födelsen se, om sjukdomen förefinnes eller ej — ehuru denna förutsägelse vida mer sällan kan ske här än vid cretinismen. Härtill kommer ock, att hos en del idioter sjukdomen uppträder först vid en något mer framskriden barnaålder till följd af andra sjukdomar härunder. Sålunda har säkert mången gång en tidig otitis interna med åtföljande döfhet gifvit anledning till idioti, och epilepsi, encephalitis och meningitis lemna en ej obetydlig contingent.

GRIESINGER säger härom: "Oftast börja der sjukdomar, som leda till idioti (äfven den hereditärt anlagda) först efter födelsen, från den första lefnadstiden tills in i 3:dje och 4:de, undantagsvis in i 5:te och 7:de året; de börja och förlöpa dels akut, dels smygande, chroniskt, och bestå i congestiva, inflammatoriska eller eljest abnorma processer, mera sällan uti blodextravasater i hjernan och dess hinnor, mycket ofta i benaffektioner å craniet."

Ganska ofta, synnerligast der ärftliga anlag finnas, utvecklas idiotien först vid pubertetens inträdande på grund af cerebralaffectationer (epilepsi m. m.). Epiliptisk kramp har emellanåt observerats efter frossa och messling.

Automat-idioterne födas helt utvecklade och förmå de ofta ej ens att fatta bröstet. Ofta kunna de små ej näras ordentligt, de "ta sig ej", magra utaf och få dålig hudfärg; kunna ofta ej gå före 5:te och 7:de året, någongång ej före puberteten; de tala sent och ofullständigt.

Vid förvärfvad idioti ser man barnen ofta födas friska, utvecklas på vanligt vis, ega stor liflighet, lysande inbillningsförmåga och utvecklad intelligens. Men denna activitet stod ej i förhållande till det fysiska tillståndet: individerna försvagas och aftyna snart, intelligensen blir stationär och idiotien derpå uppenbar (*Esquimaux*). Någon gång har man observerat en särdeles påskyndad kroppsutveckling; så t. ex. har man sett kroppen vara stor och kraftig och puberteten inträda i 4:de—5:te året.

Uppgifterna om 91 af 120 idioter i Köpenhamns idiotanstalt lemna följande resultater:

Hjerninflammationer och andra sjukdomar, svaghet till kropp och själ uppträdde mellan

födelsen — 1 år, 1—5 år, i 8:de året i

43

47

1 fall (= 91 fall).

Kramp *) (de flesta fallen), *epilepsi* och *apoplexi* (2 fall) uppträdde första gången mellan:

födelsen	— 1 år,	1—5 år,	5—10 år i	
	29	25	6	fall **) (summa 60).

Af de 6 fallen mellan 5—10 år syntes endast ett eller två hafva inträffat första gången efter 7:de året; tiden var ej så noga angifven. I ett fall uppträdde krampanfall först i 13:de eller 14:de året, men för denne patient förefanns, både ärftlig disposition och kroppslig sjukdom från spädate år.

I ett fall, der idiotien först framträdde i 6:te året, hade intet abnormt dessförinnan observerats hos barnet; hvad släktförhållandena beträffar, uppgifves blott, att mormodren varit vansinnig.

I ett annat fall af idioti börjande först i 8:de året hade barnet äfven här förut varit sundt och lifligt.

Om en halfidiotisk flicka uppgafs det, att hon blifvit så pass utbildad, att hon 15 år gammal kunde konfirmeras; i 19:de året, då en obesvarad kärlek vaknat hos henne, började hon att ånyo försjunka i ett idiotiskt tillstånd.

Idioternes lifstid är kort; ett fåtal lefva öfver det 30:de året enligt ESQUIROL. Genom MITCHELLS undersökningar har dock framgått, att icke så få idioter öfverlefva äfven det 40:de året (se vidare härom tabellen sidan 6). Af åtskilliga uppgifter vill det synas, som om idioternes ålder i medeltal anses vara mindre än cretinernes; dock säger BARTH, att exempel på hög ålder finnas vid endemisk idioti. Svårt är emellertid att säga, om B. här menar cretinism eller enkel idioti, som varit endemisk.

Rachitis och scroffler observeras ofta; och i de högre graderne är den scrofulösa cachexien liksom ock phthisis pulmonalis nästan oskiljaktige följeslagare (BARTH). Diarrheer, mest beroende på skadliga ingesta, äro mycket allmänna och torde jemte lungsoten vara några af de förnämsta dödsorsakerna — genom den marasm, de framkalla. På lungsotens utveckling har säkerligen den hopkrympta thorax-formen, bristande talförmåga och kanske äfven onanien inflytande; ty respirationen inskränkes härigenom — genom de förra direkt, genom den sistnämnda indiret till följe af den allmänna muskel-

*) Obs. ett mindre antal krampanfall voro synbarligen dentitionssymptomer, som ej sednare infunnit sig.

**) Jemför nedan med den ætiologiska statistiken från Köpenhamn, Wadstena och Upsala!

förlappningen — och minskad verksamhet hos lungan torde väl hafva ett ej oväsentligt inflytande på lungotens uppkomst.

Äfven i hjernaffectioner (t. o. m. epileptiska anfall) dö idioterne ofta.

Under den tidigaste åldern borttryckas de ofta i flerfaldiga sjukdomar, synnerligast som de ej ega någon starkare motståndskraft mot skadliga inflytanden.

Af de i Wadstena aflidne idioterne ha 6 dött i enteriter, 5 i marasm, 3 i pneumoni och pleurit, 1 i tuberculos; apoplexi och epilepsi voro complicerande dödsorsaker i hvarterdera 1 fall; fettlever har observerats i 4 fall, fettnjure i ett.

De masculina idioternes antal synes vara de femininas vida öfvervägande; förhållandet dem emellan torde vara ungefär som 3:2. Detta är MITCHELLS resultat och till det samma leder ock sanmanställningen af de af mig undersökte idioterne.

Ætiologi.

Olikheten för idiotien och cretinismen. Causæ remotæ och causæ proximæ. Förekomsten af struma och cretinism. Orsaker till struma och cretinism och det förmenta sammanhanget dem emellan. Blodsförvands-äktenskap. Hvad cretinism och idioti äro.

Den sporadiska idiotien kan bero på alla möjliga hjern- och hjernskåls-lidanden under foetal- och den första barn-
doms-perioden samt på flerfaldiga lidanden och tillstånd hos föräldrarne. Vid cretinismen inverka desamma förhållandena visserligen också, men derjemte en mängd mer eller mindre kända omständigheter, hvaraf constitutionen i sin helhet mer angripes än hvad som sker vid idiotien; här kan ofta en enda orsak, ett enda lokalt lidande framkalla sjukdomen, men så torde sällan vara fallet vid cretinismen.

Visserligen har man trott på en förmåga hos vissa yttre agentier — synnerligast vissa topiska egendomligheter — att ensamna kunna alstra cretinism, men att så härvid ej är fallet, skola vi nedan söka visa. Äfven för endemisk idioti har man i dylika naturförhållanden velat söka en grund. DAHL har dock ej varit i stånd att härvidlag finna någon omedelbar inverkan på fostrets organism; han anser äfven denna idioti vara grundad mer i de menskliga lefnadsförhållandena. Blott för en enda trakt (Jederen, Christiansands stift, Norge) har han antydtt möjligheten af naturförhållandenas mer direkta inverkan. Att eljest den största vikt bör läggas på vissa naturförhållanden, såsom läget och klimatet, erkännes naturligtvis.

De mest antagliga orsaker till idiotien äro å föräldrarnes sida följande: ärftlighet, en bland de mest uppenbara; sinnessjukdomar, epilepsi och paralyser; dryckenskap synnerligast alcoholismus chronicus; svag, scrofulös constitution; för hög och för ringa ålder samt blodsförvands-äktenskap. At dessa sistnämnda ha vi egnat mer speciella undersökningar och vilja längre ned utförligare afhandla den viktiga frågan om deras inflytande.

Under hafvandenskapet och vid förlossningen kan idiotien föranledas genom: stötar, fall på buken, tryckande kläder, hømorrhagier, svåra sjukdomar, bruk af spirituosa; svårt

förlossningsarbete, synnerligast stark tillpressning af hufvudet vare sig genom för starka och ihållande contractioner af uterus eller för trånga passager, felaktig applikation af tången m. m. dylikt våld å det späda hufvudet. Häftiga sinneshörelser (sorg, förskräckelse) under hafvandeskapet uppgifvas någon gång vara orsak till idioti.

På samma vis som våld å hufvudet vid förlossningen kan bli en orsak, på samma vis kan det ock under de första barnaåren medföra samma resultat. FOVILLE, DAHL m. fl. anse också bruket på vissa ställen att underkasta det nyfödda barnhufvudet en cirkulär compression med klämmare och band samt att omgifva detsamma med en för värmande beklädnad såsom en orsak till sjukdomen. Säkerligen äro hvarjehanda olycksfall och händelser, som hemlighållas af de äldre barnen, till hvilkas vård de små öfverlemnats under föräldrarnes frånvaro, ofta närmare orsaker, i st. f. hvilka man då velat söka och föreställa sig åtskilliga andra mer eller mindre sannolika.

Vidare orsaker kunna vara: svårare sjukdomar, synnerligast de epidemiska, epilepsi och kramp i en tidig ålder, hård behandling, försummad uppfostran och umgänge med andre idioter samt enligt GRIESINGER äfven bruk af opiater och tidigt börjad onani (med utmattning och förintelse af den högre hjernverksamheten).

Någon gång torde ock idioti qvarstå som rest efter en annan sinnessjukdom hos barn. Utvecklingen stadnar hos dessa, på den punkt hon befann sig, då sjukdomen utbröt; om denna ej botas. I fall af sådan beskaffenhet är det dock ytterst svårt att afgöra, om idioti eller dementia förefinnes.

Utom processer i meningerna och craniet sjelft, till hvilka någon gång t. o. m. en otitis interna — så vanlig hos barn i dåliga hygieniska omständigheter — gifvit anledning, äro säkerligen äfven dermatiter, synnerligast ekzema capitis, ej sällan af betydelse för uppkomsten af synostoserna.

Bland orsaker ser man i idiotjournalerna *ärftligheten* ständigt intaga första rummet — vare sig att idioti förefinnes i släkten eller eljest något svårare hjernlidande, såsom vansinne eller epilepsi. Man må dock ej på grund af denna frekvens af fall, der sinnessjukdomar uppgifvas i släkten, alltid här antaga ärftligheten såsom hufvudorsak eller ens såsom varande af någon sorts betydelse. Ville vi vara riktigt scrupulöse, skulle vi kanhända alltid kunna påvisa, att ännu en eller annan medlem af en sinnessjuks släkt lede af något hjernlidande. Detta bevisar dock ingalunda, att anlag finnes;

sinnessjukdomarne förvärfvas, uppkomma ju också. Att en syster blir vansinnig af olycklig kärlek, att en moder efter mångåriga hysteriska lidanden en tid behandlas för mani o. m. s. torde ej böra vara af ætiologisk betydelse, då de stå som enstaka momenter i slägtregistret. Först då hjernlidande observeras hos flera medlemmar i släkten och under vissa förhållanden af större betydelse — t. ex. hos föräldrarne före barnets födelse — må man tala om ärftlighet.

Emellertid finner man i journalerna ofta endast anmärkt "sinnessjukdom förefinnes i släkten" och andra föga upplysande släktförhållanden, hvarför man, på grund af hvad nyss blifvit nämnt, ej ännu torde i *samma grad* som siffrorna utvisa kunna tillskrifva ärftligheten causal betydelse.

Detaljerade upplysningar måste man hafva och efter dem gå strängt kritiskt tillväga.

Någon gång får man dock den största sannolikhet för antagandet af ärftlighet såsom kanske den enda orsaken, såsom t. ex. då sjelfve föräldrarne voro fänige — ett förhållande, som angifves för 4 stycken af idioterne i Upsala (för 2 af dem voro både fader och moder fänige).

Ärftligheten bör emellertid ej uppfattas endast såsom ett öfverförande af sjukdomen från föräldrar, som lida af densamme; vi måste derunder inbegripa ett allmänt anlag till psychiska lidanden, som finnes i en släkt, men som ofta kan lemna de närmaste lederna fria.

Härpå lemnar oss DAHL*) många exempel genom de släkttaflor, han samlat; och af dessa synes, att ett och samma sjukdomsanlag kan inom en släkt hos olika medlemmar frambringa än vansinne och idioti, än döfstumhet och albinism. Ofta skönjes anlagets närvaro hos släktens friske medlemmar genom vissa framträdande egenskaper och passioner.

Några af DAHLS exempel må här meddelas.

*) "Bidrag til Kundskab om de Sindssyge i Norge", Christiania, 1859.

N:o 1.

Obekant fader.

1. Anders.	2. Simen, vansinnig.
1. Gjermund.	2. Rönnaug, vansinnig.

1. Anders.	2. Engbret.	3. Anne.	4. Haaken.	5. Gjermund, idiot.	6. Ole.	7. Peter.
Ett barn, vansinnigt.	Gjermund, idiot.	Nils, vansinnig.	1. Gjermund, idiot.	2. Ingeborg, idiot.	Gjermund, vansinnig.	Ett barn, vansinnigt.

Familjens förhållanden kunna i allmänhet ej sägas utsätta henne för skadliga inflytanden. Flere af dess friske medlemmar äro lidelsefulle och illasinnade.

N:o 2.

Ejvind
(död 1804).

1. Gullik.	2. Andreas.	3. Heltik.	4. Olav.	5. Kittel.	6. Christen, barnlös.
1. Gubjör, idiot.	2. Paul.	3. Ambjör.	1. Ambjör.	2. Jöran.	3. Sönov.
1. Olav,	2. Anne.	Jöran.	Marit, vansinnig.	Helik, idiot.	Marit, döfstum.
1 epileptiskt barn.	Anne, idiot.	Tosten, vansinnig.	Levor, idiot.	1. Heltik.	2. Knut, döfstum.
				1. Knut,	2. Heltik, döfstum.

Berit,
idiot.

Släkten var ej samlad på ett ställe, och inga säregna inflytelser synas verkat på densamma mer än på traktens öfrige inbyggare.

N:o 3.

Brynild.

1. Halbor, albinus.	2. Barbru.	3. Olav, albinus, död ung.	4. Olav, albinus.
1. Halbor.	2. Brynild.		Ambjör.
1. Knut, idiot.	2. Nils, albinus.		Olav, döfstum.
	3. Olav, albinus.		

Brynilds morfader var stamfader till 2 andre idioter.

ESQUIROL anser ärfligheten såsom den allmänast prädiponerande orsaken till sinnessjukdomar i allmänhet och fäster uppmärksamheten på dess större betydelse bland rike; han fana den hos $\frac{3}{5}$ bland desse, men blott hos $\frac{1}{4}$ af de fattige.

Härtill torde DAHL de consanguina äktenskapen, som vida oftare förekomma bland rike, vara anledningen.

DAHL uppger vidare, att anlaget inom en släkt kan hafva en sådan styrka, att sannolikheten för inträffande af sinnessjukdom är 15 gånger så stor inom som utom densamma.

Jag vill här nedan meddela de ætiologiska anteckningarna öfver idioterne å idiotanstalten i Köpenhamn samt å hospitalerna i Wadstena och Upsala. Utom hvad de direkt lära oss angående idioterne, utvisa de ock hvilken fullständighet i uppgifterna man kan erhålla, då man planmässigt studerar idiotien, såsom i Köpenhamn, mot då man endast af gunst och nåd ger idioterne såsom inhysesshjon tillträde till asylerna, och för resten ofta lemna såväl antecedentia som presentia åsido, såsom sker här i Sverige *).

De anmärkta ætiologiska momenterna voro följande:

	Köpenhamn.	Wadstena.	Upsala.
Ärftlighet	41	30	34
Epilepsi och kramp	25	27	15
Apoplexi	2	—	10
Hjern- och hjernhinne-inflammation	10	—	—
Rachitis	4	2	3
Svåra sjukdomar hos barnet (diarrheer, frossa, pneumoni, långvarig hufvudvärk, messling m. m.). . .	8	1	1
Häftiga sinnesrörelser hos modren under hafvandeskapet (synnerligen skrämsel och sorg)	19	3	3
Häftiga sinnesrörelser hos modren under digifningen	—	1	1
Modren var under hafvandeskapet i beröring med idioter och krympingar	3	—	—
Våld å modren under hafvandeskapet	4	—	—
Våld å barnet	4	1	2
Sjukdomar hos modren under hafvandeskapet	7	—	—
Missbruk af spirituosa hos föräldrarne	—	2	7
Svår förlossning	8	—	—
Tångförlossning	5 **)	—	1
Förtidsbörd	1	—	—
Blodsförwandsäktenskap	3	—	—
Dåliga hygieniska omständigheter . .	2	—	—
Försummad uppfostran	3	—	1
Hård behandling	—	—	2
Skrämsel hos barnet	—	1	—
Syphilis congenitalis	1	—	—

*) Detta sker dock författningarna likmätigt, ty våra hospitaler äro egentligen endast afsedda för verkligt vanskinnige.

**) Endast i ett fall anmärktes ett svårare våld å hufvudet härvid.

För de uti Köpenhamns idiotanstalts journaler antecknade 120 patienterna (1856—67) kunde trots anamnesticke upplysningar inga orsaker upptäckas i 24 fall, och i 3:ne saknades alla upplysningar totalt. För Upsalas 101 idioter (1843—67) saknades upplysningar i 36 fall.

Af nämnda orsaksmomenter voro för en idiot ofta två och flera förhanden; sålunda se vi för de 93 fall i Köpenhamns idiotanstalt, dertill orsaker funnos antecknade, inalles 150 sådana momenter specificerade. Såsom samtida orsaker uppgåvos så t. ex.: ärtlighet och skrämelse; ärtlighet, häftig sinnesrörelse, tångförlossning; ärtlighet och våld; förskräckelse och våld; ärtlighet och kramp; modrens sjuklighet och epilepsi; blodsförvandsäktenskap och ärtlighet. För en idiot i Wadstena uppgafs det: fadren fyllhund, modren oduglig; för en annan (i Upsala): modren pjoskig, fadren supig; fick vid 6 års ålder en skopa het lut öfver hufvudet.

På grund af noggrannare upplysningar i journalerna vid Köpenhamns idiotanstalt böra vi lägga mera vikt vid deras uppgifter angående betydelsen af *epilepsi* och *kramp* såsom orsaksmomenter än vid dem från Wadstena och Upsala. Då vi endast i få fall finna tidpunkterna för dessa sjukdomars uppträdande nogare angifna i journalerna i Wadstena och Upsala, hänföra sig siffrorna i deras rubriker till *alla* fallen, der epilepsi och kramp anmärkts — oafsedt om de uppträdt före eller efter manifestationen af idioti — under det de angifna fallen af epilepsi och kramp, som finnas under rubriken Köpenhamn, endast hänföra sig till de fall af idioti, der de föregått dennas framträdande. Utom dem hade ett stort antal (33) också dessa symptom, men här uppträdde de sednare än idiotien, hvarför detta ej kan tjena till bedömandet af den causala betydelsen af epilepsi och kramp.

Af ofvanstående antal fall, der man funnit att modren varit under *hafvandeskapet* under inflytande af *häftiga sinnesrörelser*, torde man kunna sluta till, att en sådan omständighet säkert ej är oviktig.

Hvad föräldrarnes *missbruk af spirituosa* beträffar, utgöra siffrorna från Sverige ganska talande intyg. DAHL uppgifver dryckenskapen, synnerligast hos fäderna, men äfven hos mödrarne under hafvandeskapet och digifningen, såsom en af de förnämste orsakerna till idioti i Norge, och den *lombardiska commissionen* fann, att af 3,156 cretiner 142 voro födde af föräldrar (mest fäder), som varit hängifne åt dryckenskap.

Samma commission uppgaf ock, att af desse 3,156 cretiner 183 blifvit födde af mödrar, som under hafvandeskapet, förlösningen och digifningen utstått lidanden af fysisk (89), psychisk (86) eller fysiskt-psychisk art (8).

Idioti, som uppgifves härleda sig ifrån *svåra barnsjukdomar* *), t. ex. messling, diarrhé m. m., må man med skäl anse ofta bero på *secundär atrofi hos hjernan* t. f. af ett iråkadt marantiskt tillstånd. Emellanåt ser man dock denna atrofi hos hjernan vara endast temporär, så att barnen, som för en tid af ett par månader förlorat både förmågan att tala och eljest förete några egentliga tecken på förut innehafda själiska förmågor, dock snart nog med återvändande helsa och krafter äfven återvinna sin förra andliga ståndpunkt.

Om *syphilis* gifvit anledning till idioti, är säkert ännu omöjligt att afgöra; syphilidologer ser man ibland tillskrifva syphilis en sådan verkan, men af ofvanstående tabell finna vi, att man i ett par hundra fall ej haft skäl att misstänka denna sjukdom som orsak till idioti mer än i ett enda — och i detta var dock syphilis ej den enda angifna förmodade orsaken.

Der idiotien blifvit framkallad genom försummad uppföstran, umgänge med andra idioter, onani, är det enligt GRIESINGER troligt, att sjukdomen egentligen består i en *funktionsanomali* och att det är på dem, som de fall bero, der ingen palpabel hjernanomali förefinnes.

De 3 fallen, der *blödsförwandsäktenskap* voro anmärka, datera sig efter år 1864; och är det skäl att antaga, det discussionerna i frågan om dem, som kort dessförinnan tagit sin början, gifvit anledning till ett efterforskande af deras förekomst. Denna siffra är såhunda att hänföra till ett fåtal af fall ($\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{5}$ af hela antalet).

Mycket af hvad här blifvit sagdt om idiotiens causal-förhållanden eger äfven sin tillämpning på *cretinismen*; dock äro de prædisponerande orsakerna i allmänhet de mest gällande för den sednare, synnerligast den endemiske.

För idiotien liksom för cretinismen har man ansett bergstrakter ha ett visst inflytande, och till stöd härför anført frequensen af idioti i t. ex. Scotland och Norge. Säkerligen äro emellertid bergstrakter ej såsom sådana, d. v. s. genom sina topiska förhållanden, att betrakta såsom orsaksmoment; det är snarare missgynnande lefnadsomständigheter, armod m. m., som här öfva sina mäktiga inflytanden.

*) MITCHELL uppgifver, att *skarlakansfeber*, messling och *kikhosta* ha varit orsaker till ett stort antal fall af idioti i Scotland.

Vi veta ju, huru mycket menniskan i allmänhet tar intryck af det land, hon bebor; huru mycket mer skall man ej erfara detta i trakter, der naturen endast med sparsam hand utdelat sina gåfvor, låtande innevånarne i fullaste mått vederfaras den straffdomen: du skall äta ditt bröd i ditt anletes svett! Idioter, men isynnerhet cretiner bekräfta vice versa hvad som blifvit sagdt om menskligt framåtskridande: kroppens tillväxt stiger med välståndets framsteg.

Man har i Scotland observerat, att högländerna lemna 3 gånger så många idioter som lågländerna. Allmänt konstateradt är äfven, att idioter och cretiner äro vida talrikare å landet än i städer och att de finnas i ganska stort antal i alla fattiga och föga civiliserade länder; i England har man (HALLIDAY) vidare funnit, att idiotien är vida allmännare bland den åkerbrukande befolkningen än bland den industriidkande.

De miserabla lefnadsomständigheter, som vissa Alpbefolkningar äro underkastade, kan den knappast föreställa sig, som ej sett något deraf; så t. ex. gaf hela utseendet af byn Fully med de väldiga gödselhögarne utanför de uslaste rucklen till boningshus samt ock hela befolkningen ovillkorligen anledning till en tanke på Augias-stallet — och på bästa sättet att rensa detsamma!

Individets hela lif är ofta en ständig strid mot destruerande omständigheter ända ifrån conceptionsögonblicket till dödens. Klimatets bisterhet, öfveranstängande och ändå ofruktbara arbeten, usel och otillräcklig föda, ohelsosamma bostäder, osnygghet samt ändtligen den en gång förvärfvade sjukdomens ärftlighet — se der de medel, som så mäktigt bidragit att der sänka menniskan.

Angående *strumans och cretinismens samtidiga förekomst* yttra sig alle forskare nästan på enahanda vis; om också åtskillige (FODÉRE, FABRE) öfverdrifvet ansett propagation af cretinism förutsätta strumöse föräldrar och i motsats här till andre (MONNERET, FLEURY) ansågo struman och cretinismen såsom tvenne väsendtligen skilda sjukdomar, så gå dock de öfriges uppgifter derpå ut, att de båda sjukdomarne stå i intim förening med hvarandra och att de äro resultater af samma skadliga inflytanden; mången (BOUCHARDAT, NIÉPCE, CHABRAND, LOMBROSO) vill, att struman må betraktas som den förste, cretinismen som den siste graden af samma degenerationslidande. Också har man bland Alperna ofta funnit, att orter, som ha cretiner, ha större delen af befolkningen behäftad med struma — ett faktum, som jag varit i tillfälle

att bekräfta — samt å andra sidan att de, som ej ha goitre, eller åtminstone flertalet deraf, äro frie från cretinism.

Struman förekommer endemisk under alla latituder och i de genom klimat, temperatur och geologisk constitution mest skilda länder; sålunda i *Asien* på Himalaya, i Bengalen, norra China, å Lenas stränder, i Siberien, på Java och Sumatra; i *Afrika* på Månbergen, å Nigers stränder, på Madagascar; i *Amerika* *) å stränderna af Rio-Magdalena, å Bogotas platå (6,000 fot öfver floden), å Anderna och Panama-näset, i Brasiliens bergstrakter, i omgifningarna af Villa-Rica och St. Paul (hvars klimat är temligen hett) samt i Edmonton, öster om bergen Rocheuses; i *Europa* finner man struman nästan öfverallt; i Scotland, Siebenbürgen, på Karpaterna, i Steiermark och Tyrolen, å Po's stränder, å Apeninnerna, Alperna och Pyreneerna samt Asturiens berg; i Frankrike: utesfter hela östra gränsen ända ifrån depart. Nord till Var — å Vogeserna, Jura, Alperna, Cevennerna, Pyreneerna, i Rouergue, Limagne d'Auvergne och Soissonnais; å Seines stränder och i omgifningarna af Elbeuf. Men å hela franska hafskusten äro struma liksom ock cretinism alldeles okände.

GRANGE beräknar antalet af strumöse i Frankrike till 450 tusen (och af cretiner, såsom ofvan blifvit nämndt, till 35—40 tusen).

I Sverige är struman endemisk i Falun, hvarest 6,69 procent af befolkningen är dermed behäftad (HALLIN), samt i vissa andra trakter af Dalarne, i Gestrikland, Jemtland och Småland.

Cretinismen förekommer endemisk under alla himmelsstreck, i de mest olika länder, men vida mindre allmänt än struman; sålunda i *Asien*: i Himalaya-dalarne, i Boutan, Tibet, Bengalen, China, Tartariet, på Ural-kedjan, på Sumatra; i *Afrika*: i trakterna af Bambarra och vid Niger; i *Amerika*: på Cordillerna **), Nya Granada, Ecuador, i Connecticut, Pensylvanien; undantagandes dessa ställen i Afrika och Amerika synes cretinismen derstädes liksom på de oceaniska öarne (Sumatra undantagen) och Australien saknas; förekommer vidare i *Europa*: i Frankrike på Pyreneerna, Vogeserna, Jura, i Rhône- och Aosta-dalarne, i Elsass, Lothringen, Auvergne,

*) Enligt HUMBOLDT och BOUSSINGAULT afficieras ej indianerne af struma, under det de hvite, negrerne, mulatterne och metitserne på samma orter förete densamma. RICHARDSON uppger dock, att såväl struma som cretinism förekomma särdeles frequent hos infödde indianer i Hudson-Bay-länderna.

**) Dessa utgöra jemte Alperna och Himalaya de största centra för endemisk cretinism och struma på hela jordklotet.

Piemont, Savoyen; i Schweiz, synnerligast i Wallis, Graubünden, Uri, Waadt, Aargau, i Salzburg, Öfra Italien, Tyrolen, Kärnten, Steiermark, på Karpaterna, Apeninnerna, Alperna, Pyreneerna, Harz, Erzberget, i Immerdalen; i Bayern, Würtemberg, Baden, preussiska Rhenprovinserna, Pfalz, Scottland.

Någon endemisk cretinism förekommer ej i Sverige och Danmark, men sporadiska fall finnas här som öfverallt; för min del har jag funnit cretiner dessa länder och stödjer min diagnos på nedan framställda definitioner. Äfven BLACKIE uppgifver, att en del af de danske idioterne äro cretiner. Angående Norge är DAHL nästan färdig, att benämna idiotien på vissa ställen (t. ex. i Jederen, Christiansands stift) för cretinism.

Hvad beträffar cretin-lokaliteternas höjd öfver hafvets yta, trodde man en tid att, såsom B. de SAUSSURE (*Voyage dans les Alpes*, 1780) fann förhållandet bland Alperna, cretinismen ej gick högre än 3—4000 fot öfver hafsytan. Emellertid förefinnas cretiner på än högre belägna orter, t. ex. i Albiez-le-Vieux, 5,600 fot öfver hafsytan (i Mund i Wallis); på Cordillerna och Himalaya å höjder belägna 6,700—10,000 fot öfver hafvets yta. Å andra sidan observeras cretinismen i Würtemberg ej öfver 1,400 fot och vid Strassburg, der marken ej är mer än 470 fot öfver hafsytan.

Å sistnämnda ställe samt å flera Rhentrakter, der cretinismen finnes, äro dess lokaliteter hufvudsakligen slätter, som ofta äro utsatta för öfversvämningar.

Vi öfvergå till **orsakerna till struma och cretinism.**

Vattnets beskaffenhet har först och främst varit ansedd såsom hufvudorsak såväl af forskare som af folket, och ännu i dag skyller allmogen på många ställen på vattnets *gipshalt* vid förfrågan om deras landsplåga. Äfven synes samma tro vara den allmänt gällande bland snart sagdt alle, som känna något till dessa sjukdomar, om ock blott till namnet.

Somliga ha ansett *kalk-salter*, synnerligast *gips*, andre *talk-salter*, åter andre *organiska ämnen* såsom de skadliga potenserna i dricksvattnet; orsaken till dessa åsichter är emellertid endast, synes det, en gissning på grund deraf, att dylika ämnen temligen ofta anträffas i vattnet samt att dettas syre-halt vid närvaro af organiska ämnen är betydligt minskad eller försvunnen; till antagandet af *snö-* och *is-vattnets* causala betydelse för ifrågavarande sjukdomar har dess ringa lufthalt, frånvaron af salter samt dess låga temperatur gifvit anledning.

Luftens permanenta fuktighet, i förening med *bristande växling* samt *stark hetta* gäller för mången (FODÉRE, NIÉPCE),

öfversvämnningar och *träskbildning* för andre såsom orsaks-momenter. Åter andre ha ansett orsaken ligga i *bristande jod-halt* i luften, vattnet och marken (CHATIN); och flere, att en *intoxikerande princip*, alstrad i jorden, inverkade på organismen, synnerligast på nervsystemet, såsom ett *miasma*. VIRCHOW, MOREL, GRIESINGER*) m. fl. vilja tro härpå, och i sanning, facta finnas, som mycket tala härför. Så t. ex. har man sett, huru friska föräldrar, som förut fått friska barn, efter inflyttning till strumösa och cretinösa orter fått cretinbarn, men efter att hafva åter flyttat till friska orter fått friska barn igen. Man har sett, huru 'alla familjer, som flyttat in i vissa bostäder ständigt fått cretinösa barn, men efter afflyttning till högre belägna och friska orter fått friska barn o. s. v.

TROMBOTTO har visat, att i dylika fall åtminstone en af föräldrarne eller anförvandter haft scrofler eller rachitis; men detta anser VIRCHOW skulle ej gifva anledning till en cretin-afföda, om icke något lokalt miasmatiskt inflytande tillstött.

VIRCHOW fäster uppmärksamheten på analogien, som finnes mellan denna *miasma* relative goitre och cretinism och *febris intermittens* samt *typhus* relative *mjelt-ansvällningen*.

Stor vikt ligger det naturligtvis på de yttre inflytandena; men för en sjukdom sådan som cretinismen må de dock anses ha en mera underordnad betydelse och *anlaget* vara hufvudsak. Detta sednare torde väl oftast vara medfödt, ehuru detsamma hos några är större, hos andre mindre, och behöfver det i förra fallet desto obetydligare *causæ proximæ* för att cretinismen fullständigt framkallas; i sednare fallet kunna gynsamma förhållanden t. o. m. betydligt förminska eller kanske förebygga sjukdomen.

Vid så viktiga fall som de nämnda, der cretinbarn uppgifvas hafva blifvit födda af friske föräldrar, får man ej nöja sig med ett blott omtalande deraf; berättelsen borde vara åtföljd af de noggrannaste beskrifningar på *alla* yttre och inre förhållanden hos föräldrarne och släkten, som kunna ha något väsendtligare inflytande på helsan — såsom consanguinitet, sjukdomar, sinnestillstånd, hafvandeskap och förlossning, lefnadssätt, bruk af spirituosa m. m. Sådana beskrifningar ha emellertid ej stått att finna i cretin-litteraturen och jag tillåter mig därför att lägga endast ringa vikt på berättelser af

*) Han anser dock, att vi i sjelfva verket icke veta något positivt om de närmare orsakerna till struma och cretinism.

nämnda slag; dylika enstaka historier bevisa intet, men de skada ej obetydligt.

Härmed vill jag dock ingalunda bestrida, att miasmatiska inflytanden förefinnas och ofta kraftigt verka nedsättande på organismen; endast den genomgripande causala rölen, som man velat tillskrifva dem, anser jag alldeles obevisad.

Huru origtigt vidare de dömt, som i de öfriga ofvan nämnda telluriska och atmospheriska förhållandena velat se hufvudorsaker till ifrågavarande sjukdomar, framgår af en mängd observationer af flere forskare.

Många trakter känner man, der struma och cretinism äro endemiske, men der vattnet ej håller några *kalk-* eller *eljest* några *jordarts-beståndsdelar*, samt der vattnet, innan det af befolkningen begagnas, genomlupit *odlade sträckor*; och vidare sådana, der folket dagligdags dricker det kallaste *snövatten*, utan att der finnes hvarken struma eller cretinism.

Visserligen visade det sig i Rheims, att antalet af strumöse och scrofulöse betydligt förminskades, sedan man ersatt brunnsvattnet med det från en liten flod; men detta bevisar ingalunda, att vissa slag af vatten ha en egenskap att framkalla den eller den sjukdomen. Det kunde bevisa skadligheten af vissa brunnsvatten t. ex. derigenom, att de äro beröfvade luften, hålla en myckenhet främmande beståndsdelar o. s. v.; ty sådant vatten måste anses verka på ett allmänt vis, i det det ej släcker törsten behörigt och förorsakar digestionsrubbingar, hvaraf åter nutritionsrubbingar snart uppstå.

Dock har markens beskaffenhet och dricksvattnets deraf beroende halt af salter flera gånger framstått som ensamt verkande orsak till struma, hvarför mången vill derpå lägga en större betydelse (BOUCHARDAT, KOEBERLE m. fl.); man har anført flera exempel på "Kropfbrunnen", och äfven på sista tiden har man (ST. LAGER) sökt bevisa, att endemisk cretinism och struma varit bundna vid en viss *metallförande mark* (mest med jernhaltig kis, dernäst kopparhaltig o. s. v.) samt att endemisk struma berott på *fluor-salter* (MAUMENÉ).

Angående *frånvaron af jod* kan den ej gälla som en orsak till struma och cretinism, ehuru väl dess närvaro i flera fall synes verka kraftigt mot struman. Som bevis på sistnämnda förhållande anføres, huru bland befolkningen i en by vid Rhône ej fanns någon strumös, då den hemtade sitt dricksvatten

från en jodhaltig källa, men sednare fått en mängd deraf, då den hemtade vattnet å ett ställe beläget högre upp än denna källa.

NÎPCE har anställt analytiska undersökningar öfver jodhalten i olika regioner mellan Rhône och Alp-kedjans höjder; han fann densamma vara störst i den lägsta samt gradvis minskas ju högre upp man kommer. Men i de högre regionerna förekomma högst obetydligt goitrar och alldeles inga cretiner och befolkningen är der i allmänhet märkvärdig för sin styrka. Å andra sidan känner man dalar, der jod finnes i betydliga kvantiteter, men der icke desto mindre en mängd goitrar och cretiner finnas.

Äfven åt *luftväxlingen* och andra atmospheriska förhållanden bland Alporna har man på sednare tider egnat en större uppmärksamhet. Man har härigenom funnit, huru orter, som enligt andre erbjudit alla i detta hänseende för strumans och cretinismens uppkomst gynnande omständigheter — såsom trånga, fuktiga, mörka dalar — kunnat förefinnas utan att någondera sjukdomen derstädes varit känd, och att å andra sidan desamma funnits i myckenhet, der de i hygieniskt hänseende mest fördelaktiga omständigheter förevarit; sålunda åtnjuta de sjukligaste byarne i Briançonnais (det distrikt, der CHABRAND är läkare och som han synes på det noggrannaste ha genomforskat för goitre- och cretinfrågan) samma atmospheriska förmåner, för hvilka hela distriktet är bekant, nämligen en utomordentligt ren och torr luft, frisk blåst samt i allmänhet temligen mycket solstrålar; och nästan detsamma är förhållandet med Aosta-dalen, Bonson, Fully m. fl. ställen. Chabrand vederlägger ock flera af de origtiga uppgifter, som Nîpce lemnat angående dessa förhållanden i åtskilliga Alp-byar och tillägger, att man i allmänhet ej får sätta för mycken lit till arrondissementspresternes uppgifter i medico-statistiska frågor; genom dem blef Nîpce synnerligen vilseledd.

Den ofta uttalade hypotesen om en ofullständig luftväxling i vissa Alp-dalar torde man ha skäl att underkasta en noggrannare pröfning. Att vissa trakter finnas, der luftväxlingen ej är så liflig som å andra, för vindarne mer tillgängliga, kan väl ej bestridas; men att densamma skulle i vissa trånga dalgångar bli till den grad ofullständig, att de i densamma lefvande varelserna deraf skulle mäktigare angripas, eger man måhända rätt att betvifla.

Med kännedom om lagarne för luftströmningarna måste man i sanning erkänna, att i bebodda Alptrakter snart sagdt

de flesta för en liflig luftomsättning gynsamma omständigheter finnas: de talrika bäckarne och strömmarne med sitt raska lopp samt den i allmänhet långsträckta formen hos dalarne (den har nödvändigtvis blifvit sådan genom glacierrernas gång) befordra luftdrag längsefter; och de upp- och nedgående luftströmmarne måste bli följder af de geologiska formationerna — höga, branta berg och djupa dalar. Då nämligen dagssolen uppvärmer den branta bergväggen, måste en varm luftström ständigt stiga uppför densamma, under det en kall ström nedstiger från de högre kallare regionerna; och då efter solnedgången luften afkyles, men marken ännu en tid håller en högre temperatur än den förre, måste således denna omständighet gifva anledning till fortfarande luftströmmar ända tills dess båda erhållit samma värmegrad. Under de återstående timmarne innan nästa soluppgång kan visserligen den perpendiculära rörelsen i luften vara obetydlig, men den ersättes dock i någon mån af den horizontala. Jag var i tillfälle att öfvertyga mig härom under vistelse å höga Alp-spetsar före och vid soluppgången: de fuktiga, kalla och tunga luftlagren i dalgångarne drefvos lika täta, ogenomskinliga snömoln i horisontel riktning öfver marken, än täckande trakterna och städerna, än lemmande dem fria, d. v. s. de efterträddes af andra torrare luftlager. Efter soluppgången fick man snart se huru värmet verkade för luftväxlingen, då efter en stund den ena trakten efter den andra började att fullständigt befrias från sina höljen.

I Fully förvånades jag också öfver dess lyckliga läge, då jag hade väntat att finna alla omständigheter der förenade till försvårande af luftväxling, solbelysning m. m.; ty, belägen å södra sidan af en bergsslutning i det för vinodlingen — dess hufvudnäring — mest gynsamma läge vid den ilande Rhône samt vid ej allenast långsträckta, utan äfven breda dalgångar, måste den njuta af ganska förmånliga atmosfäriska förhållanden.

Dock, innan vi gå vidare, några ord om *det förmenta sammanhanget mellan struma och cretinism*.

Såsom redan är nämnt ha endast ungetär $\frac{2}{3}$ af cretinerne (blott halfva antalet af de sardinske) struma — genast en omständighet, som ingalunda talar för åsigten om ett causalförhållande emellan nämnde sjukdomar. Någon gång kan väl struman genom det hinder, hon sätter för respirationen och circulationen i hufvudet, förorsaka rubbningar i dettas utveckling; sålunda anförde THIRAIL i *la société médicale des hospitaux de Paris* ett fall af struma hos en 15 års

yingling, som, född och uppfödd i bättre omständigheter, aldrig varit utsatt för inflytanden, som anses disponera till cretinism; utom respirationshindret, som af tumören förorsakades, observerades, huru förståndsförmögenheterna betydligt minskades och huru stupiditeten snart dag för dag växte.

Att emellertid struma aldrig är orsak till cretinism, tror jag mig med säkerhet kunna uttala, och det på följande skäl: struma utvecklas nästan aldrig före det 7:de eller 8:de året och vanligen omkring pubertetsåren (enligt HALLIN i Falun mest mellan det 10:de—25:te, sällan före det 10:de året), ehuruval hon i enstaka fall varit congenital; cretinismen deremot uppträder vanligen vid första dentitionen i det 1:sta eller 2:dra, någon gång först i 4:de eller 5:te året (i sammanhang med sen dentition). Hos strumöse cretiner uppträder svulsten i de flesta fall före det 3:dje året; men här stå båda sjukdomarne koordinerade.

Att cretinösa barn ses födas af strumöse föräldrar — ibland i 1:sta, ibland ej förr än i 3:dje eller 4:de generationen — bevisar intet för strumans ætiologiska betydelse för cretinismen; men det kan bevisa, att samma orsaker, som alstrat struman, åstadkomma genom sin persistens en än större nedsättning af slägtets kraft. En dylik fysisk nedsättning en gång skedd kan sedan i förening med ett försummande af den psykiska utvecklingen leda till den fullständiga degeneration, som i cretinismen framställer sig. Skulle struman genom sitt läge — hufvudsakligen genom hindret för hjernans nutrition till följe af halskärlets tilltryckning — bli orsak till en psykisk nedsättning hos föräldrarna och derigenom lättförklarligt vore att betrakta såsom ett ætiologiskt moment för cretinismen, borde man åtminstone funnit slöhet eller dumhet såsom ett ofta utmärkande symptom hos strumöse; men så är ej fallet, ty högst oantagligt är, att alle forskare häröfver skulle lemna ett dylikt förhållande oanmärkt, om det förefunnes. Att det någon gång kan finnas, bevisar ofvannämnda Thirails fall; men ytterst sällsynt måste det vara, och torde det väl stå i sammanhang med någon betydligare anomali i halskärlet eller körtelnybildningens utbredning.

De af struma angripne visa tvertom i allmänhet en fullt normal intelligens (HALLIN, enligt mundtligt meddelande) och personer af den högsta bildning och samhällsställning förete den äfven ibland *).

*) Schönlein bragtes hän genom struma, men var intill det sista vid orubbad intelligens.

Redan det utomordentligt öfvervägande antalet strumöse öfver det af cretiner talar mot detta causala sammanhang och ytterligare den betydliga frequensen af struma i vissa trakter, der dock cretinism aldrig observerats, såsom t. ex. i Falun.

Hvad som vidare talar emot strumans causala betydelse är, att det maskulina könet räknar (enligt OESTERLEN, KOEBERLE m. fl.) lika många cretiner som det feminina könet, hvilket åter har struma i vida öfvervägande mängd; sålunda förefinnes denna på vissa orter 2 gånger så mycket hos kvinnor som hos män; i Falun ha 11,30 procent af den qvinliga, men endast 1,11 procent af den manliga befolkningen struma.

Oantagligt är äfven, att struman själf skulle såsom varande en svulstsjukdom nedsätta organismen, såsom t. ex. kräftan gör det; häremot talar, att ett betydligt antal strumöse åtnjuta den bästa helsa i öfrigt; för de svaghetstillstånd, som ofta förefinnas jemte struman, finner man vanligen orsaker i mångfaldiga andra skadliga förhållanden.

Men, ehuru väl sålunda struma och cretinism stå der såsom tvenne särskilda sjukdomar, ha de dock så många beröringspunkter, att de väl förtjena att i åtskilliga ætiologiska hänseenden samtidigt beaktas. CHABRAND *) har gjort så vid sina utmärkta iakttagelser; och jag kan ej underlåta att närmare redogöra för hans åsikter, synnerligast som hans modus operandi är af den mest empiriska art — fastän jag ej i så hög grad som CH. kan låta hans causala momenter gälla såsom prædisponerande till cretinism och han för litet eller alls icke tagit vissa andra i betraktande samt ändtligen struman af honom anses i längden själf bli en orsak till cretinism. Hans framställning om lefnads-sätt och villkor bland vissa Alpbefolkningar förtjenar väl att uppmärksammas; det är just med dylika förhållanden som alla öfriga momenter, hvilka kunna anses vara af causal betydelse, måste samordnas.

De causal-momenter för struma och cretinism, som CHABRAND anser egentligen verksamma, äro följande: de djupa och frequenta *rubbingarna i respirationen och circulationen*, som jemte andra lidanden af de betydliga *temperaturväxlingarna* samt *svårt och öfveranstängande arbete* förorsakas, *dålig och otillräcklig föda* samt *ärfthigheten*.

I arrondissementet Briançonnais fann CH. hurusom det största antalet strumöse och cretinöse fanns i den region —

*) "*Du goître et du crétinisme endémiques.*" Paris, 1864.

den lägsta — der *temperaturväxlingarna* äro störst; här är under sommaren temperaturen om dagen ofta omkring 30 grad. Cels. högre än mot morgonen. Gradvis aftaga dessa sjukdomar ju högre upp man kommer och finnas slutligen alls icke i de högsta bebodda regionerna, der också — i enlighet med meteorologernes iakttagelser — temperaturdifferenserna vinter och sommar, natt och dag äro helt obetydliga, ehuru de kunna vara täta.

Temperaturens inflytande erkännes allmänt såsom prædisponerande till sjukdomliga förändringar; BUFFON t. ex. betraktar klimatets temperatur såsom en af de förnämsta orsakerna till förändring och degradation af arterna; och MAURY yttrar: "bland de för de organiserade varelserna nödvändiga atmosfäriska förhållandena spelar temperaturen den förnämsta rölen"; vidare har REAUMUR och efter honom HUMBOLDT observerat, att hvarje temperatur-förändring af 5 grader modifierar och angriper känsligheten hos våra organer.

Temperatur-växlingarnas inflytande på organismen är i korthet följande: till följe af luftförtunning, som genom den höga dagshettan uppstår, måste respirationernas och hjertslagens antal ökas; genom denna ökade hjertverksamhet samt genom den varma atmosfärens direkta inverkan på kroppens periferiska partier uppstår en plethora i dessa, hvars närmaste följder äro: en förhöjd hudutdunstning och congestioner och stater i hufvudet m. m.

Vid aftonsvalkan inträffar en betydlig och ofta hastig afkylning af den varma och fuktiga huden, hvarvid en stor del af det periferiska blodet tvingas att cirkulera i mer centrala partier, och vattenafdunstningen måste nu till en större del än förut försiggå i lungorna. Det är tydligt att förkylningar under sådana omständigheter lätt uppstå, och förkylningar i respirations- och circulationsorganerna äro därför jemte rheumatism de sjukdomar, hvaraf Alp-befolkningen i allmänhet mest lider.

Vårtiden är genom sin hastigt stigande temperatur, synnerligast i de lägre regionerna och genom det nyväckta lifvet efter ungefär 5 månaders apathisk hvila, den, som särdeles disponerar till nämnde sjukdomar; marken, som ännu en tid kvarhåller sin kyla, nedsätter hastigt efter solnedgången luftens redan temligen höga temperatur, som under natten ibland t. o. m. går under 0-punkten.

Men utom nämnda sjukdomar alstras ock genom dessa temperatur-inflytanden en viss slapphet i hela organismen,

dess väfnader och dess energi, hvaraf ock minskad motståndskraft mot andra skadliga inflytanden följer.

Strumans uppkomst hos militärer, som blifvit transporterade till Alptrakter, der denna sjukdom är endemisk, anses af flere (CHABRAND, GUYTON, NIVET, CHAIX) vara beroende helt enkelt på de förkylningar, för hvilka soldaterna genom sin oförsigtighet utsätta sig, i det de, efter exercisen betäckte med svett, borttaga halsduken och dricka för kallt vatten.

Ej allenast struma utan flere andre sjukdomar, som man oftast ser framkallas genom förkylning, såsom erysipelas faciei, laryngitis, angina, hemsöka desse soldater; cervical- och submaxillar-adeniter uppträda också. Dessa affektioner ha isynnerhet varit svåra, då regementena kommit från en betydligt varmare trakt, såsom från kustprovinserna vid medelhafvet, till högt belägna, t. ex. Briançon, som ligger 3,000—3,500 fot öfver hafvet. Man har observerat, att dessa goitrar i allmänhet lätt gått bort genom behandling med blodiglar, diaphoretica och emollientia.

Såsom ytterligare bevis för att nämnda temperaturförhållanden äro att anse såsom viktiga causalmomentér anför CHABRAND följande facta:

1) Struman utvecklas ej förr än mot det 7:de eller 8:de året; hittills arbeta barnen icke och äro föga utsatta för atmosfäriska inflytanden, synnerligast de extrema temperaturerna.

2) Struman minskas om vintern, då temperaturen är constant låg och befolkningen nästan alldeles överksam; dygnets temperatur-variationer äro nu också vida mindre än sommartiden.

3) Qvinnorna få ofta struma efter första grossessen eller i den kritiska åldern: det qvinliga lymphatiskt sanguiniska temperamentet disponerar särdeles till hyperæmier och genom de processer, som för qvinnans könslif äro egendomliga, gifves ofta anledning till rubbningar i blodcirkulationen; ofta finner man menstruationen försiggå reguliert vintertiden, men vara undertryckt sommartiden *), hvilket säkerligen hufvudsakligen beror på den periferiska blodcongestionen samt ansträngande arbeten (hvarom vidare nedan). Att glandula thyreoidea emellertid blir det med generationsorganerna alternerande organet,

*) NIEPCE har ock anmärkt en menstruationsintermittens; men han har trott, att amenorrheen inträffade vintertiden.

har säkerligen till stor del sin orsak i qvinnornas sed att alltid gå med obetäckt hals, hvarigenom denne ständigt är desto mer utsatt för inverkningarna af kyla och hetta. — Här må vi ock tillägga, att samma sed är bland Falu-qvinnorna rådande.

4) *Goître exophtalmique* beror, enligt TROUSSEAU m. fl., på circulationsrubbningsar, hvilka alltid föregå densamme — de må till orsak ha en *neurosis cardiaca*, en hypertrophie eller dilation af hjertat eller chloros. Det är konstateradt, att qvinnor, som lida af *goître exophtalmique* (ofta, ehuru ej alltid) lida af menstruationsrubbningsar sedan en längre tid, samt att, om generationsorganernas funktioner genom hafvandeskap eller menstruation åter bli normala, *goitren* försvinner *).

Hvarför ej antaga samma orsak till den endemiske *goitren*? I sanning, vi finna härvid organiska hjertfel jente chroniska bronchiter och emphysemer, och desse sjukdomar bli genom den venösa stasen en ny orsak till hypertrophie i thyreoidea, till *goitren*.

Äfven HALLIN anser chloros i förening med funktionella rubbningsar i hjertats verksamhet samt inflammationer i svalgets och lufttrörets slemhinnor vara af betydelse för struman, och han anmärker, att "den i Falun rådande sjukdomsconstitutionen tyckes utmärka sig genom en gifven tendens att angripa halsens organer i allmänhet." Men han anser ej, att menstruationsrubbningsar, lika litet som svårare arbete eller dålig föda, ha något det minsta inflytande på Falu-struman **) (mundtligt meddelande).

Man har velat mot förkylningstheorien invända, att byar finnas som, belägna alldeles vid sidan af och i synbarligen samma hygieniska och topografiska förhållanden som dem, der struma och cretinism förefinnas i betydlig mängd; äro alldeles fria derifrån. Häremot anmärker CHABRAND, att det endast är skenbart som dessa byar åtnjuta samma atmosfäriska förhållanden; dessa bestämmas nämligen af markens geologiska natur, dess lutning och läge i förhållande till solen och blåsten, dess vattendrag, vegetationen m. m. Genom allt detta kan temperaturen betydligt differera på de mest när-

*) *Goître exophtalmique* eller *Morbus Basedowii*, som visserligen oftast står i samband med menstruationsanomalier, chloros, hysteri, anæmi och "retbar svaghet", uppträder dock ibland utan att någondera af dessa sjukdomstillstånd förefinnas.

**) Falu-struman har ej uppträdt såsom *goître exophtalmique*.

belägna orter *), och det är dessa temperatur-differenser, som han anser förklara uppkomsten af struma och cretinism i vissa grupper af hus, under det andra angränsande äro fria.

Han fäster vidare uppmärksamheten på analogien här-emellan och växternas klimatiska förhållanden, och uppgifver (i öfverensstämmelse med andre forskare), att vindrufvans och frukträdens klimat äfven är strumans och cretinismens.

CHABRAND har särskildt påpekat, att åtskilliga lokaliteter, som ha struma och cretinism, men ändock ingen Alpnatur, antingen äro i samma atmospheriska förhållanden som denna — såsom nedra Seinedepartementet och Po-stränderna, der den sandiga marken uppvärms till en betydlig temperatur, som från angränsande vattenlokaliteters är vidt skild — eller också att de erbjuda särdeles stora differenser mellan vinter- och sommar-temperaturerna, såsom t. ex. Siberiens slätter. — Äfven i Falun äro starka temperaturväxlingar inom dygnet, uppgående till 20—30 grader Cels., vanliga. —

Hvad beträffar det *svåra och öfveransträngande arbete*, som en stor del af Alp-befolkningen är underkastad, finnes mycket, som talar för dess causala betydelse för ifrågavarande sjukdomar. Utom det att struma ofta uppstått efter starka skrikningar, efter lyftande af bördor samt genom förlossnings-arbete **), är det otvifvelaktigt, att man ofta i öfveransträngningar får se samverkande orsaker till denna sjukdom — i förening med andra viktigare. Genom Alp-befolkningens sätt att bära bördorna — på ryggen nämligen och ofta med tillhjälp af en rem om pannan — samt genom markens starka sluttning tvingas den arbetande att, synnerligst vid uppåtgående, hålla hufvud och hals framåtböjda, hvarigenom congestioner och staser i dessa partier lätt uppstå.

Flere af de strumöse, jag träffade i Schweiz bekräftade detta; hos dem ansvalldes svulsten betydligt under bergstigningen, men minskades åter under hvila. Det förtjenar ock omförmälas, huru unge män bland Alperna veta att skaffa sig struma för att bli fritagne från militärtjensten; sättet är, enligt CHABRAND, att dricka mycket vatten, göra vandringar

*) Detta är ett förhållande, som meteorologerne flerstädes observerat. Så t. ex. har man å vissa orter vid Köpenhamn konstaterat en ständig temperatur-differens af en eller annan grad å angränsande ställen, som, belägna å slättlandet, *synas* vara i alldeles samma telluriska och klimatiska omständigheter.

**) HALLIN konstaterar äfven detta sednares indytande.

med bördor å rygg, åtdraga halsduken öfver thyreoidea; någre lära nå målet säkrare genom att äta körsbärsgummi *) samtidigt.

Hur strängt Alp-befolkningen i allmänhet är tvingad till arbete, kan synas deraf, att qvinnorna ofta få utföra de mest ansträngande sysslor; så t. ex. har man sett huru en qvinna ibland spännes jemte en ko för plogen; hafvandeskapet fristager henne ej, utan deltagar hon ofta i de gröfsta förrättningar ända till dess värkarne börja och återtager dem få dagar efter förlossningen.

På så vis bli dessa åkerns qvinnor gamla redan vid 30 års ålder — såsom fallet är öfverallt, der qvinnan utförar sysslor, som ej äro beräknade efter hennes kön. I Briançon är det sällsynt att finna chroniska goitrar hos bergadt folk, som föra ett lugnt och stilla lif; och de personer i de bättre lottade klasserna, som få goitre och cretinism, äro sådana, som trots välståndet arbeta nästan så som de fattige. Och der bland bergen händer det ofta, att ju rikare en person är, ju mer är han öfverhopad af arbete (Chabrand). Äfven DAHL ser i öfveransträngande arbeten hos bondqvinnan en orsak till idiotien i Norge. Han omförmäler, huru äfven hon ganska ofta får utföra manssysslor, såsom slå hö, spada gödsel, lässa på vagnar m. m.; dock är säterlifvet det, som är mest rikt på faror såväl för fostret som det späda barnet.

Att en *dålig och otillräcklig föda* ej direkt blir orsak till hvarken struma eller cretinism, är naturligt; men lika naturligt är ock, att den gör organismen svag och lätt hemfallen åt sjukdomar, dem han med bättre näring skulle kunna motstå.

CHABRAND uppger, att det är bland de fattigaste kommunerna i Briançonnais, liksom i allmänhet öfverallt, som struman och cretinismen hufvudsakligen grassera; under det mest tryckande arbete har större delen af dessas befolkning såsom hufvudmål snart sagdt endast att sörja för att ej förgås af hunger; de få oftast åtnöja sig med en föda bestående af svart rågbröd och en usel soppa. Endast de bättre lottade kunna härtill förskaffa sig något hvete; hvad de fattige häraf ega, sälja de för att kunna betala sina temligen dryga skatter och köpa något salt och tvål, hvilka de ändock bruka med största sparsamhet. Sitt rågbröd baka de hösttiden för hela året, *emedan det hårda, gamla brödet räcker längre än det färska*. Men oaktadt denna ekonomi händer

*) Skall detta kanhända medverka till en colloid-degeneration?

det ofta, att förrådet tar slut före nästa skörd, och potatis måste då ersätta brödet.

Soppan lagas af kål, potatis, böner, ärter, lins och ett grand smör eller härsket fett samt helt obetydligt salt; hampolja ser man t. o. m. någon gång få ersätta smöret eller fettet.

De förmögnare salta svin-, get- och får-kött för att deraf äta om söndagarne eller festdagar; somlige föredraga svin, hvars skinkor de sälja, behållande endast späcket, hvilket på grund af sin svårsmälthet tvingar dem att äta föga deraf och följaktligen att de hafva detsamma desto längre. —

Ärftligheten kan man med visshet säga spela en utomordentligt stor rôle för ej allenast struma*) och cretinism (FERRUS, ESQUIROL, MARCHANT m. fl.) utan ock för idiotien (MOREAU, TOURS m. fl.); erfarenheten lemnar derpå alltför många bevis och factum är också allmänt medgifvet. Se härom vidare ofvan, sid 47.

Med den *sardiniska commissionen* uttalar sig GRIESINGER också afgjort för att anse ärftligheten såsom ett af hufvudmomenterna i cretinismens ætiologi.

I allmänhet lärer cretinismen fortplanta sig mer från fäderne- än från moderne-sidan (GUGGENBUHL, ERLÉNMEYER, VISZÁNIK).

Såsom ofvan flerstädes synes, hänföra sig CHABRANDS bevisningar hufvudsakligast till struman, men han anser, att orsakerna till denna äfven bli orsaker till cretinism; "det fordras blott, att de verka med intensitet och nästan utan afbrott". Såsom nämndt anser han ock, att struman är af betydelse för cretinismen icke allenast såsom samverkande utan någon gång t. o. m. såsom hufvudorsak.

Härmed kan jag dock ej, på ofvan antydda skäl, till fullo stämma in; för cretinismens uppkomst anför CH. ej tillräckligt bindande skäl, äfven då han jemte dåliga hygieniska omständigheter betraktar bristande uppfostran i psychiskt hänseende som en mäktig orsak att utveckla det medfödda fröet till degeneration.

Men hans förklaring af strumans uppkomstsätt synes dock vara naturenlig. Att en ofta hyperæmisk glandula thyreoidea slutligen hypertrophieras, synes mig vara ett lättförklarligt resultat; vi ha här en process alldeles analog till den elephantiasis, som uppstår vid gamla varices, ehuru väl man

*) Äfven HALLIN constaterar strumans ärftlighet; i Falun finnas famljen, der hvarje qvinlig medlem är behäftad med denna sjukdom.

af formelementerna i den förra kan vara berättigad att benämna svulsten ett sarkom, adenoid-sarkom, och detta vidare förändras och metamorphoseras (blodextravasering, cyst-bildning, fettvandling, kalkafsättning m. m.). Men onekligen finnes det mycket som talar för att ett lokalt *miasma* ofta, dock ej alltid, är orsaken till struma; dit hörer t. ex. förekomsten deraf i vissa byar, under det hon saknas i andra närbelägna; ty att, såsom CHABRAND tror och som ock kan ega sin rigtighet, temperaturförhållandena varit i de förra ogynnsamma, är säkerligen ett otillräckligt causalmoment. Vi kunna ej förneka utan fastmer ha vi ibland anledning att antaga ett dylikt *miasma*, vare sig nu att den är bunden vid fasta, flytande eller gasformiga ämnen — ehuru väl vi måste anse, det ofvannämnda klimatiska förhållanden äfven här utgöra viktiga samverkande orsaker. Analogien ger oss äfven anledning härtill; så t. ex. med febris intermittens och typhus (deras mjeltansvällning), ibland med elephantiasis Arabum, i Sverige kallad Elfkarleby-sjukan m. m. En allmän iakttagelse, som äfven talar härför, är förekomsten af träsk i trakter, der struma finnes (anmärkt också för Falun) samt akuta ansvällningar dels af thyreoidea ensamt, dels af denna samtidigt med sådana i parotis och mjelten, ja i hela lymphkörtelsystemet.

Att emellertid äfven för cretinismen antaga ett likartadt lokalmiasma, är att gå för långt*); degenerationen är här så djupt ingripande i hela organismen, hon drabbar honom ofta i sådan grad, att vi väl måste söka orsaken i andra viktigare och mer förklarande omständigheter och oftast i en complex af flera. En sorts *miasma* kunna vi då finna: *eländet*; ofta är detta verksamt, och det är ett *miasma* desto vådligare som det rigtar sin ödeläggande verkan ej allenast på den fysiska utan äfven på den psykiska sfären af den menskliga organismen.

För uppkomsten af ett sådant *miasma* höfves det sanneligen ingen viss topisk constitution eller träskartade omgifningar o. d.; i gamla osunda städer med mörka och trångagator och fuktiga, oventilerade samt osnygga bostäder är det säkert oftast detta, som andats giftet och bidragit tillder förekommande sporadiska fall af cretinism (såsom t. ex. i Piemont).

*) Visserligen uppgifver MAFFEI, att man funnit barn på 4 år och sardiniska commissionen barn på 7 år kunna bli cretiner på smittade orter; men vid dylika fall, hvilka stå der ganska enstaka, kunna vi utan någon närmare analys af förhållandena ej fästa oss. Hvem vet, om ej möjligen en epilipsi eller andra sjukdomar m. m. föranledt sjukdomens utbrott?

Samstämmigt uppges också, att cretinismen till största delen förekommer bland de fattigaste klasserna och synnerligast hos dem bland dessa, der det största armodet finnes; till en föreställning om, hvilken grad detta kan nå bland Alpbefolkningen, kunna de ofvan antydda bilderna från Briançonnais och Fully bidraga.

Den sardinska commissionen fann, att $\frac{3}{5}$ af cretinerna förekommo hos fattige och tiggare, $\frac{2}{5}$ hos dem i medelmåttiga omständigheter och $\frac{1}{5}$ hos välbergade; den lombardiska commissionen fann förhållandena vara följande: något öfver $\frac{1}{2}$ af cretinerna förekommo hos utfattige och eländige, något öfver $\frac{1}{3}$ hos fattige och $\frac{1}{8}$ hos välbergade.

BAILLARGER anmärker också, att cretinismen träffas i stort antal endast der, hvarest befolkningen undergått en redan framskriden fysisk och intellectuel degradation.

Då jag här uttalar, att pauperism är en prædisponerande orsak till cretinismen, är dermed ej sagdt, att den är den enda, ej heller att den med nödvändighet leder dertill; detta bevisas bäst deraf, att byar, der samma lefnadsvillkor äro rådande som i cretinösa, kunna befinnas fria ifrån cretiner; andra prædisponerande eller de närmare orsakerna ha der ej förefunnits. —

Säkerligen beror frånvaron af cretinism å betydligare höjder på samma omständigheter som frånvaron af lungsot derstädes, nämligen på lyckligare hygieniska förhållanden, ett hårdande lefnadssätt m. m.; af särskild betydelse för cretinismen såväl som för lungsoten är dessutom säkerligen den bättre utvecklingen af lungorna, som här kommer till stånd. Allmänt bekant är också, att befolkningen på de högsta bergstrakterna utmärker sig för sin styrka, sin hälsa och sin harmoniska kroppsutbildning; särskildt ha vi sett MARCHANT anmärka detta hos Pyreneernas bergsbor.

Äfven vid hafskusten förekomma aldrig struma och cretinism — en följd af hafvets välgörande inflytande på helsan; vi påpeka kustboernes och sjömännens starka natur och att den sjukdom, som i förhållande till andra sjukdomar bortrycker det största antalet af människorna, lungsoten, på hafvet kan lindras, ja t. o. m. alldeles upphöra.

Om Pyreneernas befolkning säger också MARCHANT, att hon är desto friskare, ju mer hon aflägsnar sig från bergskedjans centrum och i stället närmar sig hafvet.

En liknande iakttagelse har äfven DAHL gjort angående idioterne i Norge; kustlandet har nästan öfver allt, med undantag af ett enda stift (Christiansands), ett fåtal idioter,

under det det inre af landet nästan öfverallt eger dem i större mängd. —

Ett ytterligare bevis på eländets causala betydelse är cretinismens minskning genom förbättrad allmän helsovård och lifigare samfärdsel med andra menniskor — detta stora vehikel för allt framåtskridande. Exempel härpå lemnas oss af LUNIER, inspecteur général du service des aliénés de France, som 1865 undersökte Pyreneerna; han fann struma och cretinism betydligt minskade på sednare tider till följe af förbättrade hygieniska omständigheter hvad bostäder, kläder och framförallt födan beträffar; äfven nya öppnade vägar ansåg han ha bidragit; på många ställen fann han endast gamla cretiner; "nya göras icke" ville man nästan säga.

Utom pauperismen äro äfven osunda trakter en vigtig orsak. Också ser man, huru cretinismen bringats till minskning och försvinnande genom bätte reglering af floder, uttorkning af sumpar m. m. i förening med annan allmän helsovård. Exempel härpå lemna omgifningar kring Strasburg (TOURDES) samt Salzburg, hvarest cretinernes antal ifrån år 1780 till nuvarande tid nedgått till endast $\frac{1}{4}$ (ZILLNER).

AUZOUY har (med BAILLARGER) konstaterat samvaron af endemiska frossor och andra träskefebrar i cretintrakter samt tendensen till ansvällningar af mesenterial-körtlarne och de parenchymatösa viscera hos innevånarne i allmänhet.

Emellertid bör ej fuktighet såsom sådan anses som något causalmoment, ty alldeles torra orter finnas, som ha endemisk struma och cretinism, och mycket fuktiga länder (t. ex. Holland) finnas, som alldeles sakna endemisk cretinism.

Genom att ständigt lefva på enahanda vis under många generationer — när samma lokalitet, samma hus, samma föda, samma yrke och vanor m. m. ständigt ärfvas och bibehållas i familjen — måste detta, äfven om inga andra causalmomenter tillstötte, t. o. m. kunna bli orsak till race-försämring. Det är ock därför som nya communicationer och samfärdsel med andre, hvarigenom väckelse till ny verksamhet och utbildandet af intelligensen åvägbringas, öfverallt visat sig så mäktigt motverka endemien.

Säkerligen var det också den nya verksamheten och de nya communicationerna, genom hvilka kaffebruket infördes i arrondissementet Briançon, som voro orsaken till hvad CHABRAND observerade (*Journal de Chimie médicale*, Fèvr. 1865): att cretinismen visat sig i aftagande i samma mån som kaffebruket tilltagit. Man skulle vara hågad att tillskrifva detta kaffets stimulerande verkan på nervsystemet;

men är denna af alldeles för ringa betydelse. Måhända skall kaffebruket snart äfven der (liksom i Sverige) öfvergå till missbruk och sålunda blifva en ny källa till sjuklighet och förfall.

Bevis på näringsflitens och civilisationens följder härvidlag se vi i tvenne vid foten af Monte Rose liggande dalar, Challant och Gressoney; de befinna sig i samma naturförhållanden, men under det innebyggarna i den förstnämnda äro tröge, utan all upplysning och hygiene samt lida af struma och cretinism, äro de i den sistnämnda dalen idoge och duglige innevånarne alldeles frie från nämnde sjukdomar.

Från denna regel gifves det dock undantag så tillvida, som cretinbyar finnas (t. ex. vid Tübingen), hvilka ej stadnat efter i civilisation mer än hundratals andra, der cretinism ej finnes. Detta bevisar emellertid endast, att desse sednare varit fria från vissa causalmomenter, som åter funnits hos de förra.

Säkert är en del gamla inrotade bruk och oskick bland landtbefolkningarna ganska ofta mäktigt samverkande orsaker — också en grund, hvarför vi finna idiotien och cretinismen allmännare på landet än i städerna; jag vill här endast påpeka bruket att sammanpressa det späda barnhufvudet och att omgifva det med en otillbörligt tjock och värmande beklädnad; båda förhållandena angifvas af DAHL såsom mycket vanlige i Norge; barnhufvudena surras der "för att hålla sömmar och fontaneller tillsamman." FOVILLE anklagar ock hopsurrningen af hufvudet och en annan fransysk läkare har fästat uppmärksamheten på samma oskick i förbindelse med den myckna förekomsten af idioti i Bretagne. —

Såsom af ofvanstående synes, kunna således orsakerna, de allmänna som de lokala, vara mångahanda; ofta äro flera på en gång verksamma, hvarigenom det kan vara svårt, ja omöjligt att bestämma, hvilken — ifall en af dem — är den väsendtligaste. Värst arta sig dock förhållandena vid den endemiska cretinismen; och här finnas också de djupast degenerade varelserna. Utom missgynnande hygieniska förhållanden, armod m. m. samt lokala orsaker till enkel idioti, hvilka öfverallt äro tillstädes, öfva andra, för cretinbyarna mer egendomliga omständigheter här sitt inflytande. Det är ärftlighetens stora rôle, som här framträder; ty förbindelser med innevånare i andra friska byar komma nästan aldrig till stånd; och förbindelser med de som friske ansedde i byen hämmar ej sjukdomen, alldenstund desse, om ock ej alltid lidande af någon bestämd sjukdom, dock i de allra flesta

fallen ha en mer eller mindre nedsatt constitution. Denna är än scrophulös, än åverkad af spirituosa, intermittens m. m.

Att en nedsatt constitution är en den förnämsta orsaken till cretinismen, bevisas utom af det föregående ytterligare af endemisk förekomst utaf visssa cachectiska lidanden jemte cretinism, t. ex. *pellagra*, som synnerligast förefinnes i norra Italien och i Frankrike. Denna sjukdom består, enligt MOREL (*Traité des dégénérescences*), i ett chroniskt lidande med symptomerna från digestionskanalen, hjernan och huden och förorsakas af en föda uteslutande bestående af mais. Denne verkar här ej allenast prädponderande till cachexi genom sin ofullständighet som näringsmedel, utan ock såsom ett gift på grund af felaktig mognad. Italienske läkare försäkra, att pellagra hos ungt folk ganska ofta botas genom förändring af vistelseort och lefnadssätt.

Den cretinösa degenereringen har ock på flera ställen visat sig verkligt progressiv. Här har ofta befolkningen varit så nedsatt, att den förr bestämda rekryteringsnummerären icke på långt när kunnat fyllas efter ett antal år.

BORIES har öfvertygat sig om, att cretinismen i Haute Durance ej är äldre än från föregående generation, och gubbar försäkra här, att det ej fanns några cretiner bland befolkningen för knappast 50 år sedan. De statistiska tabellerna för cantonerna Guillestre och Argentiére visa evident, att befolkningen derstädes aftynar dag för dag sedan 30 år; mellan 1830—1840 funnos 512 cretiner och strumöse, 728 mellan 1840—1850. —

Förhållandet med blodsförvands-äktenskaper såsom causal-moment för cretinism och idioti vill jag här söka utreda.

Hittills ha desamma lemnats antingen alldeles oanmärkta *) eller ock — af endast några få — ibland upptagits såsom existerande i cretintrakter (*lombardiska commissionen*, GRIESINGER); endast trenne forskare synas lagt mer vikt derpå, nämligen BIFFI, som för cretinismen och DAHL samt BLACKIE, som för idiotien upptaga dem såsom samverkande orsaker. Dock ha desse dels ej lagt så stor vikt vid dem som man bör och dels ej heller — med afseende på resultater,

*) KOEBÉRLÉ säger sålunda i sin uppsats om "crétinisme" i DAGONETS *Maladies mentales* (1862): "le crétinisme est donc nécessairement inhérent à des influences locales. C'est surtout dans les conditions générales d'insalubrité du sol qu'il faut chercher cette cause essentielle." Om blodsförvands-äktenskaper är ingen talan.

som först på allra sista tiden framträdtt — kunnat något fullständigare belysa frågan.

För att visa, i hvad mån man från lagstiftningarnas sida kan ha väntat sig ett förhinderande (eller ett tillståndjande) af blodsbandsäktenskaperna samt för att lemna en upplysning om grunderna för äktenskapslagarne, har jag ansett, att nedanstående redogörelse för *äktenskapshindren*, hvilken är hemtagad ur WEISKES "*Rechtslexikon*" (1841, T. III, sid. 538 o. följ.)*) här bör inrymmas.

*) **Äktenskapshinder** (*impedimenta matrimonii*).

Dessa äro alltefter de förefinnas under alla omständigheter eller blott i anseende till vissa personer *absoluta* eller *relativa*. Till de förra höra: *frånvaron af fysisk förmåga*, och är denna betingad genom en bestämd *ålder*. Den romerske lagen fordrade contrahenternes pubertet, för män det 14:de året, för kvinnor det 12:te; den canoniske lagen tillstodde äfven yngre personer att gifta sig, blott mognad var ernådd. Nyare lagar fordrade högre åldrar, för kvinnor det 14:de året, för män det 18:de (Preussen) eller det 21:sta (Sachsen, Oldenburg).

Vidare absoluta hinder äro: *vansinne; tvång; vilseledning och bedrägeri; förutbestående äktenskap (impedimentum ligaminis)* genom förbudet mot polygami; *kyskhetslöfte* (efter katholska kyrkans grundsatser); *förlofning, slutna eller förbjudna tider* (för kyrkofester) samt *sorgåret*.

Relativa äktenskapshinder äro efterföljande:

1) **Blodsförvandtskap** (*cognatio*).

Naturliga, politiska och moraliska grunder rättfärdiga förbud mot consanguina äktenskap. Hos alla cultiverade folk finnas därför tidigt förordningar häröfver.

I patriarkernes tid funnos consanguina äktenskap, t. o. m. ett syskonkap bland judarne (MOSES) liksom bland perser, egypter och greker (HERODOT).

Moses förbjöd äktenskap mellan blodsförvandter i följande fall: med moder, sondotter, dotterdotter, hel- och halvesyster samt moster. Den romerske lagen förbjöd *in infinitum* äktenskap mellan alla rätt upp- eller nedstigande leder (*ascendenter, descendenter*). På sidolinien förbjöds äktenskap mellan syskon och i fallen af s. k. *respectus parentelæ*, i det ett särskildt respektförhållande uppstod mellan descendenten och de personer, som blott äro genom en grad aflägsna från den gemensamma stamfadren och därför äro *parentis loco*; vidare med brordotter: mellan syskonbarn (*consobrini*) tilläts äktenskap först, förbjöds derpå, men tilläts åter.

I kyrkan följde man i början mosaiska och romerska bestämmelser; sednare (till en del redan från 15:de århundradet) uppstodo strängare

Hvad som närmast föranlett mig till efterforskande af blodsbandsförbindelsernas inflytanden, var cretinismens och idiotiens ej obetydliga förekomst äfven bland familjer, som

grundsatser; äktenskap mellan barn af consobrinier ogillades *) och förbjöds sedan formligen **), ja, man utsträckte förbudet till äktenskap mellan barn af consobrinier (*sobrini*, sysslingar) ***). Sålunda fastställdes ett förbud ända till 6:te graden på sidolinien efter romerske lagens beräkningssätt. Med denne grad är det ock som man anser släktskap upphöra, liksom ock arfsföljden dermed slutade.

Samma åsigt gjorde sig ock tidigt gällande i Tyskland och befastades genom den canoniske lagen. Här afvek dock släktskapsberäkningen på så vis från den romerska, att man ej vid sökande efter sidoliniegraden räknade på båda sidor, utan räknade generationerna endast på en sida; af detta beräkningssätt betjenade sig ock kyrkan, ehuruval längre tid derjemte af det romerska, tills Alexander II år 1065 vid en strid mellan Petrus Domiani och den bildade juristen från Ravenna satte *computatio legum* efter *computatio canonum*, derigenom uttryckligen förklarande det tyska sättet för det kyrkliga.

I det man nu identifierade de romerske graderne och den canoniska generationsräkningen angående antalet af äktenskapsförbud, blefvo förvandta ända till *septima generatio*, d. v. s. till 14:de graden af den romerska computationen förklarade oberättigade att ingå gifte.

De talrika missförhållanden, som här af uppstodo, föranledde Innocentius III 1215 att inskränka äktenskapsförbuden till den 4:de graden (*inclusive*) af den canoniska computationen. Gregorius IX förordnade derjemte, att äktenskap vore tillåtet mellan contrahenter, af hvilka den ene härstammade i 4:de, den andre i 5:te ledet från stamfadren, då man i den olika linien hade att akta på den aflägsnare graden. Olika meningar ha uppstått öfver förklaringen här af, i det någre antaga, att derigenom Celestins förordning upphäfdes, i hvilken var bestämdt: att om någon stode i 6:te eller 7:de graden från stamfadren, han dock ej egde rättighet att gifta sig med en sidoförvandt i 2:dre eller 3:dje graden; under det andre hålla denna extension för osannolik och inskränka Gregorii förordning för fallet af 4:de eller 5:te graden. Praxis har mer anslutit sig till den förra åsigten.

I den evangeliska kyrkan slöt man sig till den bestående praxis, i det man föredrog att endast medgifva full frihet åt de fall, der man regelmässigt dispenserade (se nedan). I början tilläts derför äktenskap i 3:dje graden af lika och i 3:dje och 4:de graden af olika linie †). Då äktenskapslagstiftningen tillföll landsherren, blef den romerske lagen, såsom allmän, äfven fasthållen, alltså *respectus parentelæ* äfven tagen i betraktande; likaså afvek man ej från den mosaiske lagen, såsom en positiftgudomlig. Från det 18:de århundradet dispenserades dock vidare, och derigenom fick man anledning att inskränka äktenskapsförbuden. Emeller-

*) AUGUSTINUS: *de civitate Dei*, Lib. XV, cap. 16: "*Honestius esse consobrinarum prohibita esse conjugia.*"

**) *Conc. Agathense* a. 506.

***) EICHHORN: *Rechtsgesch.*

†) *Kirchenordnung des Herzogs Moritz von Sachsen*, 1543.

både i socialt och pekuniärt hänseende intaga ställningar, som långt ifrån kunna låta en tänka på elände, öfveranstängande arbete, våld, superi, vanvårdnad o. d. såsom orsaker —

tid finnes ingen öfverensstämmelse mellan de olika territorierna. I Preussen är äktenskap förbjudet endast mellan syskon och i de fall af *respectus parentelæ*, då någon vill gifta sig med sin äldre tante. Katholske undersåter, som vilja rätta sig härefter, skyddas i borgerligt hänseende. Men andra evangeliska territorier gå längre; så i Sachsen, Hessen o. a. med afseende på *respectus parentelæ*. Äfven den borgerliga lagstiftningen i katholska länder står i allmänhet på samma ståndpunkt. Sålunda förbjuder den österrikiske lagen äktenskap mellan hel- och half-syskon, mellan syskonbarn, med onklar och tanter på fader- och moder-sidan. I alla dessa fall gör äktenskapligt eller icke-äktenskapligt skyldskap ingen skilnad.

2) Svägerskap (*affinitas*).

Mose lag förbjöd äktenskap med styfmoder, styfdotter, svärmor, svärdotter, dotter af styfson och styfdotter, broders hustru, farbroders hustru. Men äktenskap med den afdöde broders hustru var deremot, om ingen son efterlemnades, t. o. m. brodens pligt och en nödvändighet för enkan, om hon ej skulle bli smäddad. Äktenskap med den afdöda hustruns syster var ej förbjudet.

Den romerske lagen förbjöd blott äktenskap med svär- och styfmoder samt svär- och styfdotter och sednare äfven med hustrun till den afdöde brodern samt systern till den afdöda hustrun. Dessa båda sednare fall härleda sig redan från den strängare kyrkliga principen, hvilken dock i början följde den mosaiske och romerske lagen, men från det 5:te och synnerhet från det 8:de århundradet utsträcktes, på samma vis som vid äktenskapsförbud på grund af förvandtskap, ända till 7:de generationen.

Innocentius III gjorde 1216 en inskränkning ända till den 4:de generationen. Utom det egentliga svägerskapet (*affinitas primi generis*) statueerade man ett sådant äfven för förhållandet mellan den ene äkta maken och den andres svägrar (*affinitas secundi generis*) samt för förhållandet mellan den ene äkta maken och den andres svägrar af andre graden (*affinitas tertii generis*) och på grund häraf äfven äktenskapshinder, hvilka dock Innocentius III upphäufde.

Canoniske lagens bestämmelser äro väl ursprungna ur utsträckningen af den romerske lagen, som i ett enda fall, hvilket kan subsummeras under *affinitas secundi generis*, förbjuder äktenskap mellan styffader och styfsonens hustru samt mellan styfmoder och styfdotterns man. Huruvida detta fall äfven upphäufdes af Innocentius III, är ej visst. I betraktande af den canoniske lagen torde man få bejaka detta och tillskrifva ett fortfarande gällande af detta fall en särskild reception.

Det illegitima svägerskapet, framgående af släktgemenskap med brudens blodsförvandter hindrade förr i allmänhet, sednare ända till 2:de graden afslutande af äktenskap. Är det åter en *affinitas illegitima superveniens*, som uppstår genom ett äktenskapsbrott med den andre makens förvandter, så häfdes äktenskapet efter den äldre lagen och den oskyldige parten kunde ingå annat äktenskap.

Sednare upphörde visserligen detta skiljandeimpediment att medföra en sådan effekt, men den oskyldiga gafs rättighet att fritaga sig från de äktenskapliga pligterna.

momenter, som bland större delen af befolkningarna eljest spela så framträdande roller.

Här måste finnas ännu en mäktig orsak, som — liksom det hypotetiska, men obevisade miasmat — kan ställas i

Genom *förlofning* uppstod enligt den romerske lagen ett *epidementum publicæ honestatis* mot äktenskap mellan bruden och brudgummens fader samt mellan sonen och fadrens brud. Den canoniske lagen utsträckte detta förbud för *quali-affinitas* äfven på sidolinien; dock inskränkte Trienterconciliet detsamma till 1:ste graden.

De evangeliske erkände i allmänhet principen af äktenskapsförbud på grund af svägerskap i analogi med *impedimentum* på grund af förvandtskap. Äfven här anslöt man sig mycket till romerske lagen, synnerligast angående *quasi-affiniteten*. De nyare lagarne äro mestadels mildare och låta *quasi-affiniteten* obeaktad. Den preussiske lagen förbjuder äktenskap blott på grund af svägerskap (såväl legitimt som illegitimt) i rät linie, under det den franske ännu utesluter förste graden af sidolinien, den österrikiska lagboken helt och hållet följer analogien med blodsförvandtskapet.

3) Borgerligt förvandtskap och svägerskap.

Genom *arrogation* och *adoption* uppstod efter romerske lagen en förvandtskaps-nexus (*adoptio imitatur naturam*) emellan adoptiv-barnet och adoptiv-fadren samt dennes släktingar, hvars verkan äfven sträcker sig till de äktenskapliga förhållandena och bedömmes analogt med blodsförvandtskap och svägerskap. Såsom ett lagligen grundadt förhållande kan detsamma egentligen endast så länge vara af betydelse, som factum af förvandtskap består. Med dess upphörande försvinner ock *impedimentet* sjelft.

Den romerske lagen har dock endast på sidolinien genomfört denne grundsats, så att adoptiv-syskon kunna gifta sig med hvarandra efter emancipationen. I rät linie utsträcker deremot förbudet mot äktenskap mellan adoptiv-förvänder för ärbarehetens skuld öfver det juridiske förvandtskapets gränser och det verkar icke blott efter upplösningen af nexus utan äfven der som adoption icke grundat något förvandtskap, nämligen i förhållande till släktingar. Äktenskap förbjödes därför mellan adoptiv-barn och adoptiv-föräldrar, nämligen mellan fadren och adoptiv-dottern och dotterdottern, och i analogi med svägerskapet mellan adoptiv-sonen och adoptiv-fadrens hustru samt mellan adoptiv-fadren och adoptiv-sonens hustru.

Den canoniske lagen följer den romerske, till hvilken äfven de evangeliske samt till en del de nyare lagstiftningarna ansluta sig; sålunda den preussiske lagen, som förbjuder äktenskap mellan personer, af hvilka den ena upptager den andra som sitt barn, endast under adoptionens bestånd.

4) Andligt förvandtskap.

Ett andligt eller rättare själs-förvandtskap (*cognatio spiritualis*), d. v. s. en genom Gud förmedlad själarnas förbindelse (*nexus, per quem deo mediante animæ copulate sunt*), uppstår efter katolska kyrkan genom förrättandet och emottagandet af dop och konfirmering.

Efter den äldre lagen uppstod genom dopet en *filiatio spiritualis* emellan den döpte och den döpande andlige samt de bärande faddrarne, en

förhållande till dessa sjukdomars förekomst hos både höge och låge, bland välstånd och fattigdom.

SENSBURG uppgifver, att cretinismen förekommer i de frankiska cretrinakterna utan undantag hos alla stånd --

compaternitas emellan föräldrarne och den döpande samt faddrarne sines emellan, äfvensom indirekt emellan faddrarne och föräldrarne, samt en *confraternitas* emellan barnet och den döpande och faddrarnes barn. Verkan var till en del ett skiljande, till en del ett uppskjutande impediment. Grundsatsen härför använde man ock på confirmanden, den confirmerande, föräldrarne och faddrarne samt på katechumener; i detta sista fall dock blott såsom uppskjutande hinder.

Trienter-conciliet inskränkte verkan af det andliga förvandtskapet, i det det statuerade äktenskapshinder endast emellan den döpande och faddrarne samt barnet och dess föräldrar; och sammaledes äfven för confirmation.

De evangeliske förkastade hela begreppet, hvarför ett särskildt impediment ej kunde uppstå deraf.

Andra relativa äktenskapshinder äro: *äktenskapsbrott* och *förföring*; ändtligen finnas särskildta hinder genom *läns- och ståndsförhållanden* samt *olika religionsbekännelser*, hvarpå vi dock anse oss ej behöfva närmare ingå; vilja endast anmärka, att det i tyska lagen finnas många bestämmelser öfver en genom ståndsolikheter föranledd mesallians.

Dispensation från äktenskapshinder.

För att undvika de menliga följder, som måste inträffa om äktenskapsskilnad afslutades emot dessa impedimenter, äro contrahenterne skyldige att söka befrielse derifrån, d. v. s. låta dispensera sig.

I första hand beror det vid ansökning af dispensation på *justa causa*. Vid den romerska curian lägges synnerligast vikt på: a) *Angustia loci*, då en flicka på ort och ställe ej kan finna en man af motsvarande omständigheter (*virum paris conditionis*) utom de anförvande. *Locus angustus* betecknar tekniskt den ort, som ej har öfver 300 eldstäder. b) Brist på tillräcklig utstyrel (*incompetentia dotis*), likaså för det qvinliga könet. c) Brudens öfvermogna ålder (*aetas superadulta*), d. v. s. då en flicka är öfver 24 år. d) Upphåfvande af oenighet (*sedendæ inimicitie*), då kyrkan i allmänhet *pro face* minskar lagens stränghet. e) Fara för trosaffall (*periculum hæresis*) f) Bevarande af betydande familjs gods och egendom (*conservatio bonorum sive divitiarum in eadem familia*) g). En familjs stora förtjenster om kyrkan (*excellencia meritorum*). h) Möjligheten för en enka att skaffa underhåll och uppfostran åt sina barn (*vidua filiis gravata*). Dertill komma ytterligare såsom oärbara grunder: i) Elakt rykte om en brud att närmare umgås med fästmannen, dock utan att könsbeblandelse egt rum (*infamia sive diffamatio mulieris, secluso tamen concubito*). k) Brudens hafvandeskap (*imprægnatio oratricis*).

Meddelandet af dispensation sker af competent myndighet, alltefter kyrkan eller staten fastställt hindret; det afgörande utslaget beror dock i de flesta fall på kyrkan (och påfven) och finna vi därför en graderad taxa (efter de olika impedimenterna) för köpslagandet om dispensation.

Hvad omfånget af dispensationen beträffar, så meddelas ingen befrielse i följande fall: för *impedimentum ligaminis*, blodsförvandtskap i rät

hos adliga och icke-adliga, rika och fattiga; och detsamma angifver HOFFMAN för Iphofen.

Redan FODÉRE säger (1792) om cretinismen, att han herrskar likasåväl i palatser som kojor. "Portugisiske och spanske historieskrifvare ha anmärkt, att adeln i deras länder till större delen bestode af blödsinnige och stupide. Tyvärr finner man samma olycka bland de flesta rika familjer i våra lägre dalar, och till en sådan grad, att sällan en anträffas, der ej något af barnen är utmärkt med stämpeln af fullständig cretinism."

Af historien ha vi oss bekant, huru de neapolitanska, spanska, portugiska, fransyska samt vissa af de österrikiska (Habsburgska) regentfamiljerna ofta gjort sig sorgligt bekanta genom större antal mindre begåfvade eller rent af idiotiske medlemmar.

Af nedanstående framställning af äktenskapshindren finna vi, att någon hänsyn till människans fysiska lif aldrig blifvit tagen vid stiftandet af äktenskapslagar. Visserligen har man citerat ett yttrande af Gregorius den Store, hvaraf framgår, att "afkomman i blodsbandsäktenskaper ej kan tillväxa" (*experimento didicimus ex tali conjugio sobolem non posse succrescere*), men att denna åsigt motiverat någon lagstiftning, finna vi ej.

Af det nämnda framgår emellertid, att blodsbandsäktenskaperna, då vi fränse de incestuösa eller mellan föräldrar

linie, sidolinien i 1:ste graden, svägerskap i 1:ste graden i nedstigande linie, *disparitas cultus* mellan kristne och icke-kristne. I 2:dre graden af förvandtskap efter den canoniske lagen (= kusiner) dispenserar egentligen endast för höga furstliga personer och på grund af offentliga orsaker.

I den evangeliska kyrkan ha landsherrarne mestadels reserverat sig vissa enstaka fall, men eljest öfverlätit de öfriga åt consistorierna. Såsom norm har man förr lagt den mosaiske lagen till grund, från hvilken dock sednare kyrkoförordningar och territorialrätter på mångfaldigt vis afvikit. Med rätta har man öfverhufvudtaget inskränkt och alldeles upphäft deras nödvändighet i talrika förekommande fall. I Preussen förordnade Fredrik II genom edictet af den 3 Juni 1740, att man ej vidare skulle för penningar dispensera i äktenskapsfrågor, utan skulle äktenskap tillåtas i de fall, der detsamma ej var i Guds ord tydligen förbjudet. Men grundsatsen följdes ej strängt, hvarför den sednare preussiska lagstiftningen ännu mer utvidgat äktenskapsfriheten. Dispensationer förekomma endast vid giftermål mellan brorson med en äldre tante, hvaremot det förut dispensabla giftermålet mellan en person och makens oäkta barn ej mera tillåtes. Dispensationen tillåtes äfven vid förbud på grund af adoption, förmynderskap, äktenskapsbrott, ståndsolikhet. Föreskrifterna i andra partikularlagar äro ock liknande. —

och barn samt mellan syskon, ofta ej mött några, ofta endast lätt öfverstigliga hinder, hvarför vi också med skäl kunna antaga, att de talrikt förekommit och ännu förekomma öfverallt, men synnerligast på afgränsade smärre orter, der befolkningen snart sagdt tvingas dertill.

NIEBUHR och BENOISTON*) uppgifva, att franska aristokrat-slägter, som i sitt afgränsade lif forplantat sig endast genom inbördes äktenskap, utlocknat genom en race-försämring, som hufvudsakligast uppenbarat sig genom vansinne och idioti. Och flera exempel finnas derpå, att cretinismen blifvit särdeles allmän bland förnäma familjer, der talrika blodsförvandsäktenskaper fortfarande egt rum, sedan anlaget till sjukdomen kommit in. I tyska cretintrakter känner man till vissa isolerade aristokrat-familjer, som så småningom gått under i cretinism.

Såsom vi veta att circulationsbruket är för växterna af yttersta vikt — vi veta ju t. ex. huru åkrarne måste successivt besås med olika sädesslag, för att dessa må kunna frodas, huru nya trädslag, hvilka blifvit inplantade å en ort, som eger rik vegetation af ett annat, ofta ses utrota detta sednare, emedan dess sekel-gamla humus är mera tjenlig för de nya — och att race-bildningen hos djur beror på bestämda, säregna forplantningsförhållanden, kunna vi ock med visshet antaga, att ett visst circulationsbruk och vissa forplantningsförhållanden för bibehållandet af en frisk menniskorace äfvenledes äro gällande.

Kortast kunna vi finna dessa momenter uttryckta med begreppet: *croisering*, som af MOREL, LALLEMAND m. fl. med rätta anses såsom det mest verk samma medlet till artens upprätthållande och fullkomnande.

”Men det är ej tillräckligt”, säger BUCHEZ, ”att det menskliga individet, liksom det djuriska, alstras endast köttsligen, för att det skall bli fullkomligt; det är ock nödvändigt

*) “*Mémoires sur la durée des familles nobles en France*” (*Annales d'hygiène*, Paris, 1846, t. XXXV).

att det alstras andligen“. Bevis härpå finna vi å ena sidan hos de folkslag, der ingen själsodling finnes och å den andra hos dem, der civilisation bearbetat croiserade racens afkomor. *)

Det är ock de nya elementer i uppfostran och själsodling, hvilka med croiseringen tillkomma, som man må anse mäktigt befordra afkommans såväl fysiska som psykiska helsa.

Ehuru vi visserligen måste alldeles förneka identiteten mellan race- och familje-croisering, böra dock vissa facta, som framträdt med större evidens, icke undandragas en jemförelse, ty, sedda i stort kunna de dock bli i någon mån talande för eller mot. Det är derföre som jag vill antöra följande: LALLEMAND säger: "jag har i södern ej sett vackrare familjer än de, hvilka framgått af tyskar och holländare, som förenat sig med landets kvinnor." HOMBRON omtalar, att "äktenskaperna mellan mulatter äro utomordentligt fruktbara", och att "croiseringar mellan australier och europeer medföra en utmärkt race". Enligt LEVAILLANT "få hottentotskorna högst 3—4 barn med sina landsmän; men med negrer få de 3 gånger så många och än flera med de hvite." D'ORBIGNY uppger, att "förbindelser mellan negrer och amerikanska kvinnor frambringa individer vackrare än de båda nämnda racerna." BOUDIN omtalar ändtligen, att australiska tidningar på sednare åren med det största beröm omnämnt hela befolkningar af metiser på öarne i Bass-sundet, hvilka utmärka sig såväl i fysiskt som i intellectuellt och moraliskt hänseende. (Se *Bulletin de la soc. de l'anthropologie*, 1862, sid. 197; 1863, sid. 681.) BOUDINS åsigt är, att man af de redan vunna upplysningarna bör kunna antaga, det de ogynsamma resultaterna af croisering mellan individer af olika racer grunda sig på felaktigheter hos dessa individer sjelfva.

Utom jemförelser med race-croisering bland menniskor har man ock anställt sådana med generationsförhållanden hos *husdjuren*. Angående dessa har emellertid bland zootechnici tvenne hvarandra alldeles motsatta åsikter framstått, den ena försvarande nyttan af consanguinismen för racens förädling, den andra förklarande dess skadlighet och deremot framhållande nyttan af croisering.

Låtom oss i korthet tillse de facta, hvarpå man stödjer sig å ömse sidor. Hvad den sistnämnda beträffar, anför såväl

*) Jag hänvisar för närmare kännedom härom till MORELS "*Traité des dégénérescences*" sid. 511—530.

LUCAS *) som BOUDIN **), att de förnämste agronomer och fysiologer (Buffon, Grogner, John Sibright, Sinclair, Princeps, Girou, d'Houdeville, Bourgelat, Richard, Bella, Allié, Rolland, Bertrand, Aubé m. fl.) ha visat, det befyndade parningar bland djuren antingen felslå eller lyckas illa; och att, om man fortsätter, helsan, racen, fruktbarheten, arten försvinna. Vidare BOUDIN ***), att dessa befyndade parningar bland får- och svin-släktena varit åtföljda af de sorgligaste resultat; att de bland hundsläktet medfört svaghet hos afkomman, sterilitet hos honorna, impotens hos hanarne, förlust af testiklarne.

SANSON, en af de ifrigaste försvararne af consanguinismen, omtalar, huru de utmärktaste race-djur af ox- och svin-släktena blifvit tröga och slutligen impotenta; synnerligast hos svinen ha observerats chryptorchidi och anorchidi; tendensen till ofruktbarhet, som enligt S. här skulle bero på dessa djurs kolossala obesitas, synes dock vara en följd af fortplantnings-sättet — i öfverensstämmelse med ofvannämnda facta.

Vissa art-croiseringar, såsom de mellan harar och kaniner, medföra en afkomma, som vida öfverträffar stamdjuren i styrka, storlek och skönhet (BOUDIN).

Hvad åter beträffar consanguinismens nytta bland husdjuren, finna vi ett vida mindre antal försvarare häraf än af den föregående åsigten; utom SANSON, som här uppträder i *société d'anthropologie* såsom Boudins motståndare, finna vi endast tre personer nämnda (Huzard, Baudement och Guyot).

Eget är, att SANSON i sitt försvar för consanguinismen (*Bulletin*, 1862, sid. 254) med fullkomlig tystnad förbigår nyssnämnda ogynsamma facta. Några statistiska uppgifter lemnar han ej heller, utan framhåller endast några ensidiga resultat erhållna å stuterier och stamholländerier i England och Frankrike. Man har nämligen här låtit de utmärktaste race-djur af häst-, ox-, får- och svin-släktena fortplanta sig genom befyndade parningar, *breeding in and in* (äfven mellan afkomman och föräldrarne samt mellan syskon) och i flera fall erhållit gynsamma resultat, i andra endast till en del lyckliga. Genom flera exempel finna vi det vara ganska otvifvelaktigt, att consanguinismen icke allenast icke förderfvat den engelska kapplöpningshästen utan tvertom fullkomligt bibehållit honom.

*) "Traité philosophique et l'Hérédité naturelle" etc., Paris, 1847.

**) *Bulletin*, 1862, sid. 324.

***) *Bulletin*, 1862, sid. 195.

Hos oxar och svin har man ernått de mest lysande resultater hvad fettbildningsförmågan beträffar; men, såsom nämnt, vitaliteten och fortplantningsförmågan har ofta visat sig gå under.

Hos fåren har man, säger SANSON, förbättrat racerna genom befryndade parningar; det mest talande beviset för dessas nytta, "hvilket gör alla andra öfverflödiga", är emellertid Mauchamps silkesfår. Deras historia är följande: en dag såg Graux bland sin hjord af merinosfår ett lamm, hvars ull ej liknade de andras; i stället för att vara krusad, var ullen slät, lätt vågig, lång och lysande; detta får blef nu stamfader till alla Mauchamps silkesfår och genom inbördes parningar synes man uppehållit varieteten.

Hvad bevisar emellertid allt detta för consanguinismen? Jag kan ej se annat än det, att densamma förmår fortplanta en utmärkt constitution eller vissa egenheter hos något stam-individ. I intet fall synes man derigenom *främbragt* den eller den egenskapen; denna har endast, sedan den en gång framträdt, blifvit fortplantad, och detta på ärftlighetens ostörda väg.

SANSON är naivt oförsigtig då han i sin uppsats för att bevisa de befryndade parningarnas förmåga att förbättra racen yttrar sig på följande vis *): "man har begagnat sig af consanguinismen, emedan den just är medlet att upphöja ärftligheten till sin största magt. — — — Tendensen till ofruktbarhet bevisar endast, att de befryndade parningarna böra ledas med urskilning och åvägabringas mellan släktin-gar, som äro frie från ärftliga fel."

Såväl SANSONS ord som facta visa såhunda, att det egentligen är frågan om *ärftligheten*, som han behandlat; men att denna sistnämnda ej af befryndade parningar störes, det har visst ingen påstått — tvertom.

Måhända vill man uppkasta den förmodan angående första uppträdandet af det omtalade Mauchamps silkesfår, att det möjligen var ett resultat af föregångna inbördes parningar. Jag vill härvid endast påpeka uppkomsten af de tornlösa acacierna: Descemet upptäckte en gång (1803) i sin plantskola midt ibland acacie-gruppen ett individ utan tornar; detta blef sedan genom sticklingar stamträdet till alla verdens tornlösa acacier.

Ætiologien för dessa tillfälliga produkter torde vi emellertid böra lemna odiskuterad.

*) *Bulletin*, 1862, sid. 254 och 262.

Resultaterna af studierna öfver befryndade parningar bland djuren äro således:

1) afkomman besitter utmärkta egenskaper endast då föräldrarna ega dem;

2) en god constitution kan genom dessa parningar öfverföras på afkomman lika väl som vissa anlag och formegenheter;

3) impotens och sterilitet synas ofta uppträda;

4) urartning synes i allmänhet följa, der stamindividerna ej varit af en utmärkt constitution — hvilket dock icke torde höra till vanligheterna.

Äfven i frågan om blodsbandsförbindelsernas inflytande på *människoracen* har man delat sig i tvenne läger. Sedan initiativet till ett vetenskapligt efterforskande af detta inflytande blifvit taget i Förenta Staterna 1857 genom ett circular till alle läkare derstädes från *New-York Sanitary Association*, se vi frågan snart sysselsätta ett antal forskare icke allenast i Förenta Staterna utan äfven i England och Frankrike.

Ett stort antal ha uppträdt och uttalat sig för skadligheten (förutom Fodéré och Esquirol, som längesedan härom yttrade sig, Rillet, Devay, Piroux, Balley, Perrin, Landes, Ménière, Brochart, Chazarain, Boudin, Liebreich, Howe, Bemiss, Morris, Mitchell) andre, redan ifrån 1859, för oskadligheten af blodsbands-äktenskaperna; desse sednare utgöras i Frankrike (1863) af Bourgeois, Seguin, Lagneau, Perier och Dally, af hvilka de två förstnämnde tillhöra tvenne stora slägter, deri befryndade förbindelser länge egt rum och som meddelat sina familje-historier för att lugna de familjer, i hvilka dylika förbindelser förekomma. Ytterligare har en medicinsk student meddelat Dally sin familje-historia, hvori han säger, att, liksom för Bourgeois' och Seguins familjer, de gynsamaste helsoförhållanden råda oaktadt talrika befryndade förbindelser. *)

DALLY uppträdde 1863 i Société d'anthropologie med ett försvar för consanguinismen; och har han genom sina resultat ansett sig kunna bevisa ej allenast oskadligheten deraf för racen, utan t. o. m. nyttan, något som eljest alldeles förnekats af flertalet af de mest framstående forskare.

(Förklarande af de i denna avhandling använda uttrycken)

*) En commission, bestående af ANDRAL, RAYER, BERNARD och BIENAMY har bildat sig i Paris för behandlingen af frågan om de befryndade förbindelsernas inflytande på *människoracen*.

I st. f. att vederlägga hvad man sagt om aristokratiens urartande på flera ställen, framhåller D. med hjertnjupen ömhet det lysande hon uträttat, det stora hon ännu förmår o. s. v., trots förföljelser och "mesallianser".

Han beskyller andre (Morris, Bemiss, Boudin) för otillförlitliga och t. o. m. osanna uppgifter, utan att han derjemte egentligen vederlägger dem — icke besinnandes att förtroendet mellan vetenskapsmän är ett af grundvilkoren för forskningens framåtskridande. Men på samma gång har han, för att, som han säger, controllera Boudin tillåtit sig lögnaktiga uppgifter, ordstrider, tydningar och beräkningar af sådan art, att hans uppträdande gränsar till formlig skandal för honom sjelf — i st. f. att, i enlighet med sin i inledningen förkunnade afsigt, med facta och siffror vederlägga sina motståndare.

Också uppträdde kort efter honom såväl RANSE som Boudin med sakrika granskningar och svaromål, alltunder än tydligare redogörelser för föregångna uppgifter och tillfogande nya facta, hvarigenom DALLYS otillförlitlighet är satt utom allt tvifvel. *)

Så t. ex. har D. trott sig kunna reducera antalet af döfstumme utaf blodsförvandt ursprung till 2,2 på 100 — naturligtvis till förmån för sin hypotes — under det de öfrige, som anställt enahanda beräkningar, Piroux, Balley, Perrin, Brochart, Chazarain och Boudin (alle medlemmar af Société d'anthropologie), funnit detsamma till 21, 23, 25, 28, 29, 30 på 100. Man har vid än sednare räkningar funnit två af dessa tal kunna höjas ända till 37,5 och 50 på 100.

Genom jemförelse med den sannolika proportionen af blodsförvandts-äktenskaper, nämligen ungefär 2 på 100, blir sålunda alltid antalet döfstumme mer än 10 gånger så stort som det af dessa äktenskaper, d. v. s. som det finge vara om dessa ej öfvade något inflytande.

De resultater, som Bourgeois, Seguin, Voisin m. fl. ernått, äro emellertid de facta, som Dally hufvudsakligen stöder sig på.

BOURGEOIS **) säger visserligen (redan 1859), att hans för talrika inbördes äktenskap utmärkta släkt är känd för den kroppsliga helsa, som råder inom densamma, att "intet fall af döfstumhet och ej heller någon annan anomali, som framhålles af skiljde författare, förekommit"; men om tilläfventyrs

*) Se *Bulletin*, 1863, sid. 515, 613, 662.

**) *Comptes rendues*, 1863, T. 56, sid. 177.

egenheter i lynne och karakter, inskränkt intelligens m. m. förefinnes, säger han ej.

Af hans slägттаfla finna vi, att tvenne barn af ett inbördes äktenskap dogo i meningit, 3 missfall förekommit i ett annat, en idiot i ett tredje; orsaken till denna idioti "anses" emellertid vara "traumatisk och accidentel". Att så är, kan visst icke förnekas; dock vill jag fästa uppmärksamheten på den ytterliga svårigheten för föräldrar att kunna tro, det deras barn skulle vara födt idiotiskt; de söka alltid tillfälliga orsaker efter födelsen, ty — barnet var i början af dess lefnad friskt och lifligt såsom andra!

Blodsbandsförbindelserna voro emellertid ej heller så talrika; af 68 äktenskaper, hvilka uppgäfvos vara "surchargées de consanguinité", utgjorde de endast ett antal af 12, och utaf dessa voro öfver hälften ingångna mellan temligen af läse släktingar.

SEGUIN *) framlade sin slägттаfla med 10 inbördes äktenskaper — 8 mellan kusiner, 2 mellan onklar och niëcer — i hvilka han "ej känner till något barn med döfstumhet, hydrocephali, stammande eller sexdigitism."

Detta hindrar emellertid icke, att många andra svagheter och sjukdomar, missfall m. m. förekommit, men hvarom man ej (åtminstone icke i *Comptes rendues*) får veta ett ord. Af de 10 familjerna var en barnlös, i en fanns blott 2, i en annan 3 barn — således en fruktbarhet, som står under medelproportionen för Frankrike: 3,46 barn på hvarje äktenskap (enligt WAPPÄUS, *Allg. Bevälföringssstatistik*). Om åldern vid och orsaken till döden hos de barn, som finnas af lifna, synas inga uppgifter.

Den ofvan omtalade medicinske studentens slägттаfla visar visserligen, att under de 5 generationer, man kunnat bekräfta ett stort antal blodsbandsförbindelser, medelantalet barn af hvarje varit 3—4 och att hvarken döfstumme eller idioter förefunnits i släkten. Om emellertid andre sjukdomar (vansinne, epilepsi m. m.), som eljest ofta anmärkas för dylika föreningar, förekommit, är ej heller här angifvet. Någon diathes finnes dock icke.

Högst intressanta äro A. VOISINS **) mot nonconsanguinismen skenbart talande resultater af efterforskningar i Batz (i Bretagne); bland dess 3,300 innevånare funnos 46 blodsbandsäktenskaper och V. säger, att "dessa blodsband ej med-

*) *Comptes rendues*, 1863, T. 57, sid. 253.

**) *Comptes rendues*, 1865, sid. 105.

fört någon sjukdom, ingen degenerering, inga bildningsfel och racen har bibehållit sig ganska vackér och ren.“

Detta tillskrifver han de ovanligt gynsamma klimatiska och topografiska förhållandena i orten, dess hygiene, dess lefnadsvanor och moralitet samt frånvaron af sjukdomsanlag. Befolkningens hufvudnäring är saltberedning; dryckenskap är sällsynt, prostitution och concubinat finnas ej; utsväfningar mycket sällsynta. Brott förekomma snärt sagdt aldrig. Intelligensen är särdeles utvecklad; alle vuxne kunna läsa.

Alla barnen dia sina mödrar 1 år till 15 månader. Födan är närande och utmärkt. Tuberculos och scrofulos äro utomordentligt sällsynta; cancer okänd.

Bildningsfel, sinnessjukdomar, idioti, cretinism, döfstumhet, albinism, blindhet på grund af retinitis pigmentosa finnas ej hos en enda. Förtidsbörd inträffar temligen ofta, och beror i allmänhet troligen på kvinnornas ansträngande arbete. Sterilitet fanns endast hos 2 familjer (af sysslingar). Af de 46 consanguina förbindelserna voro 5 mellan kusiner, 31 mellan sysslingar och 16 mellan bryllingar.

Föräldrarnes helsa har alltid varit god.

DALLY har anfört flera andra orter i Frankrike, der man också sett en oförminskad helsa och styrka hos befolkningen trots de vanliga blodsbandsförbindelserna (t. ex. Pauillac, Granville, Portel, Gaust, Uchizi, Saint-Martin-d'Auxigny, Ecuelles samt ändtligen äfven å ön Reunion); samma iakttagelser har ock MITCHELL gjort å flera ställen af norra Scottlands kuster och öar (St. Kilda, Berneray, Lewis, Burnmouth, Ross m. fl.)*).

De lyckliga resultaten i Batz m. fl. ställen, hvad bevisa de emellertid?

icke consanguinismens nytta, men väl dess oskadlighet, då nämligen befolkningens allmänna och enskilda helsoförhållanden äro utmärkta, då framför allt inga diatheser finnas. Härom må ej tvistas; facta äro här vältalande och finna fullständiga analogier i vissa resultat bland husdjuren; jag erinrar t. ex. om dem vid den engelske kapplöpningshästen (se ofvan sid. 81).

ANECLON**), MITCHELL***) m. fl. ha fäst uppmärksamheten på nödvändigheten att upprätta comparativa statistiska tabeller för såväl icke-consanguina som consanguina äkten-

*) *Edinburgh Medical Journal*, 1865, X, sid. 899, 1074.

**) *Comptes rendues*, 1864, sid. 166.

***) *Edinburgh Medical Journal*, 1865, X, sid. 781.

skaper. Sannt är ock, att jemförelser mellan sådane tabeller böra, om desse med urskilning blifvit uppställda, leda till särdeles noggranna slutsatser. Men, här reser sig den frågan: hvilka icke-consanguina familjer skola upptagas; friska eller sjukliga, sådana i gynsamma eller ogynsamma omständigheter? Ännu en annan fråga torde böra beaktas: med hvilka, de gynsamma eller de ogynsamma resultaten å ömse sidor skola jemförelserna anställas?

Betydliga svårigheter resa sig vid anställandet af dessa forskningar, såsom MITCHELLS undersökningar redan visat; och troligen skall man nå långt på lösningen af frågan om blodsbandsförbindelsernas inflytande genom samvetsgranna forskningar hufvudsakligen inom deras område.

De jemförande uppgifter i nyssnämnda riktning, som ANECLON angifvit, må emellertid här återgifvas. I Meurthe har man funnit 54 consanguina äktenskaper, som indelas på följande vis:

Äktenskaper, som blifvit sterila	14 (26 proc.)
Äktenskaper, som frambringat barn, hvilka alla dött före fullvuxen ålder	7 (13 „)
Äktenskaper, som frambringat scrofulösa, rachitiska, tuberculösa, dartrösa, döfstumma eller idiotiska barn	18 (33,3 „)
Äktenskaper, hvilkas afkomma ej kunnat observeras	15 (27,7 „)
	54

De icke-consanguina äktenskaperna i Dieuze, som på sina 3,700 innevånare räknar endast 4 consanguina äktenskaper, indelas på följande vis:

Äktenskaper, som blifvit sterila	7,50 proc.
Äktenskaper, som frambringat barn, hvilka alla dött före fullvuxen ålder	0,69 „
Äktenskaper, som frambringat scrofulösa etc. etc. barn	47,33 „
Äktenskaper, hvilkas afkomma ej kunnat observeras	44,93 „

Skola nu dessa tvenne uppgifter jemföras med hvarandra eller ej? Skola resultaten af en jemförelse dem emellan anses bevisande för vårt ämne? Jag betvivlar; och har framställt dem till en del för att lemna ett exempel på de antydde svårigheterna. Somliga siffror tala tydligen för skadligheten af de blodsförvandta förbindelserna, nämligen de för de sterila äktenskaperna och dem, der afkomman dött i

yngre år; andra åter för skadligheten af croisering, nämligen de för en sjuklig afkomma. Ändtligen göra de obekanta fallens siffror ett kolossalt streck i hela räkningen.

Sedan vi nu genomgått consanguinisternes historia, deras facta, åsigter och den sannolika utgången af deras sträfvan den, återstår oss att ytterligare tillse de resultater, hvar på consanguismens motståndare grunda sina påståenden. Påminnom oss dock först, att man aldrig velat gå så långt i sina påståenden, som att hvarje blodsbandsförening skulle oundvikligen alstra fel och svagheter. Såsom ofvan nämnts, har man funnit antalet döfstumme utaf blodsförvandt ursprung belöpa sig till 21—30 på 100 i st. f. 2 på 100, som det hade bordt vara, om ej de blodsförvandta förbindelserna öfvade något inflytande. BOURNIN *) söker än vidare att bestämma faran för alstrandet af döfstumma barn i betraktande af blodsbandsgraden; och han finner densamma, då man med 1 betecknar henne för croiserade förbindelser, vara:

- 18 för äktenskap mellan kusiner;
- 37 ” ” ” onkel och syskonbarn;
- 70 ” ” ” syskonbarn och tante. **)

Alltefter proportionen af inbördes äktenskaper bland olika trosbekännare har man också funnit medfödda felaktigheter i olika mängd; sålunda fann LIEBREICH i Berlin:

- 3,1 döfstumme på 10,000 katoliker,
- 6 ” ” ” protestanter,
- 27 ” ” ” judar.

Att inbördes äktenskaper särdeles mycket förekomma bland judarne, är allmänt bekant; såväl dess mosaiske lag, hvilken häruti är mycket tolerant, som deras inskränkta antal samt hindren för giftermål utom kulten motivera de förra. Protestanterna hålla sig i allmänhet endast till den civila lagen. Hos katolikerna ändtligen förefinnas de största hindren, genom deras kanoniske lag.

Äfven en mängd andra svagheter och sjukdomar har man observerat hos judarne i större antal, och tillskrifvit dem samma orsaker. Sålunda säger ELLIOTSON: "I England ha judarne af den rika klassen den dåliga seden att ingå äktenskap med kusiner, och ingenstädes har jag funnit så mycket skelögda, stammande, originaler, idioter och vansinnige som bland dem."

*) *Bulletin*, 1862, sid. 323.

**) Härmed förstås alltjemt faders eller moders syster.

I Paris väckte dessa åsikter om judarne stort uppseende och föranledde storrabbinen derstädes att söka vederlägga dem. Men huru föga han häri lyckades, kan synas af följande yttrande i *Archives israelites*, 1862, af en lärd jude, CAHEN: "Framställningarna i Hr Boudins uppsats angående blodsbandsäktenskaperna och deras inflytande på döfstumhet bland judarne har frambringat en stor sensation. Storrabbinen har ansett sig böra protestera. Vi beklaga denna utväg, ty emot siffror måste man ställa siffror, icke ovissa försäkringar."

PUR uppgifver (efter Wilde's Statics of Disease), att det synes, som om ungefär 1 på 16 af de irländske födde döfstumme vore af föräldrar, förvandte i 1:ste, 2:dre och 3:dje kusinsgraden. Kusinsäktenskaperna anses härvid förhålla sig till blandade som 1:70 (MITCHELL).

Resultater enahanda med de ofvannämnda har man äfven från de amerikanska slafstaterna; man fann (1840) i Jowa 91 gånger så många döfstumme bland den färgade som bland den hvita befolkningen; hos den förra ingås emellertid consanguina, t. o. m. incestuösa förbindelser i massa. Äfven döfhet ensamt har man funnit i öfvervägande procent bland blodsbands-afkomlingar (BURTON, PEET m. fl.)

Hvad döfstumhetens ärftlighet beträffar, må här anmärkas, att ett stort antal forskare förneka densamma vara allmän. BONNAFONT*) yttrar härom följande: "Man öfverdrifver mycket ärftlighetens inflytande på döfstumheten. Af de talrika undersökningar, som Itard, Ménière, Hubert-Valleroux, Blanchet och jag sjelf anställt, framgår, att nästan alle döfstumme leda sitt ursprung af personer, som hört och talat väl och att högst få förbindelser mellan döfstumme frambringa barn med föräldrarnes fel."

Af BURTONS**) uppgifter vill det dock synas, som om stridiga meningar förefunnes; sålunda uppgifver denne, att om en döfstum gifter sig med en person som hör väl, chancerna att få ett döfstumt barn är som 1:135; gifta sig åter tvenne döfstumma personer, bli chancerna som 1:20.

Möjligt är emellertid, att förhållandet 1:20 i sjelfva verket ej innebär ett större antal döfstumme, än att detsamma kan anses företrädas af Bonnafonts "högst få förbindelser" (?).

*) "Traité des maladies de l'oreille", Paris, 1860.

**) "Causes of Deafdumbness"; Edinburgh Med. Journ. 1865, X.

I Connecticut har man funnit 12,5 proc., i Massachusetts 5 proc. af idioterne härstamma från blodsbandsföreningar.

MORRIS*) har i Amerika funnit, att på 4,013 barn af blodsbandsäktenskaper 2,580 voro sjukliga eller eljest illa organiserade. Såsom Boudin, Mitchell m. fl. har också han funnit, att antalet svagheter stiger med släktskapsgraden; de utgjorde:

40	proc.	för	äktenskaper	emellan	bryllingar;
42,5	„	„	„	„	sysslingar;
67,2	„	„	„	„	kusiner;
81,1	„	„	„	„	onklar och tanter med syskonbarn;
96,1	„	„	„	„	föräldrar och barn samt syskon (incestuösa).

Släktskapsgraderna i de blodsbandsäktenskaper, som frambragte ett antal af 12,5 proc. idioter i Connecticut voro följande:

kusiner	12
sysslingar	3
bryllingar	1
dubbel-kusiner	3
farfadrens föräldrars kusiner	1

20 barn.

I Kentucky fann BEEMISS*) inom ett visst område 34 fall af blodsbandsäktenskap (28 mellan kusiner, 6 mellan sysslingar), af hvilka 27 voro fruktbara, 7 ofruktbara; de förra frambringade 192 barn, hvaraf 58 dogo tidigt (15 i "consumption", 8 i epilepsi o. a. krampaffectioner, 1 i hydrocephalus); 32 voro i allmänhet kläna, 46 friska; helsoförhållandet hos 9 okänt; af de återstående 47 voro: 23 scrofulösa, 4 epileptiska, 2 vansinniga, 2 stumma, 4 idioter, 2 blinda, 6 med felaktig synförmåga (efter scrofulös ophtalmi), 5 albinos, 2 vanskapta, 1 choreiskt.

Att emellertid proportionen af barn till hela antalet af äktenskaper var som 5,6:1 och till endast de fruktsamma som 1:7, är ett förhållande, som B. anser vanligt bland desse friske landtbor — liksom på vissa ställen i Scottland; det är icke ett factum, som bevisar någonting för dessa förbindelsers oskadlighet eller nytta. Man har ofta funnit

*) Bulletin, 1862, sid. 328.

**) North American Med. chir. Review, 1857.

en stor mortalitet hos späda barn medföra stor fruktbarhet hos mödrarna, synbarligen beroende på den minskade lactationsperioden med dess vådor. MITCHELL lemnar oss härpå exempel från Scotland, der man i St. Kilda funnit 67,2 proc. af barnen dö inom de första 14 dagarne i trismus. Medeltalet barn i hvarje äktenskap är emellertid här 9 eller 10, om ett, som förblifvit sterilt, frånräknas.

Howe*) lemnar kännedom om 17 consanguina äktenskap, som frambragte 95 barn, hvaraf 58 voro sjuka och bristfälliga: 44 idioter, 12 scrofulösa, 1 döf och 1 dvärg. Många af föräldrarna voro emellertid här scrofulösa eller utsäfvande.

Retinitis pigmentosa är en sjukdom, som man särskildt observerat ofta förekomma bland afkomman af blodsbands-äktenskaper; i Preussen har man (LIEBREICH) funnit 45 proc. af denna lida deraf — under det blodsbandsäktenskaperna ej torde förekomma i någon särdeles olika proportion mot i Frankrike, eller 2 proc.

Angående sexdigitismen meddelar en doktor PORTON**) följande: i departementet Isère finnes en liten by, hvars communicationer varit svåra och der innevånarna i sitt temligen afgränsade lif ingått talrika inbördes äktenskaper. Nästan hvaranda en af dem har sex fingrar och sex tår på hvarje hand och fot. Men sedan man på sednare tider förbättrat communicationerna och äktenskaperna blifvit alltmer croiserade, har det sjette fingret och den sjette tån småningom först ersatts af en knöl och sedan, efter dennes successiva minskning, alldeles försvunnit.

Som ett viktigt exempel på de incestuösa förbindelsernas våldliga resultater må BALLEYS observation här återgifvas: "En ung fru hade före sitt äktenskap haft en dotter, som genast efter födelsen inlemnades på ett hittebarnshus. Som hon i sitt äktenskap fick endast en gosse, bad hon att från hittebarnshuset få upptaga en flicka. Som man kunde förmoda föll hennes val på hennes eget barn, hvilket var af en utmärkt skönhet och sedan blef brodrens maka. Denna förëning mellan tvenne fullkomligt friska personer frambragte först 4 dödfödda barn; det femte var en döfstum; det sjette är en dvärg; det sjunde, nu 11 år, synes vara väl constituerad."

Äfven vårt land lemnar ett sorgligt bidrag de incestuösa förbindelsernas historia genom den från kriminalrätten be-

*) *Report of the Massachusetts Hospital für Idiots.*

**) *Bulletin, 1863, sid. 616.*

kanta familjen G., der dottern med sin fader födde 4 barn: ett missfall under en svår nervfeber, derpå tvenne barn, som dogo: späda, sist en gosse, som föddes med stort hufvud och aldrig fick hår på detsamma, led af höggradig osteomalaci, men egde en ovanligt liflig och mogen intelligens (sjuklig utveckling!); han dog vid 8 års ålder i cholera.

Tvenne observationer af CHIPAULT *) förtjena vidare det största aktgifvande: den ena rör en kvinna, som i sitt första äktenskap fick 3 friska barn, i det andra åter, som hon ingick med sin fullt friske kusin, framfödde 2 puckelryggiga. Den andra observationen gällde en ung flicka, som först lefde i concubinat med sin kusin, hvilken var fullkomligt frisk; med honom födde hon 2 barn, hvaraf det ena hade 25, det andra 28 fingrar och tår tillsamman. Efter denne sin kusins död gifte hon sig med en icke-slägting, med hvilken hon fick 3 barn, som voro utan alla bildningsfel.

En intressant iakttagelse från Alperna torde förtjena att äfven här tagas i betraktande. AUZOUY **) anför nämligen, att Morzines (Haute-Savoie) nyligen hemsökts af en *epidémie démonopathique*, och han tror, att densamma möjligen eger sin grund i samma förhållande, som säkerligen är orsaken till det bedröfliga sinnestillståndet hos *cagots*, nämligen i de såväl bland desse som i Morzines talrika blodsbandsföreningarna.

Af MITCHELLS ***) vidsträckta och omsorgsfulla undersökningar i Scotland öfver blodsförwandsäktenskapernas inflytande på atkomman framgå följande facta.

Det sannolika förhållandet mellan antalet af blodsförwanta och blandade äktenskaper i Storbritannien ungefär som 1 : 60—70.

Af 45 inbördes äktenskaper, som M. anträffade i ett distrikt i Scotland och som förefunnos bland de högre och medel-klasserna, voro

- 8 utan några olyckliga följder;
- 8 förblefvo sterila;
- 29 frambringade följande individer:
 - 8 idioter,
 - 5 imbecilli,
 - 11 vansinniga,

*) *Bulletin*, 1863, sid. 688.

**) "*Les crétins et les cagots des Pyrénées*" uti *Ann. med. psych.* par BAILLARGER, CÉRISÉ et LUNER; Jan. 1867.

***) *Edinburgh Medical Journal*, 1865, X. sid. 781, 894 och 1074.

- 2 epileptiska,
- 4 paralytiska,
- 2 döfstumma,
- 3 blinda,
- 2 med felaktig synförmåga,
- 3 krymplingar (rygggradskrökningar etc.)
- 6 lama (arten af lamhet ej angifven),
- 1 rachitisk,
- 22 tuberculösa, scrofulösa, svaga.

Af dessa 45 familjer hade en följande slägttafla:

A. B. gifte sig
med sin kusin
X. Y. och hade
med henne
9 barn.

I ett annat kusingifte funnos 5 barn, af hvilka ett var friskt, ett paralytiskt, ett lamt och 2 idioter.

I ett tredje funnos 10 barn, af hvilka 2 voro friska och nådde mogen ålder, en var idiot, en imbecil, en döfstum och 5 dogo i en tidig barnaålder; öfriga exempel att förtiga.

1.	Frisk, men med felaktig syn och mycket scrofulös.	Äktenskapet med kusinen steril.
2.	Frisk, af liten kroppsstorlek. Klufven gom, felaktigt tal.	Äktenskapet med en icke-släktning med barn, hvars helsoförhållanden äro okända.
3.	Frisk, men med rygggradskrökning. Ogift.	
4.	Idiot.	
5.	Frisk, men med mycket felaktig synförmåga.	Äktenskapet med en icke-släktning steril.
6.	Frisk.	Äktenskapet med en icke-släktning steril.
7.	Imbecil, krympling.	
8.	Frisk, men dvärgaktig.	Äktenskapet med en icke-släktning med 3 barn, hvars helsoförhållanden äro okända.
9.	Idiot. Dvärg.	

I Scotland är också bland allmogen den åsigten ganska allmän, att barn af kusingiften bli klena och af ringa lifaktighet.

I 9 grefskaper, representerande en befolkning af 716,210 menniskor, anställde M. undersökning öfver 711 idioter, som indelades sålunda:

af oäkta förbindelser	108	
„ okänd härkomst	84	192,
„ icke-befryndade föräldrar	421	
„ befryndade föräldrar	98	519,
		Så 711.

För att emellertid häraf se inflytandet af blodsbandsförbindelserna måste för det första antalet idioter af okänd härkomst fråndragas; af de återstående 627 idioterne synas då 15,6 procent härstamma från föräldrar, mellan hvilka blodsförvandtskap förefanns — således en vida större procent än som de blodsförvandta äktenskaperna ha i förhållande till de blandade.

Men MITCHELL anser med rätta, att ännu ett afdrag bör göras, nämligen af de 108 idioterne af oäkta ursprung; ty dels är äfven här föräldrarnes släktskap okänd, dels tendera, såsom M. annorstädes visat, de oäkta förbindelserna såsom sådana att frambringa en bristfällig afkomma.

Vid jämförelse mellan idioter födde i äktenskaper finna vi alltså 23,2 procent vara framgångna af dem mellan blodsförvandte föräldrar!

För de 98 idioter, hvars föräldrar voro i släktskap med hvarandra, var graden af detta:

kusiner	42 fall	(42,86 procent),
sysslingar	35 „	(35,71 „),
bryllingar	21 „	(21,43 „).

„Ehuru det är antagligt, att flere sysslingar och bryllingar gifta sig sinsemellan än kusiner, frambringa desse dock ett större antal idioter. Korteligen: ju närmare släktskapen är, ju större synes faran vara“ (MITCHELL).

I 59 familjer, der man kände föräldrarne, förekommo flere än en idiot; i 26 af dem (eller 44 procent) förefanns blodsförvandtskap och här frambragtes 74 idioter, under det vi i de återstående 33 icke befryndade familjerna finna 76 idioter. Genom jämförelse mellan detta intressanta och viktiga resultat med föregående finna vi, att blodsband förefunnits i nära hälften af fallen, i hvilka nær än en idiot

frambragts; att åter blodsband funnits endast i 1 af 5—6 fall, der blott en idiot anträffats.

Tvenne af de 9 grefskaperna lemnade vissa än vidare upplysande resultat; här anträffades 177 sinnessjuka, hvilkas föräldrar voro kände; af dem hade 41 (eller 23 procent) blods-förvande föräldrar. Af desse 41 voro 37 idioter och imbecilli och endast 4 vansinnige.

MITCHELL har ytterligare funnit, att antalet af fall med medfödd idioti är vida större i blodsbandsäktenskaperna än i de blandade, samt att förhållandet är enahanda med döfstumhet.

M. undersökte flera scottska kuststräckor samt öar och fann inflytandet af blodsbandsäktenskaperna bland befolkningen lika med noll, än mycket skadligt för afkomman.

Allt tillsamman, voro de ogynsamma resultaten öfvervägande. Olika yttre förhållanden öfva dock ett betydligt inflytande; sålunda kunna fördelaktiga lefnadsomständigheter m. m. i hög grad minska abnormiteterna.

Förnyas consanguiniteten i flera generationer, yttra sig följderna mera såsom en allmän degenerering af racen än såsom bestämda anomalier och felaktigheter.

Äfven från Norge ega vi åtskilliga värdefulla bidrag af DAHL *). Han har betjenat sig af båda sätten att erhålla resultat angående blodsbandsäktenskapernas inflytanden, nämligen å ena sidan att utgå från de sjuka och eftersöka, i huru många fall föräldrarne varit beslägtade, samt å andra sidan att utgå från dylika äktenskaper och tillse, huru ofta sjukdomarne förekomma bland afkomman i förhållande till förekomsten bland dem af icke beslägtade äktenskaper.

Sålunda fann han af 15 idiotfamiljer (med inalles 38 idioter och 3 döfstumme) 8, der föräldrarne voro beslägtade; dessa 8 familjer frambragte 24 sjuka barn, under det man fann endast 17 af de 7 icke-beslägtade familjerna. Då man emellertid frånräknar 3 af blodsbandsfamiljerna med tillsamman 7 barn, i hvilka ärfthighet kunde påvisas, återstår ett lika stort antal sjuka barn för de 5 öfriga som för de 7 blandade familjerna.

Utaf 90 äktenskaper mellan släktingar framgingo 433 barn, af hvilka hälften tillhörde hvarterdera könet; af 156 blandade äktenskaper framgingo 806 barn, hvaraf 38 gossar mer

*) "*Bidrag til Kundskab om de Sindssyge i Norge.*" Christiania, 1859.

än flickor. I hvarje blodsbandsäktenskap föddes sålunda i medeltal 4,8 barn, i hvarje blandadt 5,2 *).

De dödföddes och innan första året dödes antal utgjorde i blodsbandsäktenskaperna 20,32 procent, i de blandade 12,28 procent; de i en ålder af öfver 1 år döde utgjorde i de förstnämnda 11,1 procent, i de sistnämnda 8,9 procent af de födde, hvilket för alle döde gör å ena sidan 31,4 procent och å den andra 21,2 procent, d. v. s. en half gång så stor dödlighet inom blodsbandsäktenskaperna som inom de blandade.

Sinnessjuke, imbecilli, döfstumme och fallandsjuke funnos bland beslägtades barn till ett antal af 27,7 på 1,000, bland de icke-beslägtades till 2,5 på 1,000.

Efter denna framställning af de hittills anställda forskningarna och ernådda resultaten i ifrågavarande ämne vill jag skrida till en slutbetraktning deraf, och framkastar härvid först följande spörsmål:

Då vi måste antaga, att våre förste och många efterföljande stamföräldrar fortplantat sig genom inbördes-äktenskaper och då vi ytterligare erfarit, huru afgränsade befolkningar under enahanda förbindelser kunna bestå fullt friska — kunna vi då antaga, att blodsbandet, *ipso facto* (såsom Devay, Boudin m. fl. menat) är källan till det onda, man velat tillskrifva detsamma?

Säkerligen kunna vi det icke; men vi kunna tänka oss, ja, vi ha t. o. m. skäl att antaga, det detta är ett utomordentligt mäktigt medel att utbilda ett, äfven ganska obetydligt, frö till sjuklighet — om ock till förefinnandes endast såsom ett säreget temperament — som finnes inom en släkt, till verklig sjukdom och urartning.

Detta anlag kan vara doldt och endast potentielt hos vissa, actuelt hos andra slägtleder, och kan gifva uppskof till ganska olikartade sjukdomar genom en art metaschematism.

Sålunda veta vi, att medlemmar af en döfstums familj bära, ehuru sjelfve friske likväl fröet till sjukdomen inom sig och kunna fortplanta detsamma till sina barn: samma är förhållandet med temperamenter och psykiska egendomligheter (MITCHELL m. fl.).

*) WAPPÄUS (*Bevölkerungsstatistik*) uppger 4,7 såsom fruktbarhetens medelvärde i Norge.

Men ej allenast den fysiologiska ärftligheten är det vi ha att beakta, utan äfven den af de yttre lefnadsförhållandena — att t. ex. nära släktingar ofta uppvuxit på samma ort, under samma inflytanden i andligt och lekamligt afseende o. s. v.

Hvarför blodsbandsförbindelser ibland ej skada, men ibland medföra svagheter och sjukdomar, torde därför bero på frånvaron eller tillvaron — denna må nu vara uppenbar eller fördold — utaf någon sjukdoms-diathes. BOUCHARDAT anser ock, att blodsbandsäktenskaper äro skadliga eller icke alltefter tillståndet hos contrahenterna.

Troligt är emellertid, att en sjukdoms-diathes numera finnes hos flertalet människor; och troligt är äfven, att den förevarande sjukdoms-tendensen ökas, potentieras genom blodsbandsförbindelser.

Man torde ock få antaga, att äfven djuren ofta förete sjukdoms-diatheser, och att detta är orsaken till de i allmänhet ogynsamma resultaten af befrägnade parningar bland dem.

Hvarför man bland de gamle (grekerne t. ex.) trott sig finna få sorgliga resultat af blodsbandsäktenskaperna, t. o. m. incestuösa, har sin grund helt säkert i de hos dem mycket brukliga barnamorden; "utsättning" af svaga och vanskapade barn var ju t. o. m. af staten tillstadd!

På grund af hvad ofvan blifvit utveckladt böra vi numera med visshet kunna påstå, att blodsbandsförbindelser, om ej alstra, dock i hög grad bidraga till utbildandet af följande sjukdomar och degenerationer: *albinism*, *retinitis pigmentosa*, *scrofulos*, *sexdigitism* och andra vanskapligheter, *döfstumhet*, *vansinne*, *idioti*, *cretinism* och *epilepsi*.

Cretinismen har i det föregående visserligen ej blifvit närmare bevisad vara en följd af blodsbandsförbindelser; men på grund af hvad som förut blifvit sagdt angående de öfriga delarne af dess ætiologi samt med afseende på dess öfverensstämmelse med idiotien tror jag mig med fullt skäl kunna ställa äktenskapliga förbindelser mellan släktingar såsom en af de väsendtligaste orsakerna till dess utbildning. Dessutom, vi veta ju, att cretinismen förnämligast förekommer endemisk i byar, der befolkningen lefver ett mer afgränsadt lif, som just mest är anledningen till dylika förbindelser; ändtligen ha forskare (SESTIER m. fl.) särskildt uppgifvit, att sådana talrikt förekomma i cretintrakter.

Hvad cretinism och idioti äro.

Genom ofvanstående framställning af cretinismens och idiotiens patologiska och ætiologiska förhållanden framgår af sig sjelft svaret på den andra framställda frågan: hvilken är öfverensstämmelsen och hvilken skillnaden mellan cretinism och idioti?

Genom olika och ej fastställda begrepp om cretinismen och idiotien ha stora förväxlingar och sammanblandningar ständigt och öfverallt egt rum; det är derigenom som man t. ex. i Schweiz nästan aldrig hör talas om idioter, utan alltid cretiner, i Storbritannien, Amerika (Massachusetts), Norge m. fl. ställen tvertom endast om idioter — och ändock synes ej någon verklig skillnad angifven.

Den uppfattning af desse sjukdomar, som jag anser oss numera vara hänvisade till, såsom den med verkliga förhållandena mest öfverensstämmande, är följande:

1) Båda äro de endast former af *samma grundlidande*, hvars säte är hjernan och hufvudskålen, hvars symtomter förnämligast bestå uti *bristfälliga eller bristande själsförmögenheter* och hvars orsaker verkat antingen *före födelsen* eller under den *allra tidigaste barndomen*.

2) *Själsfunctionernas rubbningar* kunna i båda vara af *samma art och grad*.

3) *Kroppstillståndet betingat skilnaden*, hvarför jag förstår med

idioti: den hämmade utveckling, som drabbar endast hjernan, och der kroppen i öfrigt är normal;

cretinism: den hämmade utvecklingsform, som drabbar ej allenast hjernan utan ock den öfriga kroppen, eller der denne på ett eller annat vis företer sjukdomliga förändringar af högre grad.

4) *Öfvergångsformer* finnas och kunna vara dels medfödde (såsom t. ex. en allmänt förkrympt habitus utan egentliga abnormiteter), dels bildade under uppväxten; detta kan ske antingen genom förändringar i kroppen, som äro en följd af den bristfälliga utvecklingen af hjernan, eller genom andra tillstötta lidanden. Sålunda kan ett barn en längre tid *varit en idiot, men sednare blifvit en cretin*.

5) *Såväl cretinismen som idiotien* förekomma öfverallt, både *endemiskt* och *sporadiskt*, både *hvar för sig* och *sammanblandade*; dock är cretinismen hufvudsakligen endemisk, idiotien hufvudsakligen sporadisk.

Therapi.

Allmän helsovård. Lagstadganden. Individuel behandling.

Kunna cretinismen och idiotien botas?

Nej, egentligen botas kunna de ej; men de kunna förekommas och bringas till en lyckligare utgång.

Att en viss grad af botlighet hos åtminstone de lindrigare graderne af idioti finnes, bevisas bland annat af den — ofvannämnda — omständigheten, att idiot- eller cretin-barn, som fått springa kring på bygden och vistas ute bland andra menniskor, i allmänhet blifva liffigare och visa sig få ganska godt förstånd om en del hvardagliga förhållanden; under det sådana idiotiska barn, som hållits hemma och afstängda allt mer försjunkit i stupiditet.

Behandlingen, hvars grundrigtning genom ætiologien är gifven, är tvåfaldig, nämligen af *släktet*, eller prophylotisk, och af *individet*, eller specielt somatiskt, -pædagogisk.

Det har ej ingått i afhandlingens plan, att angifva terapien i hela dess fullständighet; jag inskränker mig därför endast till ett kort utkast af densamma.

Angående de prædisponerande orsakerna må vi rigta oss först mot de allmännaste eller de, som kunna ständigt inverka på individets föräldrar före alstringen samt kanske äfven på dessas föräldrar, nämligen på alla de omständigheter, hvilka kunna bli föremål för den *allmänna helsovården*: vattendragen regleras, sumpiga trakter uttorkas och dikas, renhållningssystem införes; husen byggas rymliga, med ljusa rum och med luftväxlingsinrättningar; lämplig och närande föda samt friskt dricksvatten anskaffas; renlighet införes; håg och intresse för verksamhet och industri lifvas — med ett ord, upplysning förkunnas!

Bäst vore att alldeles öfvergifva cretin-byarne och utvälja nya, i sanitärt hänseende mer gynsamma lokaliteter för bostäderna; den af flera generationers afskräden och excrementer genomblandade och inficerade marken mägta dessa fattiga kommuner säkert sällan förbättra. Jag hänvisar ytter-

ligare på den omständigheten, att visse andre cachectiske sjukdomar, t. ex. intermittens och syphilis ganska ofta ej botas utan ombyte af vistelseort.

Dernäst må de omständigheter beaktas, som röra föräldrarne med afseende på *alstringen*; utom det att deras constitution måste genom ett friskt lefnadssätt, undvikande af alkoholets missbruk m. m. hållas uppe, gäller det här att genom lagstadganden *förbjuda giftermål före en viss ålder, förbjuda cretinerna och idioterna äktenskap* utan under vissa gifna omständigheter samt *förbjuda blodsförvands-äktenskap*. Man borde här förfara med samma stränghet som den mossaiske lagen angående spetälskan.

Om det i allmänhet är nödvändigt, att för frambringandet af en frisk afföda föräldrarne nått full mognad, så gäller detta än mer, då constitutionen är dålig, såsom oftast är fallet med de s. k. friske i cretinbyarne.

I cretinbyar i Schweiz träffade jag t. ex. flere cretiner^{*)} hvilkas fäder gift sig vid 18—19 års ålder; och mödrarna voro ofta mycket yngre. Enligt utsago af en schweitzerläkare torde dessa tidiga äktenskap, som äro ganska allmänna, ha sin förnämsta grund i ett gammalt lagstadgande, som gör en del unge män af den fattige klassen till egare af ett stycke jord af statens "allmänningar", då de gifta sig. Ogifte få de intet deraf, hvarför äktenskapet ofta är dem ett enkelt medel att ernå denna lycka; men barnen få ungälla fädernes dårskap.

Der sådane lagstadganden finnas, böra de därför förändras.

Äktenskap bör tillståndas cretiner och idioter under följande omständigheter: ena parten måste vara fullt frisk; de måste bo på sunda orter och njuta en ordnad allmän och enskild helsövård i förening med underhåll af allmänna medel, då fattigdom råder^{*)}. Ombyte af bostad vore här säkert ett af de bästa medlen; man har funnit, att personer med starka drag af cretinism ha fått friska barn på sunda orter.

^{*)} BILLET anser, att cretinismen kan genom giften med alldeles friska familjer fås att uteslutas i 2:dra eller 3:dje generationen. Huruvida så i allmänhet sker, torde ännu vara svårt att bestämdt uppgifva; dock skulle man ex analogia kunna sluta till 3:dje eller 4:de generationens magt härvid; det är nämligen i dessa som man vid behandlingen af djur- och växtarter i allmänhet funnit vissa åsyftade egenskaper och former bli varaktiga och ärftliga.

Lagstadgande mot blodsförvandts-äktenskap borde öfverallt antagas; de skulle dock kunna tillstädjas i följande fall: båda parterna måste vara fullt friska och af stark constitution; intet sjukdomsanlag, hvarken fysiskt eller psykiskt — icke ens lindrigare grader af stupiditet eller säregna sinnelag — får finnas i släkten. Bäst torde granskningen härom anbefallas familjeläkarnes strängaste ompröfvande.

Man vill måhända mot dessa ingrepp i den personliga friheten invända, att dylika lagar äro icke allenast ohållbara och opraktiske utan äfven orättmätige. Man skulle t. o. m. kunna tillvita dem att årligen tillintetgöra flera tusendes lycka. Men större sannolikhet förefinnes dock att så icke skall ske; och den grundar sig hufvudsakligen på ett tidigt bekantgörande för barnen af desse lagar och grundsatser, hvarigenom det unga sinnet mäktigt bringas till samma uppfattning af förhållandena. Och denna uppfattning kan snart bli så lefvande, att den t. o. m. antager den instinktmässiga känslans form. För öfrigt, skulle ett och annat offer göras — de må göras, ty de rädda derigenom tusenden! —

Vid den individuella behandlingen gäller det först att söka hejda sjukdomens framåtskridande; att bringa barnen i gynsamma hygieniska förhållanden — fysiska som moraliska; stärka dem med bad samt roborantia, quinin, jern, vin m. m. och en närande föda; att uppöfva muskel- och nervsystemet med gymnastik och elektricitet; ändtligen att på uppfostrans väg söka väcka och utbilda sinnena och de själiska förmågorna. Härvid kan mycket uträttas, och lyckliga resultat har man redan sett i idiot-anstalterna.

Men, denna behandling är svår och mödosam och torde aldrig krönas med framgång utan i enkom inrättade idiot-anstalter, der det ständigt enahanda och noggrant öfvervakade dagliga lifvet meddelar det vanlottade individet en nödvändig dressyr. Genom sträng ordning och renlighet samt gymnastik och undervisning i sång, skrifning, läsning, handverk m. m. bibringas så småningom en sorts uppfostran och utvecklas de möjligen förhandenvarande förmågorna, hvilket ytterst sällan, måhända aldrig han ske under enskild vård i hemmet. Här fattas utom erfarenhet ofta både medel, ihärdighet och intresse för den olycklige familjemedlemmen.

Angående prognosen för cretiner i förhållande till idioter, är den med afseende på deras kroppstillstånd naturligtvis oftast sämre.

Säkerligen kan man med full visshet påstå, att en idiot aldrig "kan bli människa;" men säkerligen bör man hysa hopp om att kunna göra *flertalet* idioter till ganska nyttiga mekanismer såsom biträden i hvardagslivets underordnade sysslor. Helt visst kunna de efter inlärandet af någon enkel yrkesgren sköta sig så, att de åtminstone kunna — hvad millioner friska människor blott sträfva för — förtjena sitt dagliga bröd!

Litteratur

öfver

Idioti, Cretinism och Struma.

- PARACELSUS: "*De generatione stultorum*"; *Opera*, Genève 1658 (t. II, p. 384).
- STUMPF: "*Chronik*"; Zürich 1586, p. 588.
- SIMLER: "*Valesiæ et Alpium descriptio*"; Leyde, 1633 (L. 1, p. 19).
- F. PLATER: "*Præxeos med.*"; t. I, C. III. Bâle 1656.
- WAGNER: "*Hist. nat. Helvetiæ curiosa*"; Zürich 1680.
- HOFFMANN: "*De morbis certis regionibus et populis propriis*"; Halle, 1705.
- HALLER: "*Elementa physiologiæ*"; Lausanne, 1763 (L. XVII, S. 1, § XVII).
- H. B. DE SAUSSURE: "*Voyage dans les Alpes*", Neuchâtel, 1780.
- COXE: "*Lettres sur la Suisse*"; trad. de l'anglais. Paris, 1782 (T. 2, p. 32).
- RAYMOND: "*Voyage dans les Pyrénées*"; Strasbourg, 1789.
- V. MALACARNE: "*Lettres sur l'état des cretins*" (*Su i grozzi e sulla stupidità che in alcuni paesi gli accompagna*); "*Ricordi della anatomia cher spettante al capo al collo*".
- MICHAELI: Om cretinerne i Salzburg — uti *Blumenbachs med. Bibl.*, III, 640.
- J. F. AC ERMANN: "*Ueber die Kretinen, eine besondere Menschenabart in den Alpen*"; Gotha, 1790.
- FODÉRÉ: "*Essai sur le goître et le crétinisme*"; Turin, 1792.
- SMITH BARTON: "*Abhandlung über den Kropf in Nordamerika*"; öfvers.; Gött. 1802.
- J. & C. WENZEL: "*Ueber den Cretinismus*"; Wien, 1802.
- F. ODET: "*Idées sur le crétinisme*"; Montpellier, 1805.
- E. IPHOFEN: "*Der Cretinismus philosophisch und medicinisch untersucht*" Dresden, 1817.
- TROXLER: "*Abhandlung ueber Cretinismus*" — uti *Archiv d. Med. Chir. u. Pharm. v. einer Gesellsch. Schweitzer Ärzte*; 1817 (3—4 h.).
- KNOLZ: Om cretinismen — uti *Österr. Jahrb.* (N. F. 1. 86).
- SENSBURG: "*Der Cretinismus mit besonderer Rücksicht auf dessen Erscheinung im Unter-Main und Rezat-Kreise des Koenigr. Bayern*"; Würzburg, 1825.
- Psyche überh. ur z. Cretinism.*
- HÄUSSLER: "*Ueber die Bezieh. des Sexualsyst. zur Psyche überh. u. z. Cretinism. ins Besond.*"; Würzburg, 1826.
- BRUNNER: "*Ueber Kretinismus im Aostathale*" — uti *Verhandl. d. vereinig. ärztl. Gesellsch. d. Schweiz*, 1829.
- ORELL, FÜSSLY U. COMP.: "*Der Cretinismus und seine Formen als endemische Menschenartung in der Schweiz*"; 1836.
- TROXLER: "*Der Cretinismus und seine Formen*"; Zürich, 1836.
- ESQUIROL: "*Maladies mentales*"; Paris, 1838.
- ROSENTHAL: "*Ueber den Cretinismus*"; München, 1839.
- DEMME: "*Ueber endemischen Cretinismus*"; Bern, 1840.

- CARUS: "Grundzüge einer neuen u. wissensch. begründeten Cranioscopie" Stuttgart, 1841.
- E. W. G. H. FFMANN: "Einiges über Cretinismus und dessen mögliche Ausrottung in den Orten Markt-Einersheim und Iphofen"; Würzburg, 1841.
- MULLER: "Ueber Cretinismus im hessischen Neckarthale" — uti Heidelbergs med. ann. (t. V).
- MONNERET et FLEURY: "Idiotie" — uti Compendium de médecine pratique Paris, 1842 (t. V).
- BUCK: "Vortrag über Cretinismus und die Möglichkeit demselben vorzubeugen"; Hamburg, 1842.
- MARCHANT: "Obs. faites dans les Pyrénées, pour servir à l'étude des causes du crétinisme"; Paris, 1842.
- O. THIENE: "Der Cretinismus"; Weimar, 1842.
- BERCHLOLD-BEAUPRÉ: "Sur le crétinisme"; Fribourg, 1843.
- MICHAELIS: "Skizzen von der Verbreitung des Cretinismus im Kant. Argau"; Argau, 1843.
- C. STAHL: "Beitrag zur Pathologie des Idiotismus endemicus" — uti Nov. Act., N. C., t. XXI, 1843; "Beitrag zur Pathol. des Cretinismus in Sulzheim u. Gerolzhofen" — uti Nov. Act., N. C., 1845, p. 368.
- RÖSCH: "Untersuchungen über den Cretinismus in Württemberg; Erlangen, 1844.
- MAFFEI: "Der Cretinismus in den norischen Alpen"; Erlangen, 1844.
- MAFFEI u. RÖSCH: "Neue Untersuchungen über den Cretinismus"; Erlangen 1844.
- GUGGENBÜHL: "Abendberg"; Freiburg, 1844.
- VISZÁNIK: "Die Irren- u. Pflegeanstalten Deutschlands, Frankreichs, sammt der Cretinen-Anstalt auf dem Abendberge in der Schweiz"; Wien, 1845.
- C. W. SÄGERT: "Ueber die Heilung des Blödsinns auf intellectuellem Wege"; Berlin, 1845.
- WELLS: "Essay upon cretinism and goitre"; London, 1845.
- SEGUN: "Traitement moral, hygiène et éducation des Idiotes" etc.; 1846.
- BEHREND: "Ueber den Cretinismus grosser Städte, dessen Ursachen und dessen Analogie mit dem Cretinismus der Alpen" — uti Journal für Kinderkrankh., Juni, 1846.
- MEYER-AHRENS: "Zur Etologie des Cretinismus — uti Henles u. Pfeuffers Zeitschrift, t. IV, 1, 1846.
- FAUCONNEAU-DEFRESNE: "Du crétinisme, de ses causes, du trait. et de l'éducation des cretins" — uti Revue méd.; Paris, Juin 1846.
- BILLIET, archevêque de Chambéry: "Observations sur le recensement des personnes atteintes de goitre et de crétinisme dans les diocèses de Chambéry et de Maurienne"; 1847.
- GALLO, DESPINE, RIBERI, VIANO, BONINO, LISMONDA, CANTU, BERTINI: "Rapport de la Commission créée, par S. M. le Roi de Sardaigne pour étudier le crétinisme"; Turin, 1848.
- STAHL: "Neue Beiträge zur Physiognomik u. pathol. Anat. der Idiotia endemica"; Erlangen, 1848; id. uti Damerows Zeitschrift, 1854.
- RÖSCH: "Beobachtungen über den Cretinismus"; 1850.
- BOUDIN: "Recherches sur le crétinisme en général, et compte rendu du rapport de la commission sarde" — uti Arch. gén. de méd., 1850 (p. 65).
- CHATIN: "Présence générale de l'iode dans trois règnes de la nature" — uti Journ. de chimie méd. nov., 1850; id. "Rech. de l'iode dans l'air, les eaux et le sol des Alpes" — uti Gaz. méd., Paris, 1850 (p. 37) och uti Bull. de l'Acad. de méd. 1852 et 1860.
- Zeitschrift für den Cretinismus; Tübingen, 1850; endast 3 häften ha utkommit.

- FERRUS: "*Mém. sur le goître et le crétinisme*" — uti *Bull. de l'Acad. de méd.* (t. XVI., pag. 200), Paris, 1850; äfven uti *Gaz. des hôp.*, 1838.
- BRIERE DE BOISMOND: "*Examen du rapport de la commission créée par S. M. le Roi de Sardaigne pour étudier le crétinisme*" — uti *Ann. méd. psych.*, 2:e série, t. II, Paris, 1850 (p. 205).
- NÈPCE: "*Traité du goître et le crétinisme*", 1851; id. uti *Gaz. méd.*, Paris, 1853 (p. 11).
- GRANGE: "*Rapports sur les causes du goître et du crétinisme et sur les moyens d'en préserver les populations*" — uti *Arch. des missions scientifiques*, déc. 1850; id. "*Recherche sur les causes du goître et du crétinisme*" — uti *Ann. de chimie et de phys.*, 3:e série (t. XXVI, p. 129).
- MOREL: "*Sur les causes du goître et du crétinisme endémiques à Roscires-aux-Salines*", 1851.
- FOURCAULT: "*Caractères pathol. et tératol. du crétinisme*" — uti *Gaz. méd.*, Paris, 1852 (p. 144).
- VIRCHOW: "*Ueber den Cretinismus und über pathol. Schädelformen*", 1851. — "*Ueber die Verbreitung des Cretinismus in Unter-Franken*", 1852. — "*Zur Entwicklungsgeschichte des Cretinismus und der Schädeldeformitäten*" — uti *Gesammelte Abhandlungen*; Frankfurt a. M., 1856.
- G. TOURDES: "*Statistique du goître et du crétinisme dans le dép. du Bas-Rhin*" — uti *Gaz. méd.*, Strasbourg, 1852.
- GUGGENBUHL: "*Die Heilung u. Verhütung des Cretinismus u. ihre neuesten Fortschritte*"; Bern, 1853.
- BAILLARGER: "*Rech. sur le crétinisme*" — uti *Ann. méd. dsych.*; Paris, 1854.
- VROLIK: "*Bechryving von gebrecklichen Hersel- und Schädel-Vorm*"; Amsterdam, 1854, samt uti *Schmidts Jahrb.*, 1855 (p. 359).
- BORIES: "*Du recrutement au point de vue de goître et du crétinisme dans le dép. des Hautes-Alpes*"; Paris, 1854.
- VINGTRINIER: "*Du goître endémique dans le dép. de la Seine inférieure*" etc.; Rouen, 1854.
- ESCHRICHT: "*Om Muligheden af at helbrede og opdrage Idioter*" etc.; Kjöbenhavn, 1854.
- BILLET: "*Observ. sur le goître et le crétinisme, avec des réflexions par M. Morel*" — uti *Ann. méd. psych.*; Paris, 1854—55.
- KÖSTL: "*Der endemische Cretinismus als Gegenstand der öffentlichen Fürsorge*"; Wien, 1855.
- ARTHAUD: "*Observation de crétinisme*"; Lyon, 1855.
- "*Report on Insanity and Idiocy in Massachusetts*" by the Commission on Lunacy; Boston, 1855.
- BLACKIE: "*Cretins and cretinism*"; Edinburgh, 1855.
- STRAMBIO: "*Sul cretinismo nella Valtellina*" — uti *Gaz. med. ital. Lombard.*, 1856.
- FABRE: "*Traité du goître et du crétinisme et de rapport que existe entre ces deux affection*"; Paris, 1857.
- MOREL: "*Traité des dégénérescences phys., intell. et mor. de l'espèce hum.*"; Paris, 1857.
- EULENBERG u. MARFELS: "*Zur pathol. Anatomie des Cretinismus*"; Wetzlar, 1857.
- WUNDERLICH: "*Der cretinöse Blödsinn*" — uti *Handb. d. Pathol. u. Ther.*; Stuttgart, 1857 (t. III).
- VERGA: "*Sul cretinismo nella Valtellina*"; Milano, 1858.
- DAMEROW: "*Zur Cretinen- u. Idioten-Fragen*"; Berlin, 1858.
- L. DAHL: "*Bidrag til Kundskab om de Sindssyge i Norge*"; Christiania, 1859.
- ZULLNER: "*Ueber Idiotie*" — uti *Nova acta cesar. ac. Leop. Car.* XIX, 1860.

- DELASIAUVE: "*Des principes, qui doivent présider à l'éducation des idiots*"; Paris, 1859.
- HIRSCH: "*Handbuch d. histor.-geograph. Pathol.*"; Erlangen, 1860.
- LEVEN: "*Parallèle entre l'idiotie et le crétinisme*"; Paris, 1861.
- GRIESINGER: "*Pathol. n. Ther. d. psych. krankheiten*"; Stuttgart, 1861.
- HIS: "*Zur Casuistik des Cretinismus*" — uti VIRCHOWS Archiv, 1861.
- HEYER, F.: "*Beiträge zur Lösung der Idioten-Frage*"; Berlin, 1861.
- BARTH: "*Idiotie*" (Thèse inaug.; Strasbourg, 1862).
- KOEBÉRLÉ: "*Crétinisme*" — dessa båda sistn. i DAGONET's *Maladies mentales*; Paris, 1862.
- CHABRAND: "*Du goître et du crétinisme endémiques et de leurs véritables causes*"; Paris, 1864.
- GUENOT: "*Nature et étiologie du crétinisme*"; Thèse; Paris, 1864.
- MOREL: "*Du goître et du crétinisme*"; Paris, 1864.
- LOMBROSO: "*Ricerche sul Cretinismo endemico in alcuni punti della Liguria*".
- O. F. HALLIN: "*Om Struma i Falun*" — uti Hygiea, Juli 1865.
- VOETSCH: "*Zur Orientirung in der Cretinenfrage*"; i Würtemb. Med. Correspondenzblatt, N:o 22 och 23, 1866.
- WALSER: "*Inspection und Section eines merkwürdigen Cretinen*"; ibid. N:o 29, 1866.
- E. SEGUIN: "*Idiocy and its Treatement by the physiological Method*"; New-York, 1866.
- L. DAHL: "*Idioti og Kretinism*"; Christiania, 1866 — uti Norsk Magazin for Lægevidenskaben (B. XX, h. 3).
- A. MITCHELL: "*Some Statistics of idiocy*" — uti Edinburgh Med. Journ., Jan. 1866 (p. 639).
- DUNCAN A. MIKLARD: "*A manual for the classification, training and education of the feeble-minded, imbecile and idiots*"; London, 1866.
- SAILLARD: "*Essai sur le goître epidémique*"; Paris.
- ST. LAGER: "*De l'influence de la constit. géolog. du sol sur l'exist. de goître*"; Compt. Rend. 62, 1866, N:o 7 p. 348.
- MAUMENÉ: "*Rech. expérim. sur les causes du goître*"; ibid. N:o 8, p. 381.
- POULET: "*Du goître à Plancher-les-Mines*"; ibid. N:o 10, p. 481.
- ULLERSPERGER: "*Italiens Irrenwesen*"; Würzburg, 1867.
- J. ST.-LAGER: "*Études sur les causes du crétinisme et du goître endémique*"; Paris, 1867.
- AUZOUY: "*Les cretins et les cagots des Pyrénées*" och "*De l'Abendberg et de Guggenbühl*" — uti Ann. med. psych. par BAILLARGER, CERISE et LUNIER; Jan. och Mai 1867.

Litteratur

öfver

Blodsförvandtskap.

- G. HARTMANN: "*Anleitung zur Verbesserung der Pferdezucht ganzer Länder u. einzelner Privatwirth*"; 2 Aufl. Tübingen, 1786.
- F. CH. FRANZ: "*Ueber die zweckmässige Erziehung, Fütterung und Behandlung der zur Veredlung und Mässung bestimmten Hausthiere*"; Dresden, 1821.
- J. C. PRICHARD: "*Naturngeschichte des Menschengeschlechts*"; nach der dritte Aufl. d. Engl. von R. WAGNER; Leipzig, 1840—48 (Bd. 1).
- WEISKE: "*Rechtslexicon*"; 1841—47, III, sid. 538.
- P. LUCAS: "*Traité philosoph. et physiol. de l'hérédité naturelle dans les états de santé et de maladie du système nerveux*"; Paris, 1847—50.
- H. W. V. PABST: "*Anleitung zur Rindviehzucht*"; Stuttgart u. Tübingen, 1851.
- CH. DARWIN: "*On the Origin of species*" etc.; London, 1861.
- American Medico-chir. Review, Jan. 1857; New-York Sanitary-Association om Consanguineous Marriages.
- BEMISS: "*On marriages of consanguinity*" i Journal of Psychological Medicine, New-York, 1857, April.
- F. DEVAY: "*Du danger des mariages consanguins au point de vue sanitaire*"; Paris & Lyon, 1857.
- CHAZARAIN: "*Thèses de Montpellier*", 1859; N:o 63. — Ann. d'Hygiène publ. et de Méd. lég.; bd. XVII; Paris, 1862.
- RILLIET, BEAUGRAND; Ann. d'Hygiène publ.; bd. XVII.
- J. CH. M. BOUDIN: Ann. d'Hygiène publ.; bd. XVIII; Journ. de la Société de Statistique de Paris; 1862.
- L. ENGELSBERG: "*Der Hausarzt*" Wien, 1862.
- DALLY: "*Des dangers attribués aux mariages consanguins*"; Paris, 1862.
- DEVAY: "*Du danger des mariages consanguins sous le rapport sanitaire*"; Paris, 1862.
- BOUDIN: "*Sur la consanguinité*" — uti Bull. de la Soc. d'Anthropol., III, 1862 (p. 192 & 323).
- A. SANSON: "*Sur les unions consanguines chez les animaux domestiques*" — uti Bull. de la Soc. d'Anthropol., III, 1862 (p. 254).
- J. LUYSS: "*Des maladies héréditaires*"; Paris, 1863.
- DALLY: "*Recherches sur les mariages consanguins et sur les races pures*" — uti Bull. de la Soc. d'Anthropol., IV, 1863 (p. 515).
- RANSE: "*Sur la consanguinité*" — uti Bull. de la Soc. d'Anthropol., IV, 1863 (p. 613).
- BOUDIN: "*Du croisement des familles et des races et réponse à M. Dally*" — uti Bull. de la Soc. d'Anthropol., IV, 1863 (p. 662).
- BALLEY: "*Inconnéients des mariages consanguins*" — uti Compt. rend. 56, 19 Jan. 1863 (p. 135).
- BOURGEOIS: "*Sur les résultats attribués aux mariages consanguins*" — uti Compt. rend. 56, 26 jan. 1863 (p. 177).

- SEGUIN: "Sur les mariages consanguins" — uti *Compt. rend.* 57, 3 août 1863 (p. 253).
- A. CHIPAULT: "Étude sur les mariages consanguins et sur le croisement dans les règnes animal et végétal". Thèse inaug; Paris, 1863.
- W. MERKEL: "Ueber die Hierarchien unter Blutsverwandten" — uti *Abhandl. d. naturhist. Ges. zu Nürnberg*, III bd., 1864.
- ANCELON: "Valeur de la statistique appliquée aux mariages consanguins" — uti *Compt. rend.* 58, 1864 (p. 166).
- E. REICH: "Geschichte, Natur- u. Gesundheitslehre des ehelichen Lebens"; Cassel, 1864; — "Unsittlichkeit u. Unmässigkeit"; Neuwied u. Leipzig, 1866.
- A. VOISIN: "Étude sur les mariages entre consanguins dans la commune de Batz (Loire inférieure)" — uti *Compt. rend.* 60, 1865 (p. 105).
- A. MITCHELL: "On the Influence which Consanguinity in the Parentage exercises upon the Offspring" — uti *Edinburgh Med. Journ.*, 1865, vol. X (pp 781, 894, 1074).
- K. E.: "Welchen Einfluss hat die Paarung von Blutsverwandten auf die Rassenveredlung?"; Eine Studie auf dem Gebiete der Thierzucht; *Jahrb. d. deuthsch. Viehzucht.* III, 1866, pag. 219—231.

Rättelser:

Sid. 68, rad. 12 uppfir. står: den är bunden, läs: det är bundet
 " " " 1 nerifr. " epilipsi, " epilepsi